

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

**CURA ANIMARUM
V PASTORAČNÍM OKRUHU MILEVSKO**

Vedoucí práce: doc. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Lenka Benešová
Studijní obor: Pastorační asistence
Ročník: 5.

2008

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé diplomové práce v první řadě děkuji doc. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D., který se ujal vedení této mé práce a bez kterého by tato práce nevznikla.

V druhé ale neposlední řadě bych chtěla poděkovat superiorovi Milevského kláštera kterým je P.ThLic.Norbert František Vehovský O.Praem., řediteli muzea v Milevsku panu Vladimíru Šindelářovi a historikovi konfederace politických vězňů Tomáši Bursíkovi za velikou ochotu ke spolupráci, pomoc, a zapůjčení mnoha materiálů a archiválií.

Nakonec bych ještě ráda poděkovala také kněžím, kteří v současné době spravují farnosti farního okruhu Milevsko. Jsou to: P. Mgr. Matěj Jaroslav Baluch O.Praem, P. Mgr. Konstantin Petr Mikolajek O.Praem., P. Mgr. Jakub Karel Berka O.Praem., P. Mgr. Nepomuk Jindřich Löffelmann O.Praem., P. Mgr. Ing. Řehoř Jiří Žáček O.Praem. a ThLic. Petr Ivan Božík O.Praem. Děkuji jim za laskavé přijetí, za poskytnutí kronik a dalších materiálů a za průvodcovství při prohlídkách jim svěřených kostelů.

Obsah

Úvod.....	6
1. Farnosti milevského okruhu do druhé světové války	9
1.1 Historie farností milevského okruhu	9
1.2 Milevsko	10
1.3 Nadějkov.....	15
1.4 Sepekov	19
1.5 Hodušín.....	23
1.6 Opařany	24
1.6.1 Řepeč	26
1.7 Květov	28
1.7.1 Červená nad Vltavou	30
1.8 Lašovice.....	31
1.9 Kostelec nad Vltavou	34
1.10 Bernartice.....	35
1.10.1 Svatá Rozálie	38
1.11 Veselíčko	40
1.12 Stádlec	42
1.13 Rataje.....	44
1.13.1 Dobronice	45
1.14 Kovářov	47
1.15 Předbořice.....	51
1.16 Chyšky.....	53
1.17 Jistebnice.....	56
1.18 Klučenice	57
2. Vývoj farností milevského okruhu po 2. světové válce	63
2.1 Vývoj situace	63
2.2 Konec války a obnovení republiky	66
2.3 Rok 1948 a komunistický převrat	73
2.4 Monopol moci.....	78
2.5 Nepokoje, procesy, odboj	82
2.5.1 Odboj v okolí Milevska	83
2.5.2 Zničení sekretariátu v Milevsku	88
2.6 Dlouhá cesta ke svobodě	92
Závěr	97
Seznam pramenů.....	99
Seznam použitých zkratk.....	108
Seznam příloh.....	110
Příloha I.....	111
Příloha II.....	112
Příloha III.....	113
Příloha IV.....	114
Příloha V.....	115

Příloha VI.	116
Příloha VII.	125
Abstrakt v českém jazyce.....	126
Abstract in English	127

Úvod

Národ, který nezná svou historii, umírá. Vždyť život lidí jedné generace vyplní jen velice krátký úsek v dlouhém vývoji a chceme-li tímto svým úsekem smysluplně navázat na hodnoty, které nám zanechali naši předkové, je dobré znát to, co bylo před námi. To, co by chtěla autorka této práce dosáhnout, je alespoň částečně a nutně neúplně, podat zprávu o tom, co bylo. Zmapovat kousek historie kraje, ke kterému má blízko, totiž kraje v okolí Milevského kláštera. Vždyť v každém koutě Čech, a tedy tím spíše v okolí staroslavného kláštera milevského, lze nalézt *ozvěny doby slávy a úpadku politického i duševního, a také památky umění na všech stranách země svědčící o kulturním rozvoji i o občasném jeho poklesnutí*.¹

Tato práce se zabývá historií pastoračního okruhu Milevsko, tedy sedmnácti farností, které v současné době spravují premonstráti z milevského kláštera. Mapuje období počínající vznikem těchto farních obcí, a končí rokem „sametové revoluce“. I když tato práce popisuje vlastně jen jednu oblast, jediný pastorační okruh, je historie vývoje této oblasti poměrně dlouhá, a tak se stalo, že historický vývoj v tomto pastoračním okruhu nebyl ve všech obcích vždy společný. Této okolnosti jsem musela přizpůsobit jak strukturu své práce, tak také metody zpracovávání.

Tato práce má dvě, záměrně odlišné části. V první části práce se pojednává o historii každé farní obce samostatně. Časově je zde zpracováno období od vzniku jednotlivých obcí, někdy s malým přihlédnutím i k dobám ještě dřívějším, do období druhé světové války. V tomto období se každá farní obec vyvíjela víceméně samostatně, v závislosti na majiteli nebo majitelích jednotlivých dvorů, zboží a statků. Nakonec v některých obdobích nenáležely dokonce obce ani do jednoho politického okresu. Byly jistě i události, jako například morové epidemie, husitské bouře, třicetiletá válka a podobně, které prožívala celá oblast společně.

---

¹ BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu česko-budějovickém*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900, s. 5.

Přesto se mi ale nejevilo jako vhodné popisovat historii tohoto území jako celku, s odbočkami k jednotlivým obcím.

Jiná situace však nastala po druhé světové válce, a zvláště pak po nástupu totalitního komunistického režimu. Vedoucí vliv ve státě získává komunistická strana a její centrální plánování a řízení nedovoluje nijak výrazně odlišný rozvoj jednotlivých farních obcí. Soukromé vlastnictví je prakticky zrušeno, majetek církve je rozkraden. Druhá část této práce je tedy psána s ohledem na tento historický vývoj. Pojednává o milevském pastoračním okruhu jako celku, vývoj tohoto celku se snaží zasadit do kontextu doby a v jednotlivých událostech se obrací do různých míst této oblasti. Důraz této části práce je dán hlavně na období nástupu a upevňování komunistického režimu, včetně politických procesů té doby, a také vlivu těchto událostí na farní společenství milevského pastoračního okruhu.

Při zpracovávání tématu práce jsem vycházela ze tří základních informačních zdrojů. Prvním a prvotním zdrojem byly knižní publikace a nejrůznější periodika. Seznam všech, které jsem použila, je obsažen na konci práce v seznamu literatury. Do tohoto zdroje je také třeba zařadit internet. Druhým zdrojem bylo vyprávění pamětníků, většinou sice jen o jednotlivých událostech nebo pocitech z té které doby, ale pro mě cenné v tom, že jsem se mohla pokusit zachytit atmosféru, zvláště doby po druhé světové válce. Do tohoto „vyprávění“ také zahrnuji písemné vzpomínky pana Krejčího z Hrazan,² které jsou založeny v milevské farní kronice. Třetím informačním zdrojem pro mě byly kroniky, archivní materiály, a materiály Milevského muzea a Konfederace politických vězňů. Všichni, ať už duchovní správci farností, pracovníci archivů, Milevského muzea nebo Konfederace politických vězňů, mi vyšli všestranně vstříc a poskytli mi svůj čas a svou pomoc určitě nad rámec svých povinností.

Jak již výše řečeno, tato práce má dvě části. První část popisuje historii milevského pastoračního okruhu do období druhé světové války, druhá část pak popisuje období od této války do roku 1989. Materiály, které považuji za důležité, ale které by rušily uvedení v textu práce, uvádím v přílohách. Tak v příloze

---

² Hrazany jsou vesničkou nedaleko Milevska.

uvádím mimo jiné vývoj počtu obyvatel v jednotlivých obcích podle soupisu duší a dalších sčítání lidu, když v textu pro ilustraci uvádím podrobněji jen výsledky prvního sčítání lidu po vzniku Československé republiky, s přihlédnutím na státní příslušnost a náboženské vyznání.

1. Farnosti milevského okruhu do druhé světové války

1.1 Historie farností milevského okruhu

Všechno má svou historii. A pokud je vývoj této historie spjat s činností člověka, pak si ji můžeme i připomínat. Získat pravdivý obraz života v minulosti, zvláště té dávné, která již nemá pamětníků, bývá velice těžké. Ne vždy bývají k dispozici záznamy kronikářů, ne vždy dokáží pravdivě a jednoznačně vypovídat o dobách dávno minulých dochované památky, ne vždy je dostatek archeologických nalezišť a nálezů, aby mohla být historie poznána. Ani já nejsem historik, a tak popisuji dávné i méně dávné doby jednotlivých vesnic, měst a městeček, ve kterých jsou dnešní farní kostely milevského pastoračního okruhu, za pomoci dostupných publikací, kronik ať už farních nebo obecních,³ nejruznějších archivních dokumentů, a také za pomoci vyprávění některých ochotných místních lidí, kteří uchovávají a vyprávějí to, co i jim samotným kdysi dávno bylo vyprávěno.

U většiny starých českých osad není přesné datum vzniku známo, ty mnou popisované vznikaly pravděpodobně někdy v průběhu 9. až 10. století. Snažím se vždy uvést nejstarší zmínku o té které vesnici, několik zajímavostí⁴ a pochopitelně také co nejvíce o farnosti.

Historie okruhu farností v okolí Milevska⁵ je v první řadě spojena s milevským klášterem a tedy s premonstráty. Jak roztomile píše František Wildmann ve svých Pomněnkách z českých krajů, žil v milevské krajině *lid zbožný, pracovitý, pokojný a přitom zámožný. Řídil se příkladem a obrazem bílých kněží řádu svatého Norberta, na nichž viděl příklad a obraz ctností, které mají*

---

³ Pokud jsou zachovány.

⁴ Například v příloze I. této práce také uvádím počty obyvatel mnou zpracovávaných obcí z let, ve kterých je tento počet znám.

⁵ Viz příloha I.

*zdobit pravého křesťana.*⁶ Premonstráti působili v kraji od založení milevského kláštera, s výjimkou několikaletého období po husitských válkách a období komunismu, trvale. Dávám jim tedy pochopitelně ve své práci více místa. Nakonec, v tomto kraji jsou podnes.

1.2 Milevsko

Město Milevsko⁷ se nalézá v jižních Čechách a je vzdálené asi 30 km od města Tábor a stejně tak od města Písek. Osídlení tohoto místa je doloženo archeologickými nálezy ze starší doby kamenné, mladší doby bronzové, doby haštalské a laténské.⁸ Slovanské osídlení je doloženo od 8. století.

Prvním doloženým majitelem milevského panství je Jiří z Milevska.⁹ V písemné zmínce z roku 1184 se o něm mluví jako o člověku, který v Milevsku zakládá klášter premonstrátů, první klášter na jihu Čech. Řeholníci do Milevska přišli¹⁰ z premonstrátského kláštera v Želivu¹¹ pod vedením Jarlocha¹²

---

⁶ Srov. WILDMANN, F. *Pomněnky z českých krajů*. Praha : Dědictví svatojanské, 1902, s. 187n.

⁷ Kdy přesně byla obec, později městečko Milevsko, povýšena na město, není známo. Poprvé tak byla hodnověrně označena v písemných záznamech z roku 1438. Od té doby je již Milevsko takřka výhradně označováno jako město. Srov. LOUDA, J. *Česká města*. Praha : Albatros, 1983, s. 76. Před tímto datem je Milevsko označeno jako městečko v roce 1327 v jednom písemném dokumentu, který se týkal obchodu se solí. V tomto dokumentu je ale označeno jako městečko více obcí v okolí, a tak je nejisté, bylo-li již tehdy městysem. V poslední listině klášterního archivu z doby předhusitské datované rokem 1419, je Milevsko prvně označeno jako město, i když je takřka jisté, že po právní stránce bylo v té době ještě městečkem. Srov. MARÁNEK, J. *800 let Milevska*. Vimperk : Stráž, 1984, s. 28.

⁸ Srov. *Městský úřad Milevsko* [online]. Milevsko: Městský úřad, [cit. 11. listopadu 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.milevsko.cz/historie.php>>.

⁹ Jiřík z Milevska je první zdejší člověk, jehož jméno se nám dochovalo ze staré doby. Jeho podpis je znám z několika listin z konce dvanáctého století. První snad už z roku 1183? Byl vznešeného rodu, neboť kronikář a opat Jarloch jej jmenuje „noster comes Georgius“. Někdy se uvádí, že byl spřízněn s pány z Prčic, Vítkovci. To ale není jisté. Srov. RUŽIČKA, J. *Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r.1939*. Milevsko : Milevská vlastivědná knihovna, 1939, s. 25.

¹⁰ Viz příloha II.

¹¹ Při zakládání premonstrátských opatství v Čechách a na Moravě se stal prostředníkem olomoucký biskup Jindřich Zdík. Na jeho naléhání bylo vysláno několik premonstrátů za Steinfeldského opatství, které se nachází v dnešní diecézi Cáchy, do Prahy, kde v roce 1143 zakládají první komunitu se jménem Sion, známou též pod jménem Strahov. Biskupovi Zdíkovi se podařilo získat probošta ze Steinfeldu, aby založil i druhé opatství v Čechách, a tak bylo roku 1149 založeno opatství želivské, jež později v roce 1187 založilo ještě opatství v Milevsku.

(Gerlachus), který stavbu kláštera pravděpodobně sám vedl a v roce 1187 se také stal prvním opatem Milevského kláštera¹³. Přesto, že klášter v roce 1191 zachvátil požár, přece byl někdy počátkem třináctého století dokončen. Po následující období patřil milevský klášter k nejbohatším v Čechách a byl kulturním i hospodářským centrem rozsáhlého území. Z té doby je také doložena milevská stavební huť, která se podílela na stavbě celé řady památek, z nichž mnohé jsou dodnes zachovány.¹⁴

Za husitských bouří, roku 1420, byl klášter husity vypálen a většiny majetku se později zmocnila šlechta.¹⁵ Panství bylo nejprve ve vlastnictví rodu Rožmberků, od roku 1543 Švamberků¹⁶ a od roku 1581 rodu Hodějovských

---

Srov. ARDURA, B. *Premonstratenser in Böhmen, Mähren und in der Slowakei*. Prag : Karolinum, 1993, s. 9.

¹² Jarloch sám je znám především jako pokračovatel Kosmovy Kroniky české. Narodil se roku 1165 a již v devíti letech začal navštěvovat školu kláštera Oberzell u Würzburgu. Odtud po třech letech, roku 1177, jej vzal s sebou do Želiva tamní opat Gotšalk. O deset let později, v roce 1187, přišel do Milevska, kde stál v čele kláštera asi 40 let. Jeho zájem o dějiny vůbec a zvláště o české se projevil v jeho kronice, která zde vznikla asi v letech 1215 až 1222 a je dosud zachována ve strahovské knihovně. Jarlochovi vděčíme za cenné zprávy o osudech českého přemyslovského státu v letech 1167 až 1198. Ostatky tohoto opata – kronikáře, který zde zemřel pravděpodobně v roce 1228, byly roku 1420 přeneseny před zničením kláštera husity na Zvíkov, kde snad jsou uloženy až dodnes.

¹³ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 91n.

¹⁴ Srov. DENKSTEIN, V. *Südböhmische Gotik*. Prag : Artia, 1955, s. 39-40.

¹⁵ Na den svatého Jiří 1420 je klášter od husitů vypálen a částečně pobořen, avšak knihovna, archiv i poklad jsou včas odvezeny do bezpečí. Těsně před zničením kláštera řeholníci odcházejí. Žijí pak rozptýleně na různých místech (např. na Zvíkově, v Louce u Znojma, v Toužimi a jinde) a vracejí se obnovovat klášter snad až začátkem čtyřicátých let patnáctého století. Mezitím však klášterní pozemkový majetek je zastaven králem Zikmundem šlechtě, především Oldřichovi z Rožmberka, jehož předchůdci (Vítkovci) byli již od konce dvanáctého století nejbližšími sousedy kláštera od severovýchodu k jihovýchodu. Toužimské panství přechází zástavou na pány z Vřesovic, živořícímu klášteru je ponecháno jen asi 13 vesnic a klášterní dvůr. Srov.

ADÁMEK, J. K osudům komunity milevského kláštera za husitských válek. In *Táborský archiv : Sborník okresního archivu v Táboře*. Tábor : okresní archiv, 1999, s. 91-101.

¹⁶ Rožmberskou část někdejšího klášterního panství získávají roku 1473 Švamberkové, za nichž klášter rychle spěje ke svému zániku. Tak například v roce 1495 nacházíme zde opata a 4 kněze, roku 1543 opata a 1 kněze. Během první poloviny šestnáctého století získávají Švamberkové smlouvami s opaty do držení i zbytek klášterního – dosud nezastaveného – majetku a roku 1548 odchází předposlední milevský opat Jan Braun za faráře nejdříve do Telče a pak do Jindřichova Hradce, kde umírá asi v roce 1562. Poslední opat Matyáš Khen snad již do Milevska nepřišel. Byl děkanem v Soběslavi, odtud odešel roku 1591 do Tábora a tam zemřel v soukromí v roce 1596. Jím vymřel milevský konvent.

z Hodějova, za nichž byl klášter změněn na panské sídlo.¹⁷ Až po bitvě na Bílé hoře¹⁸ byl klášter vrácen zpět řádu premonstrátů, a to Strahovskému klášteru.¹⁹ Budovy kláštera byly i s kostelem znovu obnoveny a klášterní kostel byl v roce 1648 znovu posvěcen. Nikdy však již nebyl samostatným opatstvím²⁰ a nenabyl bývalého významu. Za císaře Josefa II. byl milevský klášter v roce 1785 zrušen a v majetku Strahova zůstal jako hospodářské středisko.²¹

Vývoj městečka Milevska byl po dlouhou dobu těsně spojen s životem kláštera. I když nynější hřbitovní kostel svatého Jiljí,²² postavený v roce 1185 byl kostelem farním, přece hrál klášter po dlouhá léta v životě Milevska hlavní roli i po pastorační stránce. Začátkem patnáctého století patří klášteru více než 60 vesnic kolem Milevska a několik dalších na různých místech Čech, hlavně v okolí Toužimi u dnešních Mariánských Lázní. Klášter spravuje tehdy svými kněžími devět far a na další navrhuje k dosazení diecézní kněze. To se začalo měnit až

---

¹⁷ Švambergové v roce 1581 odprodali část obsahující Milevsko s nejbližším okolím Hodějovským. Za nich (stejně jako od roku 1548 za Švambergů) je klášter již jen světským sídlem šlechty a Hodějovští také upravují farní chrám svatého Jiljí na kalvínskou modlitebnu s renesančním, kasetovým stropem a na klenbu kněžiště jsou malovány znaky a nápisy vztahující se k jejich rodu. Klášter ve své západní části je tehdy z velké části ve zříceninách.

¹⁸ Přesně, bylo to roku 1622.

¹⁹ Když po bitvě na Bílé hoře bylo Milevsko Hodějovským pánům zabaveno a císařským patentem Ferdinanda II. z 5. listopadu 1622 předáno pražským premonstrátům, patřila k majetku budova kláštera, město Milevsko, 17 vsí, pivovar, čtyři mlýny, pila, tři dvory, dva ovčiny, jedenáct rybníků a lesy. Klášter byl však v rozvalinách, mnoho domů ve městě i na vsích bylo vypáleno a opuštěno, pivovar byl zcela zničen, a pole i louky byly zpustošeny. V té době v *Milevsku vše zelo chudobou, bídou a lidským pláčem*. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 43.

²⁰ Klášter byl nejprve řízen titulárními opaty, a i když se v roce 1659 rozhodla provinciální kapitula praemostrátského řádu ve Šléglu obnovit opět klášter v Milevsku jako samostatný, císař Leopold I. roku 1683 přikl. Milevsko Strahovu a v Milevsku bylo 27. září 1683 zřízeno převorství závislé na Strahovu, ve kterém mělo vést nejméně deset kněží pravidelný klášterní život.

²¹ Za císaře Josefa II. bylo 5. listopadu 1785 převorství v Milevsku zrušeno a kněží, v klášteře žijící, se museli vrátit na Strahov. Dne 17. ledna 1786 byl milevský kostel definitivně uzavřen a statek byl přidělen náboženskému fondu. Zůstala zde jen fara. Avšak tehdejšímu strahovskému opatovi Václavu Mayerovi (opatem byl v letech 1779-1800) se podařilo domoci se 14. února 1786 vrácení Milevska Strahovskému klášteru a navrácení duchovní služby do Milevska. Kostel Panny Marie byl vyhlášen za farní, milevská fara byla přidělena k nově zřízenému biskupství Českobudějovickému a do duchovní služby zde byli ustanoveni tři kněží. Později je zdejší farář povýšen na děkana (1805).

²² Starobylý kostel svatého Jiljí po přenesení sídla farnosti ke klášternímu chrámu roku 1786 postupně chátral a musel být v roce 1840 uzavřen. Teprve v letech 1883 – 1884 byl nákladně opraven. V současné době je v něm obřadní síň.

v průběhu husitských válek.²³ Až když pobělohorskou konfiskací pozbývají Hodějovští²⁴ svého majetku, začíná klášter znovu ožít.²⁵

Někdy v šestnáctém století za vlády Švamberků byl v městečku vystavěn malý kostelík,²⁶ který byl v devatenáctém století zbořen²⁷ a nahrazen v roce 1866 doposavad stojící monstrózní stavbou kostela svatého Bartoloměje, který je v současné době kostelem farním.²⁸ Na děkanství v Milevsku se vede pamětní kniha od roku 1724 latinsky, od roku 1845 německy, a od roku 1866 většinou česky. Do roku 1894 jsou zprávy v prvním díle, další období je zápisky zachováno v díle druhém.²⁹

Jako obchodní a řemeslné centrum získalo město Milevsko první městská práva v patnáctém století.³⁰ Války, zejména třicetiletá, a morové epidemie v sedmnáctém a osmnáctém století městečko i jeho okolí téměř zničily. Tak se stala tato oblast jednou z nejchudších v zemi, což platilo ještě na počátku dvacátého století.³¹ Rozvíjela se zde tradiční řemesla, především hrnčářství, převažovalo však zemědělství. V roce 1948 byl položen základní kámen pro stavbu Závodů na výrobu vzduchotechnických zařízení. Od počátku 50. let se tak město změnilo na průmyslové středisko. To ale přineslo úpadek beztak slabého

---

²³ Těsně před zničením kláštera řeholníci odcházejí. Žijí pak rozptýleně na různých místech a vracejí se obnovovat klášter snad až začátkem čtyřicátých let patnáctého století. Viz výše.

²⁴ Viz výše, jsou majitelem kláštera od roku 1581.

²⁵ Strahovští premonstráti obnovují sice katolickou farní správu, avšak snahy o znovuzřízení samostatného kláštera nezávislého nijak na Strahově ztroskotávají o neústupnost Strahova, který nechce ztratit milevský klášterní majetek a teprve po dlouhých průtazích je zdejší klášter obnoven v roce 1683, ovšem již jen jako převorství závislé na Strahově.

²⁶ Patrně se záměrem zneprístupnit klášterní kostel a postavit kostelík uprostřed obce, neboť farní kostel byl poněkud stranou.

²⁷ Ještě předtím, v roce 1767 bylo u tohoto kostela založeno bratrstvo pod ochranou sv. Barbory, které bylo od papeže Klementa XIII. obdařeno odpustkem. K jeho založení věnovala obec 300 zlatých. Dvorním dekretem z 22. května 1783 bylo bratrstvo zrušeno, stejně jako po celé zemi. Srov. WEYRAUCH, E.A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko : Agentura Porthos, 1997, s. 28.

²⁸ V době svého vzniku byl kostelem farním, později sešel a za světských pánů platil za pouhou kapli. Když byl roku 1683 v Milevsku zřízen priorát, byl kostel svatého Bartoloměje určen znovu za farní. Tak to bylo do roku 1786. Když byl pak mariánský kostel v klášteře změněn ve farní, byl svatý Bartoloměj opět dlouho filiální. Srov. WEYRAUCH, E.A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko : Agentura Porthos, 1997, s. 30.

²⁹ Srov. RUŽIČKA, J. *Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r.1939*. Milevsko : Milevská vlastivědná knihovna, 1939, s. 43.

³⁰ Srov. MLEZIVA, Š. KUČA, K. *Historický lexikon městysů a měst*. Praha : Baset, 2006, s. 452.

³¹ Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku III*. Praha : Libri, 1998, s. 826n.

zemědělství a vylidňování venkova. Situace se stabilizovala v 70. letech dvacátého století a poté také s rozvojem podnikání po roce 1990.

Při sčítání lidu v roce 1920 žilo v Milevsku 2 911 lidí, 1393 mužů a 1 518 žen. Většina z nich měla československou národnost (2 874 lidí), dva měli národnost německou a třicet pět z nich byli cizí státní občané. Rozdělíme-li tyto občany z pohledu jejich vyznání, pak 2 583 bylo římských katolíků, 18 bylo evangelického vyznání a 46 lidí bylo členy církve československé. Dále v Milevsku v té době žilo 103 židů, 3 lidé blíže neurčeného vyznání a 158 lidí bez vyznání.³²

Nejstaršími památkami v Milevsku jsou původně románská klášterní bazilika Navštívení Panny Marie a kostel svatého Jiljí, jehož západní věž a severní zeď lodi jsou vůbec nejstaršími stavbami v Milevsku.³³ Dalšími památkami jsou například barokní stará radnice, stará fara z počátku osmnáctého století, kostel svatého Bartoloměje (1866), budova nové radnice (1901) zdobená sgrafity a kubistické průčelí bývalé synagogy (1914). V parku Bažantnice poblíž kláštera je unikátní sbírka moderních kamenných objektů, vzniklých v minulých desetiletích během několika ročníků Žulových sympózií. Jejich autory jsou nejen čeští, ale i američtí, japoňští nebo ruští sochaři.

Dlouholetou tradicí Milevska jsou místní masopustní průvody. Tradice maškar je zde snad od nepaměti, ale od roku 1826 se vedla kronika každého průvodu. Některé masky a rekvizity jsou z Národního divadla v Praze.³⁴

K významným milevským osobnostem patřil zakladatel kláštera Jiří z Milevska,³⁵ první opat Jarloch,³⁶ spisovatel Jiří Mařánek,³⁷ malíř Karel Stehlík³⁸

---

³² Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

³³ Již před rokem 1200.

³⁴ Srov. HRONÍKOVÁ, Š. kol. *Dny nevšední a sváteční očima dětí.* Milevsko : Městská knihovna, 1996, s. 15.

³⁵ Jak již výše poznamenáno žil přibližně ve druhé polovině 12. století až asi do poloviny třináctého století.

³⁶ Ten sice nebyl zdejší rodákem, ale svým působením znamenal pro Milevský kraj asi tolik, jako císař Karel IV. pro celé Čechy, jak již z výše psaného, kde o něm bylo řečeno nemálo, plyne. Žil asi v letech 1165 – 1228.

³⁷ Milevský rodák, který žil v letech 1891 – 1959.

³⁸ Opět rodák milevský, malíř dvacátého století, žijící v letech 1912 – 1985.

nebo vojenský letec, příslušník československého odboje ve Velké Británii, Jan Jeřábek.³⁹

1.3 Nadějkov

Původ názvu obce Nadějkov je lidmi vykládán dvojím způsobem. Jedna lidová pověst vypráví, že zdejší lidé měli naději na zbohatnutí, protože se u potoka Smutného rýžovalo zlato a kolem vsi Voleveč pod Větrovem se dolovalo olovo.⁴⁰ Jak se ale zdá, nejsou okolnosti vzniku názvu obce tak poetické, ale jsou daleko prozaičtější. Název obce je totiž pravděpodobně odvozen od původních majitelů statku, jemuž se začalo říkat Nadějkuov dvůr.⁴¹ V historických památkách se Nadějkov objevuje v první polovině čtrnáctého století, když svědkem ve sporu o meze mezi milevským opatstvím a Jaroslavem z Vepic byl Ahník z Nadějkova.⁴² Tam, kde stojí dnes zámek, byla tvrz, která byla obehnaná vodními příkopy. Tehdejší tvrz byla spolu s dvorem a osmnácti vesnicemi majetkem Jindřicha z Nadějkova, purkrabího v Příběničkách a v Příbrami. To bylo kolem roku 1416. Počátkem šestnáctého století se majiteli stali Doudlebští z Doudleb nad Malší.⁴³ Tito šlechtici vesnici výrazně pozvedli. Mezi těmi, kteří do Nadějkova nejvíce investovali, je třeba zmínit pana Bedřicha Doudlebského, který se stal majitelem Nadějkova po smrti svého otce Diviše v roce 1542. Nejen vybíral „posudné“,⁴⁴ ale také přestavěl tvrz, založil nové rybníky a přikoupil další vesnice. V roce 1596 Nadějkov vlastnil rytíř Oldřich Doudlebský, o kterém se píše, že byl zbožný utrakvista.⁴⁵ Ten založil pro kněze, učitele a špitál nadace.

---

³⁹ Narodil se v roce 1919 a padl v boji za druhé světové války v roce 1942.

⁴⁰ Srov. NAŠINCOVÁ, K. *Nadějkovsko*. Milevsko : Porthos, 1993, s. 5.

⁴¹ Tamtéž, s. 6.

⁴² Ahník de Nadyekow, jak uvádí dobový dokument z roku 1373, ve kterém je již Nadějkov uváděn jako městečko. Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha : Libri, 2000, s. 232.

⁴³ Majiteli byli 150 let. Doudlebští z Doudleb byl starý šlechtický rod, známý už ve třináctém století. Erbem jejich rodu je postava rytíře s taseným mečem v modrém poli.

⁴⁴ To byl poplatek, který se tehdy platil z každého uvařeného sudu piva.

⁴⁵ Věřící podobojí.

Jeho syn Adam rozšířil své panství o další dvě obce. Posledním pánem Doudlebským, který žil v Nadějkově, byl Jiří František. Ten ho však v roce 1666 za 27 tisíc zlatých rýnských prodal. Byl totiž důvodně obžalován z pytláctví v chlumeckých lesích a potřeboval peníze.⁴⁶

Od té doby patřil postupně Nadějkov mnoha majitelům, kteří jej stále více zadlužovali, až se nakonec Nadějkov dražil. Z pozdějších pánů se pozitivně zapsal Ignác, hrabě Dejm ze Stříteže, pán na Vejrci a na Pasece. Jeho znak je dodnes na desce v kostele. Postavil farní budovu a opravil školu. Po vpádu Prusů⁴⁷ zámek vyhořel. Přestavěla a opravila ho hraběnka Schertzerová. Žili zde důstojníci vojska Marie Terezie, šlechtici bratři Feuersteinové, kteří jsou také pochováni ve zdejším kostele.

Začátkem devatenáctého století byl majitelem panství pražský měšťan a velkoobchodník Jan Tuscany. V roce 1843 koupil panství za 200 tisíc zlatých Karel hrabě Vratislav z Mitrovic, pán na Kolodějích. Ten ale po roce zemřel, a protože jediná dědička Karolína Vratislavová byla nezletilá, bylo panství na 15 let pronajato. Karolína panství obdržela již jako hraběnka Vratislavová-Kokořová,⁴⁸ její manželství se ale rozpadlo. Po rozpadu manželství vedla rozmařilý život, a peníze se rychle ztrácely. Zanedlouho se jí kromě manželství rozpadlo i panství.⁴⁹ Hraběnka zemřela v roce 1917 a je pochována v kapli na zdejším hřbitově. Zajímavostí je, že jí na začátku patřilo 18 vesnic,⁵⁰ devět dvorů,⁵¹ devět hospod, šest mlýnů, tři ovčiny,⁵² tři draslárny,⁵³ pivovar a lihovar.

---

⁴⁶ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 158.

⁴⁷ To bylo v roce 1756.

⁴⁸ V té době byl Nadějkov už městysem. Stal se jím oficiálně v roce 1848, i když, viz výše, jako městečko byl již uváděn v listině z roku 1373.

⁴⁹ Přesto všechno, co ji potkalo, nelze jí upřít to, že byla dobročinná. O vánocích například obdarovávala některé chlapce a dívky rukavicemi a šálou, a i jinak konala skutky milosrdenství. Nechala také opravit zámek zevnitř i zvenku. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 159.

⁵⁰ Byly to vesnice Kaliště, Bezděkov, Chlístov, Nosetín, Vilín, Růžená, Květuš, Kvašřov, Tetaurova Lhota, Zhoř, Klokočov, Vlksice, Chlum, Nepřejov, Hubov, Starcova Lhota, Křenovy Dvory a Pohořelice.

⁵¹ Nadějkov, Větrov, Kaliště, Starcova Lhota, Kvašřov, Nepřejov, Výška, Růžena, Vlksice.

⁵² Nadějkov, Nepřejov a Výška.

⁵³ Draslárna je budova, ve které se vyrábělo draslo, tedy v dnešní mluvě hydroxid draselný, kterým se pak leptalo sklo nebo porcelán. Hydroxid draselný není sice výbušná ani hořlavá látka, ale je to

Na závěr ji ovšem zůstal jen zámek a dvůr v Nadějkově a ve Větrově. Tento svůj zbylý majetek všechn odkázala v závěti zámeckému malíři Karlu Beckovi. Ten ho prodal Ludvíku Segerovi.⁵⁴ Ten, protože byl izraelita, byl na velkostatku pánem pouze na papíře. Velkostatek byl pod úřední správou.

Při sčítání lidu v roce 1920 žilo v Nadějkově 653 občanů, 311 mužů a 342 žen. Kromě čtyř cizinců se všichni hlásili k československé národnosti. Žilo zde 530 římských katolíků a 108 lidí vyznání československého. Dále v Nadějkově žil jeden evangelík, dvanáct židů a ještě dva lidé blíže neurčeného vyznání.⁵⁵

Farní kostel Nejsvětější Trojice byl vystavěn v letech 1695-1702 na místě, kde v minulých dobách byla menší svatyně.⁵⁶ Na historii kostela se podíleli většinou všichni vlastníci Nadějkovska. Jak již bylo řečeno, na začátku sedmnáctého století byla v Nadějkově kaple. Tuto kapli chtěl přestavět Oldřich Doudlebský. Roku 1616 v závěti dal výnosy dvora Větrov a vsi Voleveč kostelu v Nadějkově, faráři zajistil byt ve špitále a plat, jak v groších, tak v obilovinách a dokonce džberník piva z každé várky. Stavbu kostela dokončil ale až jeho syn Adam. Kostel byl zasvěcen svaté Anně, na připomenutí matky a manželky Adama Doudlebského. Další přestavbu v roce 1670 zajistil Jan Franz⁵⁷ z Prahy, který tento kostel ustanovil jako kostel Nejsvětější Trojice.⁵⁸ V roce 1754 hraběnka Apolonie Scherzerová zřídila tři nové oltáře, kazatelnu, stříbrnou monstranci a nové varhany. Hrabě Dejm ze Stříteže zřídil v roce 1738 farní budovu, vydláždil kostel, do krypty dal náhrobní kámen, na věž nový zvon a kolem prvního hřbitova byla postavena zídka.⁵⁹ Na jaře 1772 zachvátil Nadějkov hladomor a dýmějový

žíravina. Jeho výroba je tak pro jeho silně leptavé účinky velmi nebezpečná i dnes, tím více v době před mnoha lety.

⁵⁴ To se stalo v roce 1937.

⁵⁵ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 66.

⁵⁶ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském.* Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 55.

⁵⁷ Ten u kostela, v tom roce ještě svatě Anny, zajistil také kaplanství. Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku IV.* Praha : Libri, 2000, s. 234.

⁵⁸ Tento přestavěný nově vysvěcený kostel Nejsvětější Trojice byl na rozdíl od toho předchozího ustanoven jako farní.

⁵⁹ Srov. NAŠINCOVÁ, K. *Nadějkovsko.* Milevsko : Porthos, 1993, s. 25.

mor. Musel být zbudován druhý hřbitov⁶⁰ za vsí, první byl přeplněn 37 lidmi, kteří při této morové ráně umřeli.⁶¹ V roce 1855 uhořel do kostela blesk. Byla poškozena omítka, kazatelna, dveře do kobky a rámy obrazů. Kostel byl bezprostředně opraven, blesk však znovu do kostela uhořel roku 1899. Tehdy poškodil zdivo a sluneční hodiny. Při následné opravě byl posvěcen nový oltářní obraz zámeckého malíře Becka, který má tu zvláštnost, že je namalován podle skutečně tehdy žijících občanů Nadějkova.

O nadějkovské inteligenci (lékaři, kněží, učitelé, lesníci) osmnáctého století se píše,⁶² že nejen že spolu spolupracovala, dala Nadějkovu neskutečný počet hodin svého života, ale že získala pro veřejnou věc téměř všechny nadějkovské obyvatele od řemeslníků, obchodníků, zemědělců až k ženám v domácnosti,⁶³ a to pochopitelně zcela nezištně.

---

⁶⁰ Na tomto hřbitově je pohřben přední český národní buditel první poloviny devatenáctého století, Prokop Chocholoušek. Byl současníkem Tylovým, Havlíčkovým a také Boženy Němcové. Jeho nejbližším přítelem byl Jan Neruda. Chocholouškovo rozsáhlé literární dílo je však v dnešní době prakticky zapomenuto. Po mnoha pronásledováních a útlaku světské moci dožil Chocholoušek poslední léta svého života v ústraní, u faráře Fikara v Nadějkově. Zde také ve svých 45 letech v roce 1864 umírá. Jeho pohřeb se stal národní slavností a pomník na jeho hrobě (postavený roku 1879) můžeme vidět na nadějkovském hřbitově dodnes.

⁶¹ Na druhém hřbitově bylo ještě pochováno dalších 19 osob, které při této morové ráně zemřely. Celkem tedy tehdy v Nadějkově na mor umřelo 56 lidí, tedy asi jedna desetina všech zde tehdy žijících obyvatel.

⁶² Srov. NAŠINCOVÁ, K. *Nadějkovsko*. Milevsko : Porthos, 1993, s. 41n.

⁶³ Byl zde založen vzdělávací spolek Fikar, který hrál divadlo, pořádal plesy, sjezdy, besedy, setkání rodáků a podobné akce. Spolek se jmenoval podle bývalého nadějkovského faráře Čechoslava Fikara, který v Nadějkově působil přes dvacet let. Dovedl ve prospěch Nadějkova využít své přátelství s hrabětem Vratislavem z Mitrovic a postaral se valnou měrou o to, že se Nadějkov stal městysem. V roce 1848, kdy se po pádu roboty zřizovaly obecní samosprávy, byl farář Fikar jednomyslně zvolen prvním představeným obce. Vlastenecký kněz zařídil v obci poštovní expozituru, založil pro školní děti knihovnu, pomáhal v divadelním družstvu a opravil kostel. Byl první, kdo psal matriku česky. V roce 1862 sloužil smuteční requiem za zemřelou Boženu Němcovou a také k sobě přijal na poslední léta jeho života vlasteneckého spisovatele Prokopa Chocholouška.

1.4 Sepekov

Asi nejznámější ze všech farností pastoračního okruhu milevského je pravděpodobně nejstarší mariánské poutní místo v jižních Čechách, Sepekov. Neodpustím si, abych hned na počátku, ještě než o jeho historii pojednám, nezacitovala, jak o tomto poutním místě píše někdy v druhé polovině 19. století ve svých „Pomněnkách“ Pater František Wildmann, autor mnohých historických článků a povídek z Českých krajů. Píše: „*Sepekov, jedno z nejproslulejších míst mariánských, od Bohorodičky ku zvláštní její úctě vyvolených, jest starý městys v utěšené krajině na pozvolném návrší asi tři hodiny od krajského města Tábora k západní straně směrem k městu Milevsku položený. Čítá nyní přes 1000 obyvatelů, většinou, jako celá vůkolní krajina, pilných, věrných, a zbožných rolníkův katolíkův.*“⁶⁴ Možná by bývalý farář v Sudoměřicích nevěřil tomu, že do Tábora to dnes ze Sepekova trvá sotva půl hodiny, a že ze současných třinácti set obyvatel se k víře hlásí sotva třetina.⁶⁵ Ale necht', jeho slova i dnes pohladí po duši. Vraťme se ale zpět a zahleďme se do historie.

Sepekov je stará osada,⁶⁶ o které mluví první zprávy jako o osadě, která je v držení panů Vítkovců z Prčice, a kterou si po smrti prvního Vítka jeho synové rozdělili.⁶⁷ Sepekov tímto dělením získala krumlovská větev Vítkovců.⁶⁸ Ta Sepekov vlastnila až do roku 1279, kdy Sepekov získal, a až do roku 1290 vlastnil, pražský biskup Tobiáš. Jeho nástupce Jan IV. musel obhajovat svůj majetek před soudem proti Hynkovi z Lichtenburku.⁶⁹ Biskup Jan, poté co spor o majetek vyhrál, postoupil Sepekov 26.července téhož roku i s příslušenstvím panu Jindřichovi z Rožmberka. Tak Sepekov připadl do držení Rožmberků, pro které zdejší statek spravovali purkrabí z Příběnic. Za Rožmberků byl Sepekov

---

⁶⁴ WILDMANN, F. *Pomněnky z českých krajů*. Praha : Dědictví svatojanské, 1902, s. 189.

⁶⁵ Zdroj: Český statistický úřad - Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Srov. s přílohou IV.

⁶⁶ Srov. MLEZIVA, Š. KUČA, K. *Historický lexikon městysů a měst*. Praha : Baset, 2006, s. 644.

⁶⁷ To bylo v roce 1194.

⁶⁸ Vnukové Vítky, Budivoj a Vítek drželi společně Sepekov do roku 1272. Od té doby není již Budivoj jako vlastník uváděn, Vítek však je jako vlastník uveden ještě v roce 1277. V roce 1279 pak pravděpodobně Sepekov prodává.

⁶⁹ Musel dokázat, že majetek zdědil po svém tchánu Záviši z Falkenštejna a to vše potvrdil král Václav 9.ledna 1306.

zastavován různým věřitelům.⁷⁰ Roku 1484 prodal Vok z Rožmberka podací kostelní právo panu Zdeslavovi ze Šternberka. Roku 1530 patřil Sepekovi do zboží bechyňského a když 27.června 1569 prodal Jindřich ze Švamberka bechyňské panství Petru Vokovi z Rožmberka, Sepekovi zůstal u Milevska.

V husitských válkách byl Sepekovi vypálen a nedlouho poté přešel spolu s Milevskem od pánů Švamberků na pány z Hodějova. Po bitvě na Bílé hoře a konfiskaci majetku Hodějovských přešel Sepekovi 23.ledna 1623 darem od císaře Ferdinanda II. na řád premonstrátů na Strahově v Praze.

Původním Sepekovským kostelem byl kostel svatého Mikuláše, který byl vystaven tehdejšími majiteli Sepekovi, pražským biskupem Janem IV. kolem roku 1321 v gotickém slohu.⁷¹ Byl farním a kolem něj byl hřbitov. Do roku 1384 patřil do děkanství a arciděkanství bechyňského.

V šestnáctém a sedmnáctém století, když Sepekovi patřil Hodějovským, byli místo katolických kněží do Sepekovi dosazeni kněží evangelického vyznání. Katolíci se přesto scházeli v kapliče zasvěcené Panně Marii, stojící na vršku, kterou prý postavil první opat milevského kláštera Jarloch.⁷²

Po Bílé hoře se ale opět kostel vrátil katolíkům. Po třicetileté válce, kdy byl Sepekovi značně vylidněn, stal se kostel svatého Mikuláše filiálním kostelem kostela milevského.

Na místě bývalé kaple byl roku 1733 postaven kostel Panny Marie, a tak měl Sepekovi nyní kostely dva. Za Josefa II. byl z rozkazu císařského kostel

---

⁷⁰ Tak například v roce 1459 zastavil Sepekovi Jan z Rožmberka s dalšími vesnicemi a 5 mlýny panu Matějovi z Dubče na 6 let za 1800 zlatých uherských a 800 kop grošů. Nebylo to poprvé ani naposledy. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 168.

⁷¹ Dochovala se listina, v níž pražský světcí biskup, Přibislav, udělil roku 1327, při posvěcení nového kostela v Sepekovi, odpustky věřícím, při oltáři svatého Mikuláše pobožnost konajícím. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 169.

⁷² Tuto pověst lze najít vícekrát, mimo jiné, velmi obšírně popsána je i v : WILDMANN, F. *Pomněnky z českých krajů*. Praha : Dědictví svatojanské, 1902, s. 192.

svatého Mikuláše zavřen jako zbytečný,⁷³ jeho příslušenství bylo rozprodáno a rozvezeno do širokého okolí.⁷⁴

Hlavním kostelem a kostelem farním je poutní kostel Panny Marie. Na toto místo se konali, již od předhusitských dob, dvakrát ročně pouti z širokého okolí.⁷⁵ Původní malá kaplička už nestačila náporu poutníků, a proto byla v 16. století rozšířena. I když páni ze Švamberka nebyli katolického vyznání, přece i oni měli, v dobách kdy jim Sepekov patřil, tuto kapličku v úctě. Ovšem za Hodějovských to bylo jiné. Kaplička byla silně poškozena, protože Hodějovští, zavilí luteráni, těžce nesli její používání k bohoslužbám.⁷⁶ I v těchto dobách se k Panně Marii Sepekovské putovalo, ale až v roce 1654 byla kaplička znovu opravena.⁷⁷ Nával poutníků neustával, spíše sílil, a proto se strahovský opat Marian Herman rozhodl položit základní kámen ke stavbě nynějšího chrámu. Stalo se roku 1730 a stavba trvala tři roky. Nový kostel 27.září 1733 vysvětil pražský biskup Jan Rudolf, hrabě ze Šporku. Velkorysým stylem byla postavena také fara která byla dokončena v roce 1736. Po Marianovi Hermanovi nastoupil jako strahovský opat

---

⁷³ Tento kostel je velice podrobně popsán Antonínem Podlahou, který ho ještě viděl na vlastní oči, v : PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu milevském.* Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 132 n.

⁷⁴ Nejen za komunistického režimu se vzácným památkám nedařilo dobře. Po uzavření kostela a rozprodání jeho vnitřního vybavení byl i samotný kostel, i s věží a hřbitovem, prodán v roce 1788 ve veřejné dražbě. Koupil ho sepekovský rychtář s několika občany pro sepekovskou obec a přestavěli ho na obytný dům. Věž zbourali a jediné co se rozhodli zachovat, byl staříčkový obraz svatého Mikuláše, který přenesli do hlavního kostela, kde visí podnes. Když dům v roce 1912 vyhořel a požáru odolaly jen silné kostelní zdi, jednalo se o záchraně této památky. Její současný majitel ale v noci vyrazil svorník zdobený pětistou růží Vítkovů nad kněžištěm a klenba bývalého kostela se zřítíla. Ruinu pak rozkopali a na jejím místě postavil nové domky. Tehdejší sepekovský farář ani Památkový úřad nezmohly nic. Ze starého chrámu zbyl jen vítězný oblouk, který stojí dodnes. Památkový úřad se pokusil zachránit alespoň krásné gotické kružby, které nechal převést do Milevska, jako základ budoucího lapidária. K jeho založení ale vzhledem k 1. světové válce nedošlo, a tak se těchto kružeb použilo k opravě kanalizace, jako podklad do hnojiště, a nebo také na různé stavby. V roce 1933 tehdejší děkan sepekovský získal několik těchto kamenů a převezl je znovu do Sepekova, kde je vystavil s několika dalšími památkami v ambitech kostela Panny Marie. Tam je můžeme vidět dodnes. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj.* Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 170.

⁷⁵ Už v původní malé kapličce byla staříčká socha Panny Marie a obraz Bohorodičky, ke které se putovalo.

⁷⁶ Zprávu o tom lze najít v : WILDMANN, F. *Pomněnky z českých krajů.* Praha : Dědictví svatojanské, 1902, s. 196.

⁷⁷ Opravit ji dal tehdejší administrátor z Milevska, Mikuláš Plutzer a 8. září 1658 kapličku vysvětil tábořský děkan Dominik Urtika, kněz řádu premonstrátů.

Gabriel Kašpar. Ten začal roku 1760 v Sepekově kolem kostela budovat ambity.⁷⁸ Základní kámen ambity je na východní straně, pod kaplí svatého Linharta.

Jako předlohu pro svůj vzhled má Sepekovský kostel poutní kostel na Svaté Hoře u Příbrami, a proto se mu někdy říká „jihočeská Svatá Hora“. Má podobu rotundy, opatřené kopulí s lucernou. Je ve vlašském slohu. Vnitřní prostor lodi má podobu elipsy.⁷⁹

Ambity kostela jsou ozdobeny řadou obrazů⁸⁰ a křížovou cestou, kterou dal, roku 1805 svým nákladem, zřídil občan Jakub Kubata ze vsi Zbudova u Hluboké nad Vltavou.⁸¹

V roce 1920 žilo v Sepekově 1158 lidí, 544 mužů a 614 žen. Kromě tří lidí, kteří se přihlásili k izraelské národnosti a sedmi cizinců, všichni sepekovští občané uvedli národnost československou. V Sepekově tehdy bylo 1073 římských katolíků, jeden evangelík, 57 lidí vyznání československého, dvanáct židů a ještě další dva jinověrci. Třináct lidí uvedlo, že je bez vyznání.⁸²

Zajímavostí, o které se píše v sepekovské farní kronice je, že na zdejším hřbitově byl v roce 1931 uložen popel srostlých sester Blažkových.⁸³

Sepekov je od roku 1869 městysem.⁸⁴

---

⁷⁸ Dokončeny byly ale až za jeho nástupce, opata Františka Dallera roku 1767.

⁷⁹ Více například v : PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 134 n.

⁸⁰ Čtené velké obrazy v ambitech sem byly věnovány strahovským opatem Václavem Maierem koncem devatenáctého století. Ten je zakoupil ze zrušeného kláštera panen benedikteček u svatého Jiří na pražském hradě.

⁸¹ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 173.

⁸² Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

⁸³ Růžena a Josefa Blažkovy jsou uloženy v hrobce Blažkovy rodiny. Zpopelněny byly v Chicagu a popel byl převezen do Sepekova. Za války žily zde, v hostinci Na zastávce, a provozovaly živnost hostinskou. Často jsem tam s nimi a v našem kostele promlouval, píše v kronice tehdejší farář, vdp. Egon Maur.

⁸⁴ Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku VI*. Praha : Libri, 2004, s. 619.

1.5 Hodušín

Své nejslavnější roky prožila obec Hodušín v minulosti. V současné době má třináct popisných čísel a kolem dvaceti⁸⁵ stálých obyvatel, nicméně kostel svatého Václava v Hodušíně je ale stále ještě kostelem farním.⁸⁶ Avšak nepředbíhejme a podívejme se nejprve do historie.

Hodušín byl až do roku 1291⁸⁷ majetkem Vítkovců, kteří tu pravděpodobně založili i kostel.⁸⁸ Potom patřil Hodušín postupně k Příběnicím, Dobronicím a Opařanům. V průběhu patnáctého století patřil různým pánům, kteří vlastnili hrad v Dobronicích a až v roce 1455 jej získali Rožmberkové.⁸⁹ Pak jej vlastnili bratři Jošta a Petr ze Šternberka na Bechyni a 27.září 1530 přešel Hodušín s dalšími vesnicemi do rukou Krištofa ze Švamberka. Poté, z důvodů dnes již těžko dohledatelných, byl vlastníkem král Ferdinand, od něž roku 1548 Hodušín koupil Víta mladší ze Rzavého. V roce 1592 podstoupil Jan Víta ze Rzavého Hodušín spolu s Opařany a Skrejchovem Anně Chrtové z Dlouhé Vsi, která však Hodušín obratem prodala⁹⁰ panu Přechevi Hodějovskému z Hodějova na Milívště. Ten zde vystavěl nový dvůr, a protože Hodějovští vlastnili i Milevsko, patřila od té doby na dlouhé roky obec Hodušín k Milevsku.

Výše zmiňovaný kostel svatého Václava v Hodušíně se připomíná jako farní již v roce 1343. Později je ale zmiňován jako filiální kostel farnosti Jistebnice.⁹¹ Za císaře Josefa II. byla v Hodušíně⁹² zřízena lokalie,⁹³ která nejdříve

---

⁸⁵ Podle sčítání lidu v roce 2001 měl tehdy Hodušín 22 obyvatel a třináct čísel popisných. Zdroj: Český statistický úřad.

⁸⁶ Poprvé je tento kostel připomínán jako farní již v roce 1343. Srov. PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 65.

⁸⁷ Toto datum je zároveň také datem první zmínky o této obci.

⁸⁸ V tomto smyslu mluví i zápis v hodušínské farní kronice „Liber memorabilium Hoduschinensium“, který ovšem neuvádí svůj zdroj.

⁸⁹ Jan z Rožmberka v roce 1457 zastavil platy v Hodušíně Janovi z Petrovic, což byl purkrabí na hradě v Dobronicích a v roce 1459 spolu ještě s jinými vesnicemi Matěji Dubečskému z Dubče. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 176.

⁹⁰ Bylo to 20.října 1592.

⁹¹ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 176.

⁹² Bylo to v roce 1785.

⁹³ Dnes již v církevním právu neznámý pojem znamenal místní duchovní správu části farnosti (například kvůli špatné dostupnosti, velikosti farnosti, zvláštnímu typu farnosti apod.), nebo do farnosti „přifařenou“ obec se samostatnou duchovní správou.

naležela náboženskému fondu, a poté dvorním dekretem ze 30.května 1595 připadla premonstrátům. Dne 2.března 1858 byla hodušínská lokalie znovu povýšena na farnost. Ještě předtím však kostel svatého Václava vyhořel,⁹⁴ ale bezprostředně po požáru⁹⁵ byl premonstrátským řádem znovu vystaven. Nově opravený kostel byl vysvěcen 28.září 1833.

Dnešní úprava hodušínského kostela je z roku 1889. Kostel je zbudován v rané gotice, věž, která je u jižní strany, byla vystavěna v roce 1804. V rámci úprav kostela a stavby věže byla v roce 1797 zbudována taktéž nová farní budova.⁹⁶

V roce 1920 žilo v Hodušíně 74 obyvatel, 36 mužů a 38 žen, všichni se hlásili k československé národnosti. Všichni hodušínské občané se hlásili k římskokatolické církvi.⁹⁷

1.6 Opařany

Na křižovatce silnic 1. třídy z Tábora do Písku a z Bechyně do Jistebnice leží obec Opařany, známá především v ní ležící psychiatrickou léčebnou. V této léčebně se nalézají přesná renesanční napodobenina universitního kostela v Praze Klementinu, nynější farní kostel farnosti Opařany, kostel svatého Františka Xaverského.

První zmínka o Opařanech se datuje rokem 1268. Tehdy tvrz i s pivovarem, který v ní stál, koupil Přemysl Otakar II. Ještě v roce 1437 patřily Opařany králi, tentokrát Zikmundovi.⁹⁸ V dalších letech měnily Opařany majitele

---

⁹⁴ Požár vypukl dne 12.března 1832.

⁹⁵ S opravou se začalo již následujícího roku, tedy v roce 1833.

⁹⁶ Kostel, věž i fara jsou pěkně popsány A. Podlahou v jeho Soupisu památek a do dnešních dní, kromě vlivu zubu času, je popis více méně odpovídající. Srov. PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu milevském. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 65n.

⁹⁷ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 45.

⁹⁸ Je doklad o tom, že král Zikmund zastavil Opařany jistému Vnoučkovi. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj.* Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 179.

vícekrát,⁹⁹ až se jejich majitelkou stala Anna Hozlaurová. Ta, krom toho že byla známa svou násilnickou a krutou povahou, hleděla též na svoje pohodlí a tak si v Opařanech vystavěla zámek, základ dnešního ústavu pro duševně choré. Po její smrti Opařany zdědily její čtyři dcery, ale vzhledem k tomu, že obec byla vysoko zadlužena také v důsledku několikanásobného vyplenění za švédských válek, prodávají ji dne 21.dubna 1656 paní Františce Slavatové, která později proslula svojí dobročinností. Hraběnka Slavatová v zámku nechala zbudovat zámeckou kapli.¹⁰⁰ Její syn, Jan Jáchym Slavata z Chlumu, prodává v roce 1667 Opařany jezuitům.¹⁰¹ Začátkem osmnáctého století přistoupili jezuité k rozsáhlým opravám, přestavbám a dostavbám. Tak v roce 1727 zde jezuité vystavěli zámek, v roce 1732 zbořili kapli¹⁰² hraběnky Slavatové a na jejím místě byl postaven kostel svatého Františka Xaverského,¹⁰³ který je v Opařanech dodnes.¹⁰⁴ S kostelem souvisí budova bývalé rezidence, která byla vystavěna roku 1717.¹⁰⁵ V této rezidenci byli vychováváni kněží v kazatele a misionáře. Ze známých jsou to František Mateřovský z Mateřova, Zahrádecký, Koniáš.¹⁰⁶ Jak o tom svědčí mimo jiné i dobové zápisky, byla tato rezidence také určena pro jezuitské kněze,

---

⁹⁹ V husitské době náležely přechodně k Táboru. Roku 1548 je koupil Vít ze Rzávého, který je už roku 1593 prodal Anně Chrtové z Dlouhé vsi. Ta je roku 1623 spolu s několika dalšími obcemi a dvory prodává panu Janovi de Vitte, měšťanu a kupci z Prahy. Ten prodal Opařany roku 1628 Anně Hozlaurové z Kalenic. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 179.

¹⁰⁰ Základní kámen byl položen 15.června 1657 a vysvětil ji dne 11.května 1659 pražský arcibiskup Arnošt Harrach.

¹⁰¹ Nejprve koupila Opařany kolej Tovaryšstva Ježíšova v Jindřichově Hradci, ale již 15.února 1669 statek opařanský i se dvěma dvory poplužními, mlýny, lesy a rybníky kupuje kolej jezuitů v Praze. Ta již měla v okolí řadu majetků, největší v Dobronicích a v Bernarticích. Jezuité vlastní Opařany až do roku 1773, kdy byl řád Tovaryšstva Ježíšova zrušen.

¹⁰² Ze starého kostelíka je dodnes uchovávána kamenná deska, dnes umístěná v průčelí u vchodu do kostela, na které je tento nápis: Svatému Františku Xaverskému posvěceno 1658. Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 120.

¹⁰³ Jako většina jezuitských staveb je i tento kostel krásně a bohatě zdoben. Přesný popis je v : PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 120n.

¹⁰⁴ Byl postaven v renesančním slohu podle předlohy univerzitního kostela v pražském Klementinu a jeho dokončení se datuje rokem 1735.

¹⁰⁵ Když získali Opařany pražští jezuité, rozhodli se, mimo jiné, zbořit tvrz a na jejím místě vystavět rezidenci. Stavba byla dokončena i s prelaturou (byt ředitele ústavu) roku 1727. Dodnes je dochován nápis nad vchodem do nynějšího vyšetřovacího oddělení ústavu.

¹⁰⁶ Píše o nich také Alois Jirásek ve svém *Temnu*.

kteří byli ohroženi plicními chorobami.¹⁰⁷ V kryptě pod kostelem je pochováno 18 jezuitů, kteří v Opařanech na následky těchto chorob zemřeli.

Po zrušení jezuitského řádu připadl majetek náboženskému fondu a v roce 1825 jej v dražbě koupili Paarové, kteří si v zámku a rezidenci udělali kanceláře. Roku 1887 koupil zámek i s rezidencí¹⁰⁸ zemský výbor českého království pro účel zřízení ústavu pro chorobomyslné,¹⁰⁹ později jen pro choromyslné děti. Duševně nemocné děti jsou zde podnes. Jsou tu jak lehčí, tak i těžší případy duševně nemocných dětí z celé republiky. Ústav je obehnan zdí, v níž jsou dvě ozdobné brány.

Před vchodem do kostela je malá čtvercová kaplička svatého Jana Nepomuckého.

V roce 1920 žilo v Opařanech 1150 lidí, 549 mužů a 601 žen. Kromě dvaceti tří občanů německé národnosti a dvaceti cizinců uvedli všichni národnost československou. Bylo zde 986 římských katolíků, jedenáct evangelíků, 115 příslušníků církve československé, osmnáct židů a ještě jeden jinověrec. Krom těchto zde žilo ještě jedenáct lidí, kteří byli bez vyznání.¹¹⁰

1.6.1 Řepeč

Obec Řepeč leží v jižních Čechách ve vzdálenosti 17 km jihozápadně od okresního města Tábora. Katastrální území má rozlohu 1279 ha. Obec leží

---

¹⁰⁷ Z tohoto důvodu také jezuité nechali vydláždít některé lesní aleje (zbytky dláždění je možné vidět dodnes) a opravili cesty po okolí tak, aby vycházky nemocných kněží byly co nejméně náročné.

¹⁰⁸ V tuto dobu se již díky nejrůznějším dostavbám jedná o jediný komplex budov.

¹⁰⁹ Tento ústav pro choromyslné byl nejprve určen pro dospělé, v případě potřeby se s dospělými umísťovaly i děti. S těmi nebylo nakládáno jinak než s dospělými. Nebyly ani vychovávány přiměřeně ke svému věku a ke svému postižení, ani podle možností vzdělávány. Jejich osudem byla jen nutná další degradace osobnosti. Roku 1899 byl ústav pro choromyslné v Opařanech dále rozšiřován, tak že v té době zde bylo 500–600 dospělých pacientů. V roce 1923 se zemský výbor usnesl, že z ústavu pro choromyslné udělá zemský ústav pro slabomyslné děti z celých Čech, ve věku 5-16 let. Tato, v té době i ve světě nesmírně pokroková přeměna, byla iniciována tehdejšími řediteli ústavu MUDr. Prokopem Urbanem.

¹¹⁰ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 3.

v geomorfologické oblasti Bechyňské pahorkatiny v povodí řeky Lužnice, terén je mírně zvlněný s poměrně značným zastoupením lesů.

Historie obce Řepeč je zachycena v kronice, přesněji Pamětní knize obce Řepče, která byla založena dne 20. srpna 1927. Obsahuje dva díly, z nichž první má celkem 200 stran a zahrnuje období od roku 1927 do roku 1960, druhý díl pokračuje až do období roku 1985. U zrodu kroniky stál první kronikář obce pan František Brožek.¹¹¹ První statě kroniky se týkají informací o nejstarší historii obce Řepeč tak, jak je kronikář posbíral z různých historických dokumentů.

Vůbec nejstarší historie obce zasahuje až do střední doby bronzové, kdy začal tato území osidlovat lid s mohylovou kulturou.¹¹²

Ves Řepeč, pokud paměti sahají, náležela k biskupskému panství Týnu nad Vltavou. Dne 28.května 1283 ji pro svou odlehlost prodal biskup Tobiáš Jindřichovi z Rožmberka, načež příslušela i s 20 lány k Příběnicům. Poněvadž zůstaly Příběnice od roku 1437 neosídlené, části obce Řepeč připadly choustnickému panství. Od šestnáctého století příslušela ves ke statku Stádleckému, a to až do roku 1848. Od roku 1850 je samostatnou obcí s osadou Kášovice. Roku 1750 bylo v Řepči 17 gruntů a 1 chalupa, roku 1880 však již 56 čísel a celkem 449 mužů a žen.¹¹³

Při sčítání lidu v roce 1920 žilo v Řepči 494 lidí, 250 mužů a 244 žen. Všichni, až na jednoho cizince, byli národnosti československé. Všichni věřící byli římskými katolíci, tři lidé byli bez vyznání.¹¹⁴

Dne 15. října 1867 byla v Řepči založena škola. Budova byla zakoupena od Jana Vrchoty, koláře v Řepči, byla přestavěna, a škola s jednou třídou otevřena roku 1872. Prvním učitelem byl pan František Klusák. V letech 1887-1895 byla Řepeč zasažena „vystěhovaleckou“ horečkou, kdy více než 100 lidí odešlo do Ameriky.

---

¹¹¹ Pan Brožek se narodil 3.srpna 1898 v Přehořově. Od roku 1919 učil na obecné škole ve Stádlci, v roce 1924 byl přeložen na Obecnou školu v Řepči, kde působil až do července 1927. Látku na kroniku prý čerpal ze zápisků řídícího učitele Františka Housky a ze školní kroniky.

¹¹² Dokladem toho je 42 mohyl nalezených v lese „Atlas“ u Řepče.

¹¹³ V tomto období rozmachu vznikají jména částí obce – Na Karlově, V Souhradí, Za Humny... a jména polí – V Řepečkách, K Jablonskému, Pod Kuklím...a podobně.

¹¹⁴ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 74.

Řepeč patří nejpozději od této doby pod Opařanskou duchovní správu, a k této patří doposud. Až teprve roku 1898 byla vystavěna na náklady obce na návsi kaplička, která je zasvěcená Panně Marii. V této kapličce slouží každou sobotu v týdnu v 8.00 hod. mši svatou duchovní správce z Opařan.

1.7 Květov

Na rovince, obklopená lesy, vzdálená asi sedm kilometrů od Milevska, leží obec Květov. Tvrz, která zde podle starých letopisů stávala, zanikla beze stopy,¹¹⁵ a tak místní dominantou na severní straně vesnice na vršku je tyčící se kostel svatého Jana. Kdysi se v okolí vesnice dolovalo stříbro, olovo a zlato,¹¹⁶ ale to už je dávno.

Vesnice Květov patřila k milevskému klášteru, ale když byl za husitských válek vypálen, přešla do majetku hradu Zvíkov. Jan ze Švamberka zde v šestnáctém století postavil tvrz, kterou spolu se vsí, dvorem a vsí Velkou postoupil své manželce Magdaléně ze Švamberka. Jan zemřel roku 1559 a Magdaléna zde bydlela až do své smrti v roce 1572. Celý majetek zdědil jejich syn Kryštof ze Švamberka, který připojil Květov ke Zvíkovu. Od Švamberků potom přešel všechen majetek Eggenberkům a od roku 1710 byl v držení

---

¹¹⁵ Bývalá tvrz stávala na návrší za potokem a jsou lokalizovány její zbytky, které jsou ale dnes již pod povrchem a zarostlé lesem. Proti tvrzi býval ještě dvorec, jehož zbytky zdiva jsou dosud patrné. Zanikl však již před třicetiletou válkou a po ní byl postaven nový dvorec, který patřičně přestavěný stojí podnes. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 189.

¹¹⁶ Opuštěné doly na stříbro a olovo leží nedaleko obce. Dolovat zde začal Jan Lucemburský ještě předtím, než začal kutat v Kutných Horách. Pak se zde nějakou dobu těžilo po napoleonských válkách, a poté znovu kolem roku 1880. Dolování se však pro příliš velké náklady na těžbu a dopravu rudy nevyplácelo a bylo vždy po několika letech zastaveno, naposledy v roce 1895. Vlastník pozemku však byl zbaven kutacího práva až v roce 1931. Nyní jsou štoly zatopené vodou a z budov a zařízení zbyly jen trosky. V nedalekém lese na místě řečeném „Na Chlumu“ se od nepaměti dolovalo zlato. Důl je dnes opuštěn a zatopen vodou, ale ještě v roce 1914 se jednalo o obnovení dolu a o spuštění nové těžby. Měly být postaveny příslušné budovy a dokoupeno těžný zařízení. Avšak první světová válka práce sotva započaté přerušila a tyto se pak již nikdy neobnovily.

Schwarzenberků. Patřila jim také nedaleko ležící rukávečská obora, která byla místními lidmi odjakživa zvaná květovská.

Kostel svatého Jana Křtitele, jehož založení leží v mlhách zapomnění, stojí na návrší ve výšce 485m n.m. Již v šestnáctém století je o něm zmínka jako o pustém a nepoužívaném¹¹⁷ a je zde také popsáno, jak jej v roce 1567 znovuzbudoval vlastním nákladem rolník Jan Kotrba z Květova.¹¹⁸ O dvě stě let později, roku 1777, byl kostelík, který již opět potřeboval údržbu, opět obnoven a to zásluhou orlického hospodářského úředníka Františka Fuky.¹¹⁹ Kostel je zbudován v pozdně gotickém slohu, s raně barokním oltářem z počátku sedmnáctého století.¹²⁰ Nejlepší doby asi kostelík zažil za dob Schwarzenberků, kdy bylo o kostel velice dobře a nákladně postaráno. Tak například Karel Schwarzenberk nechal roku 1935 konzervovat a vyzlatit oltáře, obnovit výzdobu kostela, opravit obrazy a inicioval mnoho dalších zvelebení kostela.¹²¹ Dnes je kostel svatého Jana Křtitele v relativně dobrém stavu a slouží jako kostel farní.

V obci Květov se ještě před husitskými válkami vyskytovala kaple s hřbitovem. Po těchto však v dnešní době již není žádné památky.¹²²

V roce 1920 žilo v Květově 321 lidí, 156 mužů a 165 žen. Všichni byli československé národnosti a kromě jednoho bezvěrce byli všichni římskokatolického vyznání.¹²³

---

¹¹⁷ Srov. PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 87.

¹¹⁸ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 83.

¹¹⁹ Tamtéž

¹²⁰ Tento oltář byl původně v kostele ve Skříplu u Osova. Přivést do zdejšího kostela svatého Jana nad Květovem ho dal kníže Karel Schwarzenberg na začátku dvacátého století.

¹²¹ Například nechal zavést elektrický proud.

¹²² Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 84.

¹²³ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

1.7.1 Červená nad Vltavou

Kdysi u Červené nad Vltavou začínaly malebné scenérie divokých krás středního Povltaví, které se daly sledovat po proudu řeky Vltavy v nejrůznějších překrásných obměnách až do Štěchovic. Každý krok zde naskýtal nový, úžas budící pohled, který dnes známe už jen ze zažloutlých fotografií, z několika málo dochovaných filmových kotoučů anebo z vyprávění pamětníků. Všechny tyto krásy zaplavila v roce 1961 voda Orlické přehrady. Dost ale nostalgie, začněme od počátku.

Červená nad Vltavou¹²⁴ byla osada položená po obou březích řeky Vltavy. Příslušela od roku 1184 k Milevskému klášteru, a od roku 1420 přešla zástavou k hradu Zvíkov, v jehož držení se často připomíná.¹²⁵ Nejnižší po proudu řeky Vltavy stával farní kostel svatého Bartoloměje v románském slohu,¹²⁶ a okolo něho, na mírné stráni nad Vltavou, byl hřbitov.¹²⁷ Opodál kostela, ale značně výše nad řekou, stávala zvonice se dvěma zvony. Kostel založil někdy před rokem 1190 pan Jiřík z Milevska.¹²⁸ Už v roce 1190 byl kostelík farní a podle dobových pramenů se mu říkalo Ecclesia Ruffa, tedy červený kostel. Prvním farářem zde byl jakýsi Petr, řeholní kanovník z řádu premonstrátů. Jeho nástupce se jmenoval Mikuláš. V roce 1355 zde byla zřízena plebánie, později byla ale zrušena a duchovní službu vykonával farář ze Záhoří. Fara byla znovu obnovena až zásluhou knížete Adama Františka ze Schwarzenberka 28.září 1729. Matriky se začínají psát od roku 1730.¹²⁹

---

¹²⁴ Osada svůj název odvozuje asi od Červeného potoka, který se zde vléval do Vltavy a u něhož později osada vznikla. Již nejstarší záznamy jmenují tuto osadu latinsky Ruffa, to znamená Červená.

¹²⁵ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 73.

¹²⁶ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 58n.

¹²⁷ Na tomto hřbitově byl ještě 8.května 1937 pohřben nadšený příznivec Červené, zemský prezident bývalé Podkarpatské Rusi, Antonín Rozsypal, který sem každoročně přijížděl na dovolenou.

¹²⁸ Podle dobového zápisu totiž dne 20.srpna 1190 zemřela Zdislava, matka Jiříka, zakladatele kláštera milevského a kostela in Ruffa (na Červené). Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 73.

¹²⁹ Tehdy zde byl farářem Bartoloměj Augustin Hlava.

Jižně od kostela stávala budova fary, která dříve bývala mlýnem, jež odkázaly církvi dvě svobodné dámy i s lukami a polnostmi.¹³⁰

Červená nad Vltavou, vyhledávané a po celých Čechách známé letovisko, byla zatopena vzdušnou hladinou řeky Vltavy po vybudování Orlické přehradě.¹³¹ Dnes je rekreační osadou s řadou chat. Kostel svatého Bartoloměje, byl jako významná památka, před napuštěním přehradní nádrže přenesen mimo zátopové území. Dnes se kostel svatého Bartoloměje nachází asi čtyři kilometry po proudu Vltavy od dnešní Červené, v osadě zvané Červená II., asi 12 km jihozápadně od Milevska. Dnes je filiálním kostelem farnosti Květov.

V roce 1920 žilo v Červené 140 lidí, 70 mužů a 70 žen. Jen jeden člověk udal jinou, než československou národnost. Podle vyznání zde žili čtyři členové církve československé a dva lidé bez vyznání. Zbylí občané Červené nad Vltavou byli římskými katolíci.¹³²

Nedaleko Červené přemosťuje Vltavu ocelový železniční most z roku 1889, v době svého vzniku druhý největší v Rakousku-Uhersku.

1.8 Lašovice

Lašovice, to byla kdysi velká osada. Jako jedna z mnoha byla postižena nenávratně válkami, nejvíce třicetiletou. Přesto ještě koncem devatenáctého století měla bezmála dvě stě obyvatel.¹³³

První zmínka o Lašovicích je z roku 1365, v souvislosti s uvedením nového kněze do nedalekých Předbořic. Jako ten, který ho představoval, je uveden farář z Lašovic. V roce 1370 byly v Lašovicích vypočítávány tyto vladyčí dvory: Mikeš, Blabut, Maršík, Bartoš, Svátek a Štěpán. Každý z nich platil pražskému

---

¹³⁰ Podle pověsti se tak mělo stát někdy před rokem 1729 (kdy je budova už zmiňována jako majetek církevní).

¹³¹ Stavba započala v roce 1954 a byla dokončena v roce 1961.

¹³² Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

¹³³ Dnes jich má asi padesát. Zdroj: Český statistický úřad.

arcibiskupovi 50 grošů ročně. Roku 1379 ustanovil Český král Václav IV., majitel hradu Zvíkov, do Lašovic faráře Václava. Ten zde působil 40 let a byl v lašovickém kostele pochován. Roku 1382 se ve starých listinách připomíná Kuneš z Lašovic, v roce 1397 Otík Rus z Lašovic, a v roce 1469 paní Kunka z Lašovic. To jsou nejstarší zmínky, ve kterých se o Lašovicích mluví.

V patnáctém století se v Lašovicích z panského dvora stává tvrz. Zasloužil se o to tehdejší vlastník panství, pan Bohuslav z Lašovic. Lašovická tvrz pak vícekrát měnila majitele,¹³⁴ až ji pak nakonec v roce 1604 koupil Jan Jiří ze Švamberka. Za dob orlických pánů pozbyla lašovická tvrz svou funkci až docela zanikla. V roce 1616 už o ní nemáme žádné zprávy. Dnes bychom ji ani nenašli.

Největší utrpení v Lašovicích a celém širém kraji nastalo v dobách třicetileté války. Dne 29.září 1619 z Jindřichova Hradce přes Tábor do Milevska přitáhl se svými vojsky Anhalt a čekal, kam zamíří císařské vojsko. To v té době bylo v Písku. Pak se hnul ke Zvíkovu. Hlavní větev šla přes Kovářov a Lašovice na Krásnou Horu. U Zlákovic se Anhalt přeplavil přes řeku. Vesnice se musely starat o obživu vojáků a platit výpalné.

Další trápení nastalo roku 1645, kdy sem přitáhli Švédové za vedení generála Torstensonova. V těchto dobách zde žila již velká část nekatolíků, hlavně protestantů luteránského vyznání.¹³⁵

V letech 1741-1742 se přes Lašovice převalila zase vojska francouzská, a dne 17.října 1742 táhlo Lašovicemi rakouské vojsko, na své cestě od Orlíka do Vysokého Chlumce.

Následkem toho tedy bylo, že vesnice zvolna hynuly a mizely. Z Lašovic zmizela také větší část kdysi velké osady. A do toho ještě přišel v letech 1771 až 1772 hlad a mor, kterému mnoho lidí neuniklo. A jako by toho ještě nebylo dost,

---

¹³⁴ Po panu Bohuslavu z Lašovic se stal majitelem tvrze pan Václav Lašovický z Lašovic, ten ji pak roku 1547 prodal za 152,5 kopy míš panu Václavu z Nahorub a ten ji zas prodává roku 1567 paní Lidmile z Trkova. Tvrz Lašovice i s domem a zpusťlým pivovarem nakonec v roce 1604 koupil Jan Jiří ze Švamberka. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 109.

¹³⁵ Udává to popis duší ze 28.dubna 1651. Srov. KOKOŠKOVÁ Z.; SEDLÁČKOVÁ H.; ZAHRADNÍKOVÁ M. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Bechyňsko I*. Státní ústřední archiv : Praha, 1997, s. 73.

v letech 1803-1813 museli lašovičtí (ale nejen oni) v důsledku francouzské války živit vojsko, které bylo na neustálých pochodech.¹³⁶

Lašovický kostel Navštívení Panny Marie byl už v roce 1365 připomínán jako farní.¹³⁷ Kostel je postaven v raně gotickém slohu, i když v současné době je již původní gotická klenba nahrazena klenbou bez žeber. Král Zikmund roku 1546 dovolil lašovským, aby si volili do kostela kněze za faráře. Po třicetileté válce fara kvůli nedostatku kněží zanikla.¹³⁸ Nová fara byla postavena v roce 1793 vedle kostela a roku 1905 k ní bylo přistaveno poschodí.

Kostel v Lašovicích byl od roku 1623 do roku 1639 spravován kališníky. Byl těžce za třicetileté války zpusťošen, a tak byly v roce 1639 Lašovice přiděleny duchovní správou ke Slivici u Příbrami, pak do Petrovic a pak do Starého Sedla. Nařízením Josefa II. o regulaci far z roku 1786 byla zde zřízena lokalie, která 24.ledna 1787 byla obsazena duchovním a 1.srpna 1795 byla v Lašovicích opět zřízena farnost.

Při malování kostela v roce 1937 byla v presbytáři nalezena freska znázorňující udělení Zákona na hoře Sinaj. Tato freska byla zrestaurována a je v lašovickém kostele Navštívení Panny Marie dodnes k vidění.

U kostela je farní hřbitov, kde se pohřbívají katolíci i evangelíci z Milešova a Klenovic.

Při sčítání lidu v roce 1920 měly Lašovice 143 stálých obyvatel, 66 mužů a 77 žen. Národnost měli všichni československou, vyznáním byli všichni římští katolíci, kromě pěti židů.¹³⁹

---

¹³⁶ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 110.

¹³⁷ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 88.

¹³⁸ Fara byla na místě, kde v současné době stojí škola.

¹³⁹ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 47.

1.9 Kostelec nad Vltavou

Kostelec nad Vltavou leží na mírném návrší a je obklopen lesy. Nejstarší záznamy o něm nalezneme v letech 1341-1342, kdy ves a dvůr náležely klášteřu benediktinů v pražském Břevnově,¹⁴⁰ přesto je velmi pravděpodobné, že toto návrší bylo osídleno již v době kamenné.¹⁴¹ V Kostelci bývalo probošství břevnovského klášteřa. V roce 1406 už ale Kostelec patřil královskému hradu Orlíku, patronátní právo zde měl král Václav II. Král Zikmund všechen majetek roku 1436 zastavil Janu a Václavu Zmrzlíkovi ze Svojšína na Orlíku. Pan Václav Zmrzlík ze Svojšína dne 2. února 1514 prodal velkou část svého zboží panu Křištofovi ze Švamberka a dal mu i zástavní právo na Kostelec a další vesnice. Jeho synové dokoupili práva k tomuto majetku od břevnovského opata Jakuba dne 10. října 1534 za 500 kop grošů českých. Po nich držela panství knížata z Eggenberku. Dědictvím pak připadlo knížatům ze Schwarzenberku.

Kostel Narození Panny Marie založili u Zeleného lesa na návrší benediktinští řeholníci z břevnovského klášteřa asi ve třináctém století, snad někdy na jeho počátku. Kostel byl pravděpodobně již založen jako farní, v každém případě se ale jako farní s jistotou připomíná v roce 1341.¹⁴² Kolem kostela vznikla potom i vesnice, která získala podle kostela jméno Kostelec. Břevnovští kněží zde i sloužili a měli probošství. Podle soupisů majetku v letech 1393 a 1404 byla fara dost bohatá. Za dob třicetileté války v roce 1623 fara jako i mnoho jiných far v té době zanikla a kostel byl přidělen ke kovářovské faře jako filiální. Přibližně tak jednou za čtvrt roku sem přijížděl nějaký duchovní z Mirovic. Kolem roku 1760 dojížděl duchovní i učitel z Kovářova. Toto neblahé

---

¹⁴⁰ Mimo této vsi mu patřily ještě Zahrádka, Jickovice, Chraštice, Radvánov, Žebrákov, Slavoňov, Žďákov, Kostelecké břehy, díl Přílepora aj. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 94.

¹⁴¹ Pro tuto úvahu svědčí významné archeologické nálezy. Nález pazourkového artefaktu v zemi nedaleko místní školy v roce 1953, a další velké množství archeologických nálezů v okolí Kostelce. Jedná se zejména o zlomky neolitických nádob, střepy z mladší doby hradištní, pozůstatky sídliště z doby haštalsko-laténské nebo nakonec i o střepy z období okolo třináctého století. Srov. ŠINDELÁŘ, V. *Milevsko a okolí*. Milevsko : Sdružení obcí Milevska, 1998, s. 19.

¹⁴² Srov. PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 75.

období trvalo až do roku 1787. Podle císařského nařízení ze dne 26. února 1787 byly fara a škola prohlášeny veřejnými. Kníže Josef Schwarzenberk zřídil 1. ledna 1762 v Kostelci špitál pro chudé a práce neschopné, a byl zde ustanoven kaplan¹⁴³ a špitální kantor.¹⁴⁴ Roku 1787 byl kostel Narození Panny Marie znovu povýšen na farní a byla k němu zřízena samostatná fara.¹⁴⁵

Kostel Narození Panny Marie má tvar poněkud nepravidelného latinského kříže a je stavěn v době přechodu slohu románského do slohu gotického, čemuž také stavebně odpovídá. Dnešní hlavní oltář je proveden v krásné rokokové úpravě, pod rozepjatým, modře a růžově lazurovaným baldachýnem, drženým dvěma většími a dvěma menšími anděly. Ve věži, která má dvě patra původní, visí památný zvon z roku 1596 a dva novější zvony z roku 1919, které byly pořízeny zdejšími farníky.¹⁴⁶

V roce 1920 žilo v Kostelci nad Vltavou 408 obyvatel, 181 mužů a 227 žen. Všichni kromě jednoho cizince byli československé národnosti. Bylo zde pět židů a 403 římských katolíků.¹⁴⁷

1.10 Bernartice

Na křižovatce silnic z Přísku do Tábora a z Týna nad Vltavou a Bechyně do Milevska leží obec Bernartice, v dřívějších dobách se nazývajících Bernardice, protože tato osada vznikla kolem starobylé tvrze, kterou založili pánové z Bernardic. Byli to příbuzní Rožmberků a připomínají se již v roce 1125.

---

¹⁴³ Prvním špitálním kaplanem v Kostelci byl Jan Ferbert. Zemřel dne 16.3.1775 a je pohřben v Kosteleckém kostele.

¹⁴⁴ Prvním špitálním kantorem byl Jan František Chmel. Jeho povinností bylo také hraní na varhany při mši na kůru a modlit se se špitálníky.

¹⁴⁵ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 94.

¹⁴⁶ Více o výzdobě kostela i inventáři v: PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu milevském*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 75n.

¹⁴⁷ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

Bernart z Bernardic v letech 1293-1318 přestavěl tvrz a postavil městečko. Měl manželku Dobroněhu z Kamberka. Dalším, o kterém je zmínka byl Bušek z Bernardic v 1347-1352.¹⁴⁸ Jeho syn Dobeš z Bernardic přikoupil ještě další majetek, a poté prodal Bernartice roku 1383 Oldřichovi z Rožmberka. Sám se uchýlil na Drahov. Dalším majitelem byl Kunrát z Chvojna, který se pak psal z Bernartic. Měl syny Buzka, Petra a Jana, kteří se psávali vladykové z Borovan. Roku 1409, po smrti otcově, Jan spolu s Buzkem získali Bernartice dědictvím a v téže roce zde také založili oltář svaté Doroty. Jan byl v roce 1415 tábořským hejtmanem. Poté koupil Bernartice Mikuláš z Krchleb,¹⁴⁹ který byl v roce 1431 purkrabím na Zvíkově. Žil od roku 1389 do roku 1444 a po otcově smrti jeho dcery Machna, Dorota a Kateřina prodaly Bernartice roku 1450 panu Rynartovi z Dubu na Dobronicích a Borovanech. Ten je prodal 12.května 1477 panu Burianovi z Lažan a na Bechyni. Zdědil je jeho syn Jiří Bechyně z Lažan, pak se o Bernartice rozdělili jeho synové v roce 1553, Jan a Adam Bechyně z Lažan, kdy Jan zdědil bernartickou tvrz s pivovarem, mlýnem dvorem a ostatním příslušenstvím, Rataje, část Podolí a mlýn na Podolském. Zemřel roku 1569 a majetek zdědili zase jeho synové Jiří a Petr. Jiří prodal svůj otcovský díl Petrovi. Po jeho smrti v roce 1602 připadly Bernartice Burianovi Bechyňovi z Lažan a roku 1604 je koupila Anna Puchfeldrová, rozená Zellingerová z Hennersdorfu. 2.května 1606 vše prodala koleji jezuitů u svatého Klimenta v Praze.¹⁵⁰ Jezuité k Bernarticím přikoupili mnoho dalšího.¹⁵¹ V roce 1672 zasáhl Bernartice velký požár, který zničil mimo mnoha jiných budov i faru. Tehdejší farář Adam Novoveský dal postavit faru novou, ze dřeva. Na náměstí pak dal umístit sochu svatého Josefa z kamene. V roce 1680 ve zdejší oblasti zuřil mor, což mělo za následek značný pokles obyvatelstva. Po roku 1710 založil farář Jan

---

¹⁴⁸ V době jeho držení dostalo městečko v roce 1348 privilegium, že může kupovat sůl výhradně v Písku. Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku I.* Praha : Libri, 1996, s. 849.

¹⁴⁹ Byl to ten Mikuláš z Krchleb, který nejvíce byl znám, že stál na straně panských, byl v bitvě u Lipan 30.května 1434 hejtmanem lidu pana Oldřicha z Rožmberka a strojeným útekem vylákal tábority z vozových hradeb a způsobil jejich porážku. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj.* Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 200.

¹⁵⁰ Roku 1618 byli sice jezuité vypuzeni, ale po bitvě na Bílé hoře se zase vrátili do Bernartic zpátky.

¹⁵¹ Mimo jiné i některé další vesnice a statky na jiných místech této práce zmíněné.

Bernardin Rierenschopf pamětní knihu bernartické fary.¹⁵² Třetího dubna 1720 propůjčuje císař Karel IV. městečku Bernartice právo na dva týdenní a jeden výroční trh.¹⁵³

V letech 1770-1772 zuřil hlad, nemoci a mor. Roku 1772 byl v Bernartickém kostele svatého Martina pohřben otec pražského arcibiskupa, Václava Leopolda Chlumčanského, Antonín Josef rytíř Chlumčanský z Přestavlk. Když byl řád jezuitů roku 1773 zrušen, připadly Bernartice studijnímu fondu.¹⁵⁴

Roku 1774 byly Bernartice přiděleny ke královskému státnímu panství v Opařanech. Dne 3.zář 1795 vypukl v Bernarticích požár, který zničil 22 čísel, faru, kostelní věž a školu.¹⁵⁵ Jako v celém okolí byli i zde v roce 1805 Francouzi a roku 1806 Bavoři a Francouzi, což znamenalo pro zdejší obyvatelstvo nemalé strádání. Roku 1825 koupil Bernartice Karel kníže z Paarů a na Bechyni. Rok 1831 a 1836 byl znovu poznamenán cholerou.

Bernartický kostel svatého Martina se připomíná jako farní již v roce 1251.¹⁵⁶ Kostel ale existoval již dříve, protože zde byl zvon s letopočtem 1186.¹⁵⁷ Kostel svatého Martina byl původně gotický, do dnešních dnů však byl v původní podobě zachován jen presbytář. Částečně byl kostel přestaven v roce 1717, kdy byl přistavěn kůr a dvě postranní kaple.

---

¹⁵² Z ní se dovídáme, že roku 1748 byla v Bernarticích misie z Opařan, při které byl právě Pater Koniáš, známý Jiráskovský „ničitel“ kacírských knih. Dozvídáme se také, že při epidemii cholery v roce 1713 bylo na hřbitově pohřbeno 700 mrtvých a že roku 1759 táhlo Bernarticemi 11 tisíc zajatců.

¹⁵³ Tato listina včetně originálních přívěsných německých pečetí k ní náležejících se dodnes uchovává v archivu v Milevsku, stejně jako originál konfirmace téhož privilegia Františka II. z 19.srpna 1796. Srov. SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku : průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958, s. 75.

¹⁵⁴ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 199n.

¹⁵⁵ Škola byla velká a hojně navštěvovaná, neboť v roce 1780 byla zavedena povinná školní docházka.

¹⁵⁶ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 55.

¹⁵⁷ Svědectví tohoto zvonu však již nelze ověřit, neboť tento zvon se roztavil při požáru v roce 1795 a ze zbytků byl ulit nový zvon Martin. I tento nově odlitý zvon ale nedožil našich časů, neboť byl v první světové válce zrekvírován.

Lod' chrámu i oltáře jsou barokní. Kromě hlavní lodi má chrám ještě dvě lodi postranní a tvoří spolu se dvěma postranními pětibokými kaplemi jakousi loď křížovou.¹⁵⁸

Obyvatelstvo Bernartic se živilo hlavně polním hospodářstvím, mimo to byl zde vyvinut špičkářský průmysl. Zakladatelem je dělník Knížek, který se vyučil ve Vídni a roku 1860 začal špičky vyrábět v Bernarticích. Nejdříve z rohů a kopyt skotu domácího, později i z buvolích rohů z Brazílie. Vyráběly se špičky k dýmčákům, na cigarety, na doutníky, hřebeny, troubele a rukojeti k holím a deštníkům.¹⁵⁹

Roku 1920 žije v Bernarticích 1093 lidí, 529 mužů a 564 žen. Kromě jedenácti cizinců jsou všichni československé národnosti. Je zde 1046 římských katolíků, dvacet čtyři židů, devět lidí vyznání československého a čtrnáct bezvěrců.¹⁶⁰

1.10.1 Svatá Rozálie

Kdybychom šli z Bernartic asi jeden kilometr směrem na jih, přešli Bílinku a odtud se dali údolím Borovanského potoka směrem na Borovany, dojdeme po cestě k památné poutní kapli svaté Rozálie, patronky proti moru.

Když v roce 1680 zuřil v Čechách mor a v Bernarticích dosavadní hřbitov nestačil, musel být založen nový hřbitov a to právě v místech, kde dnes stojí kostelík svaté Rozálie. Jezuité, v té době správci fary v Bernarticích, zde tehdy vystavěli také malou kapličku ke cti a slávě svaté Rozálie, kterou roku 1682

---

¹⁵⁸ Více viz: PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 55n.

¹⁵⁹ Během doby se špičkářství rozšířilo tak, že před první světovou válkou se téměř čtvrtina obyvatelstva tímto řemeslem živila. Zboží se prodávalo kramářům a rozvázelo po jarmarcích. Rozličné výrobky z rohů a kopyt se později vyráběly i za pomoci soustruhu. Ještě dnes se najdou v Bernarticích lidé, kteří špičkařinu umí.

¹⁶⁰ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 3.

vysvětil P. Ondřej Munzar.¹⁶¹ Téměř okamžitě se stala tato kaplička poutním místem.¹⁶² Poutní obliba ještě zesílila, když v roce 1713 vypukla další morová rána.¹⁶³ Kaplička ale byla jen asi deset kroků dlouhá a osm kroků široká, a tak náporu poutníků zdaleka nestačila. Neměla ani okna a dveře, a tak také značně trpěla povětrnostními vlivy. Proto jezuité nechali kapličku v roce 1719 rozšířit a opatřili ji dvěma oltáři,¹⁶⁴ k nimž přibyl v roce 1735 ještě oltář třetí.¹⁶⁵

Hřbitov okolo kaple se velmi rozrostl v letech 1772-1773, kdy opět řádil mor v Čechách. Za dva roky sem bylo pohřbeno více než 700 lidí.¹⁶⁶ Úřady zakazovaly poutě ke kostelíku¹⁶⁷ a 15.prosince 1786 byl vydán rozkaz, aby kaple svaté Rozálie byla zavřena a prodána.¹⁶⁸ Jednání o prodeji kostelíka se však protahovalo a o kostelík nesměl nikdo pečovat. Tak se stalo, že v roce 1818 střecha kostelíka spadla. Tehdy se kostelíčka zželelo tesaři Františku Hašovi, který kostelík do roka opravil a pořídil vše, co bylo v kostelíku zapotřebí k řádnému užívání. Spolu s dalšími občany pak dvakrát podává ke krajskému úřadu v Táboře žádost o povolení otevřít kapli, ale ta byla pokaždé zamítnuta.¹⁶⁹ Prostí lidé však svůj boj o oblíbenou kapličku nevzdali. Po akci, dnes bychom řekli petiční akci,¹⁷⁰ podali žádost k císaři do Vídně, v níž se zavázali, že budou kostelík svým nákladem udržovat. Dne 13.září 1832 povolil dvorním dekretem císař František I. znovuootevření kostelíka a Českobudějovický biskup pak stanovil, aby se v kostelíku konaly dvě pouti. A to sice v neděli po rozeslání

---

¹⁶¹ To byl tehdejší rektor koleje jezuitů u svatého Klimenta v Praze.

¹⁶² Slavná procesí do kapličky přicházela z Bernartic, ale nejen odtud, a to na svatého Marka, na křížové dny, v neděli po rozeslání svatých apoštolů, a hlavně v den svaté Rozálie 4.listopadu.

¹⁶³ Tak například, když v roce 1713 začalo umírat v Týně nad Vltavou mnoho lidí na mor, vypravil vltavotýnský děkan Václav Straka v neděli po 4.září slavný průvod ke svaté Rozálii jako ochránkyni proti moru a také ustanovil, aby každoročně bylo z Týna nad Vltavou ke svaté Rozálii vypraveno procesí. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 205.

¹⁶⁴ Byl to oltář ke cti svaté Rozálie a vedlejší oltář svatého Karla Boromejského.

¹⁶⁵ Z opařanského kostela sem byl přivezen oltář Panny Marie Svatohorské.

¹⁶⁶ Podle svědectví faráře z Bernartic, Jana Warlicha z Bubna.

¹⁶⁷ V letech 1783-1785 již nesměla být vypravena ani jediná pout'.

¹⁶⁸ Obraz svaté Rozálie byl přenesen do Bernartic a také zvonek z věžičky (ten se pak roztavil při požáru v roce 1795).

¹⁶⁹ Naposledy v roce 1822.

¹⁷⁰ Svě síly spojili občané města Týn nad Vltavou a obcí na bývalých panstvích Opařany, Bechyně, Veselíčko, Bernartice, Jistebnice a Týn nad Vltavou.

svatých apoštolů a na slavnost svatých andělů strážných. Z vděčnosti pak občané bernardičtí přistavěli ke kostelíku v roce 1835 i sakristii.

Vedle kaple je také ve skále vytesaná jeskyně, ve které je studánka, která má snad léčivou moc.¹⁷¹ Nad studánkou dnes stojí opět soška svaté Rozálie.¹⁷² Hlavní pouť se zde dodnes koná v červenci, v neděli po rozeslání svatých apoštolů. Právně kaplička svaté Rozálie patří pod farnost v Bernarticích.

1.11 Veselíčko

Obec Veselíčko leží asi třicet kilometrů jižně od Milevska a rozkládá se kolem Veselíčského rybníka. Údajně se ves původně jmenovala Veselí a dnešní název dostala až v roce 1630, kdy byla zapsána do zemských desek¹⁷³ a bylo nutno ji odlišit od Veselí nad Lužnicí.¹⁷⁴ Původně bylo Veselíčko součástí panství milevského kláštera a to nikterak podstatnou součástí. Byly zde jen menší usedlosti a dvě větší, selské, ale žádné statky nebo dokonce zámek. Od počátku třináctého století až do roku 1431 byly hranice milevského kláštera až za ves Bernartice,¹⁷⁵ v následujících letech ale klášter některé majetky odprodal. Tak přešlo Veselíčko do majetku Vamberků, kteří ho připojili ke Zvíkovu a to k hospodářskému úřadu v Květově, kam patřilo až do roku 1540. Po smrti Kryštofa ze Švamberka připadlo Veselíčko Janovi,¹⁷⁶ jednomu z jeho pěti synů. Jan sídlil na tvrzi v Květově, odkud své dědictví spravoval. Jeho majetek zdědil roku 1559 jeho syn Kryštof, který ho 1. prosince 1575 prodal panu Bohuslavu

---

¹⁷¹ Po umytí touto vodou se prý zahojily v roce 1714 bolestivé rány na zádech Jana Karlíka z Dražiče u Chrástčan a v roce 1718 nemocné oči čtyřleté dcerušky Víta Kusa z Oseka. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 206.

¹⁷² Soška je podrobně popsána, stejně jako kaplička v: PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu milevském*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 57.

¹⁷³ Soutpisu feudálního majetku.

¹⁷⁴ Srov. ŠINDELÁŘ, V. *Milevsko a okolí*. Milevsko : Sdružení obcí Milevska, 1998, s. 29.

¹⁷⁵ Milevskému klášteru tehdy patřily na tuto stranu od Milevska vesnice Bílina, Bojetice, Zběšice, Ješetice, Červená a Bernartice. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 195.

¹⁷⁶ Jan zdědil nejen Veselíčko, ale také statky milevské.

z Kalenic na Chřešřovicích. Se svou druhou ženou Marianou z Tetova měl pan Bohuslav pět dětí, z nichž po jeho smrti v roce 1600 Veselíčko obdrželi jeho dva synové, Bohuslav a Jáchym. Jejich bratr Oldřich Kalenice si na své bratry vydlužil, a proto se dostalo Veselíčko do rukou věřitele Adama ze Šternberka na Bechyni.¹⁷⁷ Roku 1630 bylo Veselíčko zapsáno do zemských desek.¹⁷⁸ Zastavený majetek potom postoupila paní Kateřina Svatkovská rozená Kalenicová z Kalenic panu Vojtěchu Hynkovi ze Šternberka. Pak přešel majetek pana Vojtěcha na Františka ze Šternberka¹⁷⁹ na Bechyni. Ten Veselíčko spolu s Křižanovem a Bílinou daroval 24.srpna 1635 vychovateli jeho tří synů panu Alexandru Günterthalovi. Ten se ve Veselíčku rozhodl bydlet a postavil si zde zámek.¹⁸⁰ Po jeho smrti přešel majetek na rod rytířů Volfů ze Schwarzkopfu. Dne 16.listopadu 1751 prodal Norbert František ze Schwarzkopfu Veselíčko panu Antonínu Přestavlkému z Přestavlk a Chlumčan.¹⁸¹ Majitel Veselíčka zemřel v roce 1772 a je pochován v kostele v Bernarticích. Dědictví přešlo na nejmladšího syna Jana Nepomuka Chlumčanského, který neměl potomky, a tak Veselíčko prodal švagrovi Josefu Bretfeldovi. To se stalo 8.května 1783. Roku 1820 Veselíčko po Josefu Bretfeldovi zdědil syn František Josef Bretfeld.¹⁸² Po něm majetek zdědil František Bretfeld, pak jeho děti. Od nich 1.května 1843 koupil Veselíčko šlechtic Jan Nepomuk Nádherný. V držení jejich baronského rodu zůstalo Veselíčko až do roku 1901, pak přešlo na Ferdinanda Přibila, a potom na jeho syna Otakara. V letech 1915-1939 bylo Veselíčko v nájmu pana Grieswalda, bývalého hospodářského správce v Milevsku. Od 1.února do 1.srpna 1939 měl Veselíčko v nájmu dr.Tůma. Od tohoto data vedl velkostatek ve Veselíčku ve vlastní správě pan továrník Přibil až do znárodnění.

---

¹⁷⁷ Toto se událo v roce 1603.

¹⁷⁸ Jak již bylo řečeno výše, tehdy byl také statek ves Veselí přejmenován na Veselíčko a takto zapsán do zemských desek, na rozlišení od Veselí nad Lužnicí.

¹⁷⁹ František ze Šternberka byl nejvyšší zemský sudí. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 195.

¹⁸⁰ Zámek je jednopatrové stavení s parkem, v němž stojí gotická hrobka. Na severní zdi zahrady jsou umístěny náhrobní kameny rodu Bretfeldů.

¹⁸¹ Z jejich rodu bylo několik kněží, dokonce Václav Leopold Chlumčanský byl pražským arcibiskupem.

¹⁸² František Josef Bretfeld byl archeolog, dějepisec a sběratel památek a obrazů. Zemřel 23.listopadu 1839 jako maltézský rytíř, svobodný.

Farní kostel svaté Anny je moderní stavba¹⁸³ započatá 19.října 1851, kdy byl položen základní kámen.¹⁸⁴ Byl vystavěn nákladem náboženského fondu. Vysvětil jej dne 10.září 1854 budějovický biskup Jan Valerián Jirsík. Předtím tu byla zámecká kaple, kterou roku 1797 nechal na svůj náklad postavit rytíř Josef z Bretfeldu na Kronenburku. V roce 1801 byl do Veselíčka, Bíliny, Křižanova, Braníc a Stehlovic ustanoven duchovním správcem kaplan, který bydlel v Bernarticích. Roku 1803 se přestěhoval do Veselíčka a v roce 1806 byl kaplanovi vystavěn byt od Bretfelda. Tento Bretfeld také založil starý hřbitov, dnes již zrušený. Nový hřbitov je z roku 1882. Císař Ferdinand svým rozhodnutím z 25.listopadu 1846 zřídil zde lokali a ta byla 20.června 1857 povýšena na faru. Od té doby je kostel svaté Anny ve Veselíčku kostelem farním.

V roce 1920 bydlelo ve Veselíčku 437 lidí, 217 mužského a 220 ženského pohlaví. Bylo zde čtrnáct cizinců, jeden občan německé národnosti a 422 občanů národnosti československé. Z celkového počtu obyvatel bylo 414 římských katolíků, čtyři evangelíci, sedmnáct židů a ještě dva jinověrci.¹⁸⁵

1.12 Stádlec

Obec Stádlec leží jen o něco málo dále než kilometr na jih od Opařan a přináležejí již k táborskému okresu. Poznatky z její historie jsou velmi kusé.

---

¹⁸³ Jediný starý předmět, který se nalézá v tomto kostele je obraz svaté Rodiny, který byl přenesen ze zbořené zámecké kaple. Tento obraz byl namalován někdy na počátku osmnáctého století. Srov. PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 143.

¹⁸⁴ Kostel má krom hlavního oltáře svaté Anny i tři oltáře postranní, tj. Neposkvrněného početí Panny Marie, svaté Rodiny a svatého Jana Nepomuckého. Krom toho je v chrámové předsíni ještě oltář Božského Srdce Páně. Kostel je od roku 1939 elektrifikován.

¹⁸⁵ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 47.

Z dobových dokumentů víme, že již v roce 1712 stál na tomto místě zámek¹⁸⁶ s kaplí Bolestné Panny Marie, v níž se slouží bohoslužby.¹⁸⁷

O vsi Stádlec samotné máme první zmínku z roku 1287, kdy ji dostal darem Záviš z Falkenštejna.¹⁸⁸ Obec byla v té době spravována z nedalekého hradu Příběnic. Za nejvýznamnější majitele zdejšího panství můžeme považovat Víta ze Rzavého. Neví se sice přesně, od kdy páni ze Rzavého¹⁸⁹ Stádlec vlastnili, avšak je zaznamenáno, že příslušník tohoto rodu Vít ze Rzavého a na Stádlci postavil zde, zřejmě kolem roku 1560, renesanční sídlo. Po porážce českého stavovského povstání, během něhož statek a zámek vypálilo císařské vojsko, bylo roku 1629 panství pravděpodobně prodáno. Majitelé se pak velmi rychle za sebou, vždy po několika letech, střídali,¹⁹⁰ a to až do roku 1774, kdy panství stádlecké koupili Schönplugové z Gamsenbergu a ponechali si je déle než sto let. Tito majitelé také provedli, ještě v osmnáctém století, zásadní barokní přestavbu a rozšíření zámku a dali mu tak v podstatě jeho dnešní podobu.¹⁹¹

V zámku je také krásná velká barokní zámecká kaple, která byla vystavěna rodem Schönplugů z Gamsenbergu v letech 1712 až 1713. Tato kaple byla používána k veřejným bohoslužbám. Také současný majitel zámku, kterému se zámek vrátil po roce 1989 v restituci, prozatím dodržuje tuto tradici, a tak jsou v této kapli slouženy bohoslužby i v současné době.

V obci Stádlec žilo v roce 1920, kdy bylo sčítání lidu, 682 lidí. Z nich bylo 323 mužů a 359 žen. Pět lidí uvedlo izraelskou národnost, dva lidé byli cizinci

---

¹⁸⁶ Majitelem tohoto zámku byl svého času také František Křížík, vynálezce obloukové lampy. Křížík na tomto zámku ve Stádlci 22.ledna 1941 umírá.

¹⁸⁷ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 189.

¹⁸⁸ Viz kapitola Sepekov, ve které se také mluví o tomto šlechtici.

¹⁸⁹ Stádlec patřival od počátku šestnáctého století Vítům ze Rzavého. Přestože se Bohuslav ze Rzavého účastnil vzpoury stavů, a i po bitvě na Bílé hoře bojoval proti císařským vojskům, zůstal Stádlec jeho sirotkům. Pak ho koupila Johana Kateřina Hozlaurová. Srov. *Průvodce po Milevsku a okolí s krátkou historií města a památnějších míst v okolí*. Plzeň : Sokol Milevsko, 1913, s. 40.

¹⁹⁰ Zmíňme alespoň paní Alžbětu von Popperovou rozenou von Horst, která byla majitelkou panství v roce 1651, kdy dne 6.dubna proběhl soupis poddaných. Ve Stádlci k tomuto dni žilo 17 dospělých a 21 dětí poddaných, dohromady pak 93 dospělých a 93 dětí. Originál protokolu se dochoval. Srov. KOKOŠKOVÁ, Z. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Bechyňsko 2*. Praha : Státní ústřední archiv, 1997, s. 372n.

¹⁹¹ Jednopatrový čtyřkřídlý zámek s pravoúhlým dvorem má pozdně barokní průčelí s volutovým štítem, završeným hranolovitou věží ukončenou bání. K východní straně zámku přiléhá anglický park, který je dnes však již v troskách. Na zámeckém průčelí je pamětní deska, připomínající českého vynálezce Františka Křížíka. Více viz výše.

a zbytek uvedl národnost československou. Podle vyznání zde bylo 580 římských katolíků, sedm evangelíků, deset židů a tři příslušníci církve československé. Dále zde žilo 82 bezvěrců.¹⁹²

Myslím, že za zmínku ještě stojí velice zajímavá a netradiční místní tradice. Ve Stádlci na Štědrý večer chodí děvčata klepat na dveře zavřeného kurníku. Ozve-li se slepice, nevdatí se v příštím roce. Ozve-li se kohout, dostanou muže mladého a hezkého. Ozve-li se kapoun, dostanou vdovce.¹⁹³ Tato tradice se prý udržuje až do dnešních dnů.

1.13 Rataje

Obec Rataje leží v údolí potoka Smutná, a patří k nejstaršímu osídlenému místu v tomto kraji. Obec totiž, anebo spíše místo, na kterém dnešní obec stojí, byla obydlena už v pohanských dobách.¹⁹⁴ Její jméno můžeme odvodit od ratarů, ratajů čili oráčů. Ratejna je totiž místnost, ve které tito oráči bydleli.

V obci, chráněná potokem Smutná, stávala už v dávných dobách tvrz. Vedle této tvrze, která se pravděpodobně skládala jen z věže a malého stavení, býval poplužní dvůr.

Rataje měli od roku 1360 v držení Petr Stolice z Rataj se svým synem Janem, dále Pureš z Rataj a Ješek Svenkla z Vršovic. Dědictví po Purešovi, který zemřel roku 1385, se rozdělilo Onšovi a Benešovi z Podolí a ještě Janovi, synu Petra z Rataj, který byl nazýván Stolička.¹⁹⁵ V roce 1368 část vesnice patřila

---

¹⁹² Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 47.

¹⁹³ Srov. HRONÍKOVÁ, Š. kol. *Dny nevšední a sváteční očima dětí.* Milevsko : Městská knihovna, 1996, s. 38.

¹⁹⁴ V obci a v jejím bezprostředním okolí je veliké množství mohyl, které prokopával ratajský rodák Karel Jan Hraše, tehdejší přední český pedagog a archeolog, narozený v ratajském mlýně dne 2. dubna 1840. Nalezl zde mnoho pozoruhodných vykopávek, jako popelnice, bronzové ozdoby, zbraně, ale také již železné nástroje a podobně. Tyto nálezy jsou uloženy v Národním muzeu v Praze. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj.* Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 191.

¹⁹⁵ Je zaznamenáno, že když Jan z Rataj zemřel, tak jeho syn Ješek Stolička daroval v roce 1399 kostelu v Ratajích jeden a půl kopy ročního platu.

k Podolí a část vsi, od roku 1415 k Dobronicům. Roku 1477 patřila podolská část Ratají k zboží bernartickému. Koncem šestnáctého století patřily Rataje Křištofu Hozlaurovi z Hozlau, který se rozhodl se zde usadit, a tak si zde postavil nové sídlo.¹⁹⁶ Když v roce 1618 zemřel, rozdělili si jeho majetek synové Jindřich a Jan, ovšem po bitvě na Bílé hoře jim byl majetek odebrán a prodán Adamovi ze Šternberka na Bechyni. Od té doby byly Rataje samostatným statkem.

Farní kostel Nejsvětější Trojice v Ratajích je připomínán jako farní už v roce 1384. Kostel Nejsvětější Trojice, který stojí v Ratajích dnes, ale zcela jistě není tím samým.¹⁹⁷ Ten současný nejeví totiž žádné známky takové starobylosti. Je to prostá stavba z konce osmnáctého století, bez prvků nějakého slohu, v níž můžeme jen zahlédnout svědky dávné minulosti.¹⁹⁸ V kostele jsou náhrobní desky pánů Víta Rzávého na Stádlci z roku 1518, Albrechta ze Rzávého na Stádlci z roku 1532 a paní Uršuly Hozlaurové z Dobronic z roku 1615.

Kolem kostela byl hřbitov, který však již nestačil k pohřbívání, a tak byl v roce 1882 založen hřbitov nový. Asi 400 metrů od vesnice byl v letech 1867-1868 zřízen morový hřbitov z důvodu cholery, ten ale patřil k Dobronicím.

V obci Rataje v roce 1920 žilo 522 lidí, 245 mužů a 277 žen. Mimo šesti cizinců byli všichni československé národnosti. Tři evangelíci tvořili menšinu oproti 519 římským katolíkům.¹⁹⁹

1.13.1 Dobronice

Na řece Lužnici, asi sedm kilometrů severovýchodně od Bechyně, v krásném, tichém údolí, leží obec Dobronice. Vesnice se připomíná již počátkem

---

¹⁹⁶ Majitelé zde již dlouho nebydleli. Tvrz totiž, která zde bývala, byla těsná a malá, nebyla dlouho obývána ani k ničemu používána, pustla, až v patnáctém století definitivně zanikla. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 191.

¹⁹⁷ . Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 130n.

¹⁹⁸ Je tady kupříkladu krásná románská křtitelnice.

¹⁹⁹ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 3.

třináctého století a jejím zakladatelem byl vladyka Dobroň. Sídlem pánů z Dobronic byla tvrz, která zde stála už za vlády Václava I. V letech 1322-1330 zde vládl Diviš z Dobronic, který měl dva syny, Vlčka a Matěje. Matějův syn Diviš spravoval Dobronice do roku 1373. Po roce 1407 jsou zmiňováni jako majitelé Mikuláš, Petr a Jan²⁰⁰ z Dobronic. Později drželi Dobronické panství Milovičtí.²⁰¹ Několik let nato, v roce 1452, koupil Dobronické panství Oldřich z Rožmberka, který tuto tvrz přestavěl v pevný hrad. Tento hrad koupil Vít ze Rzávého,²⁰² který byl purkrabím na Choustníku. Dalšími majiteli byli Hozlaurovi z Hozlau, od roku 1543 Jindřich, pak jeho syn Krištof. Ten zemřel v roce 1618, zanechav své dědictví k rozdělení šesti synům. Ti si panství rozdělili a společně ho spravovali až do té doby, než o něj po bitvě na Bílé hoře, roku 1623 přišli. Majetek připadl České komoře, a ta tento majetek prodala 14.března 1636 Ferdinandu Pruggerovi z Grifenberku, jehož potomci²⁰³ prodali Dobronice v roce 1691 jezuitské koleji svatého Klimenta v Praze, která si zde udělala své sídlo a jezuité zde byli do té doby, než se v roce 1727 přesídlili do Opařan.²⁰⁴ Po zrušení řádu v roce 1773 připadlo vše studijnímu fondu. Od té doby byl hrad opuštěn a pustl. Vrchní správce Halwinger se snažil od roku 1790 vše rozebírat a prodávat na jiné stavby.²⁰⁵ Konečně Studijní fond v roce 1825 prodal Dobronice knížecí rodině Paarů z Bechyně, kteří na majetcích začali znovu hospodařit.

Dobronický kostel Nanebevzetí Panny Marie, který je nejvýše položenou stavbou vesnice, je připomínán už v roce 1350 jako farní. Při husitských válkách

---

²⁰⁰ Tento Jan z Dobronic podepsal spolu s dalšími českými pány protestní list ke sněmu kostnickému po upálení mistra Jana Husa a uvěznění mistra Jeronýma Pražského.

²⁰¹ Panství získal blíže neobjasněným způsobem Lipold z Kraselova a po něm Jan mladší z Malovic, který je prodal Rynartovi od Dubu. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 189.

²⁰² To bylo roku 1459.

²⁰³ Dobronice zdělila dcera Ferdinanda Pruggerda z Grifenberku, která se provdala za Jana Oldřicha z Klebersberka. Ten pak Dobronice prodal jezuitům.

²⁰⁴ Viz více v kapitole Opařany.

²⁰⁵ Hrad byl od roku 1790 soustavně rozebírán, až byl prakticky rozebrán. Přesto se z něho několik fragmentů zachovalo až do dnešních dní. Především je to spodní zdivo mohutné okrouhlé věže, dále první brána, čtyřhranná klenutá komnata, několik dalších kleneb, několik gotických jednoduše profilovaných ostění, krakorců a podobně. Mnoho krásných kamenných ostění z hradu bychom našli v domcích a chlévech okolních vesnic. Krásná kamenná kašna z hradu se v současné době nalézá na náměstí v blízkých Bernarticích. Více v: PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 63.

byl opuštěn a bohoslužby se zde obnovily až potom když jej získali jezuité v roce 1667. Po zrušení řádu kostel opět zpustl a byl uzavřen a nepoužíván až do roku 1780, kdy byl znovu otevřen a začal být používán k bohoslužebným účelům. Od roku 1940 slouží jako filiální kostel farnosti Rataje. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Dobronicích je gotickou stavbou s dřevěným stropem, křížovou klenbou v presbytáři a barokním hlavním oltářem s 1,5m vysokou sochou Panny Marie s Ježíškem.²⁰⁶

V roce 1920 žilo v Dobronicích 545 obyvatel, 268 mužů a 277 žen. 541 lidí bylo československé národnosti, jeden člověk byl národnosti německé a tři lidé byli cizinci. 542 lidí vyznávalo víru římskokatolickou, jeden člověk víru jiného vyznání a dva lidé byli úplně bez vyznání.²⁰⁷

1.14 Kovářov

Kovářov je stará osada, která vznikla kolem tvrze, jejíž zbytky se zachovaly dodnes. Nejstarší písemná připomínka obce Kovářov je z roku 1220, kdy na této tvrzi sídlil vladyka Budilov z Kovářova. Další písemná zmínka o Kovářově se datuje rokem 1318 a mluví o tom, že zemřel vladyka Rynart z Kovářova.²⁰⁸ V pozdějších dobách byla ves rozdělena na několik vladyckých statků. Byly to následující statky: Dvůr Mnichovský,²⁰⁹ Dvůr Melicharovský,²¹⁰ Statek Brusovský²¹¹ a Dvůr Maršovský.²¹²

---

²⁰⁶ V kostele je také umístěna kopie obrazu Spasitele ze sedmnáctého století, přineseného z Jeruzaléma, a toho času umístěného v kostele v Tovačově. Více o kostele a jeho výzdobě v: PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 60n.

²⁰⁷ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 3.

²⁰⁸ Srov. ŠINDELÁŘ, V. *Milevsko a okolí.* Milevsko : Sdružení obcí Milevska, 1998, s. 20.

²⁰⁹ Majitelem tohoto dvora byl klášter milevský. K tomuto dvoru také patřila i část vesnice Kovářov.

²¹⁰ Pan Melichar z Kovářova tento dvůr držel v letech 1399-1418. Také k tomu dvoru patřila část vesnice.

²¹¹ Ten vlastnil rod Brusů spolu s tvrzí.

²¹² Ten vlastnil pan Mareš z Vesce.

Původ názvu Kovářov pochází od kovářů, kteří zde bydleli. Dodnes najdeme pod obecnou školou a zahradou domu u Babků, hluboko v zemi, mnoho kovářských okují.

Farní chrám kovářovský, kostel Všech svatých, je vzpomínán jako farní již v roce 1220. Náležel k vltavskému děkanátu.²¹³ Věž kostela byla přistavena až mnohem později, až v roce 1712. Podací právo zde vykonávali opat i klášter milevský, také kovářovští vladykové i jejich příbuzní. Roku 1365 se připomíná patron Bozděch z Kovářova a v roce 1368 Matyáš z Kovářova. Roku 1383 to byli Matyáš z Kovářova, milevský opat František, Buzek z Chotýřiny a Mareš z Vesce. Při kovářovském kostele Všech svatých bylo také zřízeno kaplanství a to 19. února 1407.²¹⁴

Když byl v roce 1421 milevský klášter zrušen, zastavil král Zikmund, za obranu hradu Karlštejna, dvůr kovářovský Matěji Brusovi z Kovářova. Po něm ho obdržela jeho dcera Machna, která v roce 1455 dala Kovářov svému strýci, Janu Předborovi z Radejšina. Ten už roku 1461 prodal klášterní část kovářovskou panu Janu z Rožmberka. Od té doby kolářovský dvůr náležel ke Zvíkovu. Někdy okolo roku 1463 se kovářovská tvrz dostala do majetku bratrů Jana a Matěje z Jetřichovic. Barbora, dcera Machny, která byla provdaná za jednoho z bratrů z Jetřichovic, měla velké a vleklé spory s Jindřichem ze Zvíkova, majitelem okolních obcí, o obsazení farního kostela v Kovářově. Chtěla totiž do kostela dosadit své kněze podobojí.²¹⁵ Snad i proto, že se ji tento záměr nikdy nepodařilo

---

²¹³ Srov. *Průvodce po Milevsku a okolí s krátkou historií města a památnějších míst v okolí*. Plzeň : Sokol Milevsko, 1913, s. 33.

²¹⁴ Toto kaplanství bylo zřízeno zásluhou Martina z Kotejřiny a Oldřicha z Kraselova a ti jej také vydržovali 8 kopami úroků. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 103.

²¹⁵ Barbora chtěla mít při farním kostele v Kovářově kněze podobojí, čemuž se pán ze Zvíkova usilovně bránil svědectvím obyvatel z okolních obcí, že zde byli vždy jen kněží římsí pod jednou. V roce 1491 bylo oficiálně podáno třináct svědectví, že na faře v Kovářově byli vždy katoličtí kněží pod jednou, kromě krátkého, přechodného, pobytu dvou kněží podobojí. Listiny s těmito svědectvími jsou doposud dochovány, i s pečeti purkrabího ze Zvíkova které ověřují jejich pravost, a jsou uloženy v Orlickém archivu. Srov. NĚMEČEK, K. *Dmýšnice 1397–1997*. Milevsko : Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 1997, s. 16.

uskutečnit,²¹⁶ nakonec 15.března 1497 prodává dvory s tvrzí a vesnicemi Janovi z Orlova a Janu Hruškovi ze Strkova. Když Jan z Orlova zemřel, a po něm i jeho manželka, přešel jeho díl, to bylo v roce 1512, na krále.

Po dlouhých jednáních se v roce 1524 celý Kovářov dostal do rukou Hrušků. Syn Jana Hrušky Jiří držel Kovářov v letech 1526-1534. Jiří Hruška měl tři syny, Václava, Jana a Bohuslava, kteří Kovářov vložili v roce 1549 do obnovených zemských desek. Když Bohuslav zemřel, zbylí dva si majetek rozdělili. Jan si založil nové sídlo a dal mu jméno Nový Kovářov. Václav měl dva syny, Jana a Jiřího, kteří po jeho smrti prodali ves Kotejřinu, která jim také patřila. Za získané peníze vyplatil²¹⁷ Jan svého bratra Jiřího a vlastnil Kovářov celý. Bohužel, pro Kovářov, nemohl Jan obec dlouho sám udržet, a proto Kovářov v roce 1576 prodává Janu Šturmovi z Hyršveldu.²¹⁸ Ten již v roce 1590 Starý Kovářov prodal panu Jindřichu Čechorovskému z Malešova, který ale brzy umřel a jeho manželka Dorota Čechorovská z Malešova prodává roku 1592 celý majetek panu Janu Jiřímu ze Švamberka, což byl nejvyšší sudí, pán na Zvíkově a Orlíku. Od té doby patřil pánům na Orlíku, Švamberkům, pak Eggenberkům a nakonec Schwarzenberkům.

Kolem roku 1860 se kolářovský orlický dvůr parceloval, tak si někteří hospodáři parcely koupili. Na některých si pak vystavěli domky. Pozemkovou reformou²¹⁹ z roku 1919 si pachtované pozemky a pozemky panské vykoupili, a tím závislost na Orlíku skončila.²²⁰

Kromě výše zmíněného nešťastného období velkých sporů za Šturmy z Hyršveldu obec Kovářov také hodně vytrpěla v letech 1771-1772. Tehdy vypukla v této oblasti morová epidemie, která Kovářov, nebo spíše jeho

---

²¹⁶ Asi nikdy v historii při zdejších kostele nepůsobili utrakvističtí faráři. Případné poznámky že by zde někdy působili, nelze doložit, a to ani v Orlickém archivu. Srov. MÜLLEROVÁ-HEZOUČKÁ, M. *Po stopách času obce Kovářov*. České Budějovice : MNV Kovářov, 1986, s. 40.

²¹⁷ To se stalo v roce 1571.

²¹⁸ Tento prodej nebyl pro Kovářov ale příliš šťastný, protože Šturma přinesl do vsi mnoho vád a sporů. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 105.

²¹⁹ Pozemková reforma byla provedena podle zákona č. 318 Sb. z 27.května 1919, ve znění pozdějších nařízení.

²²⁰ Srov. MÜLLEROVÁ-HEZOUČKÁ, M. *Po stopách času obce Kovářov*. České Budějovice : MNV Kovářov, 1986, s. 22.

obyvatele, přímo zdecimovala. Z tehdejších 3096 obyvatel jich při této morové epidemii 2180 zemřelo.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byly pozemky, které patřily Schwarzenberkům, vykoupeny kovářovskými občany.²²¹

Jak již bylo výše řečeno, kovářovský chrám Všem svatých původně pochází z počátku třináctého století a již v roce 1220 je zmiňován v dobových pramenech jako farní. Čtverhranná věž z osmnáctého století byla opravena v roce 1939. Podrobný popis kostela podává A. Podlaha.²²²

V Kovářově byla od roku 1384 plebanie,²²³ v době husitských válek byl ale kněz zapuzen. Od roku 1625 do roku 1649 spravoval farnost administrátor z Mirovic, od roku 1650 do roku 1675 jezuité z rezidence v Petrovicích. V roce 1675 se znovu Kovářov dočkal vlastního faráře. Matriky začali vést jezuité, poté v nich pokračoval farář. Právo patrona kovářovského kostela drželi orličtí páni až do roku 1948.²²⁴

V roce 1920 žilo v Kovářově 430 lidí, 198 mužů a 232 žen. Mimo dvou cizinců byli všichni národnosti československé. Žilo zde 418 římských katolíků, jeden občan víry československé a jedenáct židů.²²⁵

Z význačných osobností žil v Kovářově dr. Martin Říha, pozdější biskup v Českých Budějovicích, který zde dva roky působil jako kaplan. Zajímavostí také je, že v Kovářově hrávala s místními divadelními ochotníky také Ema Destinová, pozdější česká slavná pěvkyně.

---

²²¹ Viz výše.

²²² Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 82n.

²²³ Starší, již neužívané označení místa, kam je ustanoven kněz pro péči o lid (mimo biskupské sídlo). Toto označení se někdy užívalo i pro farnost.

²²⁴ Poslední návštěva knížete Karla Schwarzenberga z titulu patrona kostela v Kovářově se uskutečnila až dne 13.června 1948, tedy až po únorovém komunistickém převratu. Srov. MŮLLEROVÁ-HEZOUČKÁ, M. *Po stopách času obce Kovářov*. České Budějovice : MNV Kovářov, 1986, s. 23.

²²⁵ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb*. Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

1.15 Předbořice

Na silnici, která vede z Orlíka přes Zahořany do Petrovic, nedaleko od Klučenic a Kovářova, leží obec Předbořice. Původ jména obce lze vystopovat dvojnásobně. Buď je obec pojmenována po Předborovi z Radejšína, který měl na tomto místě tvrz, nebo podle toho, že ves ležela před borem, hustým lesem, který pokrýval vysočinu Hrbů.

Nejstarší zpráva o Předbořicích pochází z roku 1219, kdy zde žili dva bratři, Ozel a Jura, kteří jsou uváděni jako svědci při stanovení hranic pozemků. Další písemná zmínka pochází z roku 1316, kdy Matěj z Předbořic je jako svědek ve sporu mezi Domoslavou z Chraštic a Zacharem z Bukovan, pro vypálení jejího statku v Bukovanech.²²⁶

Předbořice patřily klášteru svatojiřskému v Praze. Abatyše tohoto kláštera, Kunhuta, však roku 1305 dala Předbořice do držení jakémusi Koldovi. Pak už jsou dlouhou dobu jmenováni vladykové.²²⁷ Roku 1474 koupila Předbořice Anna Švihovská, vdova po Janu Popelovi z Lobkovic, s dětmi Děpoltem, Václavem a Ladislavem.

Od roku 1504 byli pány z Předbořic držitelé Zvíkova. Nejdříve Jindřich a Krištof ze Švamberka, pak v roce 1540 Bohuslav, syn Krištofa. Roku 1622 knížata Eggenberkové, a od roku 1719 přešly do držení knížat Schwarzenberků, kteří je vlastnili až do roku 1848, kdy byla zrušena robota a zavedena občanská svoboda.²²⁸

V roce 1863 byly Předbořice spojeny s Radvánovem v jednu obec se správou v Radvánově. V roce 1878 se však opět Předbořice oddělily a tvoří od té doby samostatnou politickou obec.

---

²²⁶ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 131.

²²⁷ 1365 Přibík, Jan, Sazima a Pěch z Předbořic; 1407 Vilém a Jan z předbořic; 1413 Jíra zvaný Masopust a Půta z Předbořic; 1429 Přibík z Předbořic; pánové z Janovic Purkart, Dětřich a Jenec; rytíř Ojř z Očedělic.

²²⁸ Prvním starostou byl od roku 1848 do roku 1855 Hynek Dolista.

Předbořický kostel svatých Filipa a Jakuba stojí na mírném návrší. Je to stavba drobná, líbezná, v raně gotickém stylu.²²⁹ Kostel v románském stylu, původně filiální, avšak již v roce 1344 uváděn jako farní,²³⁰ stojící na místě původního malého kostelíka, je bez věže.²³¹ Kolem kostela je hřbitov, který slouží od pradávných dob občanům z Předbořic, Radejšína, Řenkova a Zahrádky.

O předbořickém faráři se zachovala první písemná zmínka z roku 1365.²³² Faráři se zde pak střídali až do roku 1623, kdy po bitvě na Bílé hoře fara v Předbořicích osiřela a nebyla obsazena²³³ až do roku 1878. Tehdy byl do Předbořic dosazen za faráře duchovní správce Jan Hurský, tehdejší kaplan z Kovářova, který ve zdejší farnosti blahodárně působil.²³⁴

V roce 1920 žilo v Předbořicích 335 lidí, z toho 160 mužů a 175 žen. Všichni byli československé národnosti, a kromě dvanácti židů také římskými katolíky.²³⁵

Ze slavných rodáků předbořických je třeba zmínit Čenka Habarta, sběratele místních zvyků, písní, pořekadel, popěvek a spolupořadatele Národopisné výstavy v Praze v roce 1895 a dále také akademického malíře Františka Holana, jehož obrazy zdobí mnoho muzeí a galerií a mimo jiné i současný senát České republiky.²³⁶

---

²²⁹ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 128.

²³⁰ Mezi léty 1344 – 1350, za arcibiskupa Arnošta z Pardubic, patřily Předbořice k vltavskému děkanátu. Jakožto farní osada, jsou uváděny Předbořice v tehdejším soupisu farností, výše uvedeného děkanátu.

²³¹ Dřevěná zvonice stála zvlášť. Tato zvonice, stojící na hřbitově, byla v roce 1812 zbořena a až tehdy byla u kostela v jeho západním průčelí vystavěna nová, čtyřhranná věž, krytá jehlancovitou střechou.

²³² Tento dokument mluví o tom, že před patronátními pány, Vilémem, Alešem a Buškem z Předbořic a Divišem ze Zahrádky, byl po smrti faráře Jana, ustanoven farářem v Předbořicích Mikuláš z Milčína. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 133.

²³³ Jen na krátko, na počátku sedmnáctého století, spravoval farní osadu farář počepický, Šimon Piskáček, kterého do Předbořic dosadila paní Polyxena Lobkovicová z Pernštejna. Potom byly Předbořice přifařeny do Milovic (1623-1639), později pak do Starého Sedla (1639-1675). Když byla roku 1675 obnovena fara v Kovářově, připadly tam farou i Předbořice až do výše zmíněného roku 1878.

²³⁴ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 133.

²³⁵ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

²³⁶ Vystavován je tam jeho obraz „Koňský vrch“.

1.16 Chyšky

Nejvýše položenou vesnicí široko daleko je obec Chyšky, dříve zvaná Malá Chyška nebo malá Chýše. Je také nejvyšším vrcholem bývalého milevského okresu a leží ve výšce 673 metrů nad hladinou Středozemního moře. O jejím založení a původu nejsou žádné zprávy. Její jméno by se snad dalo odvodit z toho, že byla malá, skrytá mezi hustými lesy a možná vzniklá kolem malé chaloupky, chýšky. Kdysi se zde snad rýžovalo zlato.²³⁷ Nejstarší částí obce je kostel a fara. Původní, starý románský kostelík svatého Prokopa, byl v Chyškách založený už za Karla IV.²³⁸

Kostel založili páni z Rožmberka, kterým náleželo i podací právo kostela, což se připomíná v listině z roku 1350 a kostel patřil k vltavskému děkanátu. Z roku 1363 se dochovala zpráva, že farář nechvalický²³⁹ uváděl do obce Chyšky nového faráře.²⁴⁰

Za husitských válek byl kostel spálen od Žižkových vojsk, kteří táhli na milevský klášter. Zbyl jen presbytář. Protože páni z Rožmberka byli husitskými válkami dost postiženi, rozhodli se Chyšky prodat. Chyšky získali okolo roku 1480 rytíři Doudlebských z Doudleb a v roce 1593 koupil Jindřich Doudlebský ještě další vesnice. Jindřich Doudlebský z Doudleb udělal pro tuto vesnici mnoho dobrého. Bydlel v Malé Chýšce, kde roku 1599 obnovil kostel, faru a postavil špitál pro chudé. V roce 1610 u kostela svatého Prokopa vystavěl kapli svaté Trojice.²⁴¹ Zemřel v Chyškách roku 1614 a je pochován v kapli, která je dnes sakristií kostela. Všechny své majetky odkázal městu Písku (na milosrdné skutky

---

²³⁷ Tuto pověst by snad mohly podpořit velké hromady země v okolí vesnice a nebo i zasvěcení místního kostela svatému Prokopovi. Historicky je však zdejší těžba zlata věc naprosto nedoložená.

²³⁸ Toto tvrzení podporuje i B. Balbín ve svém díle *Missale nestor regni Bohemicae*, lib. V. Citováno z: KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 150.

²³⁹ Dnes neznámého jména.

²⁴⁰ Srov. PODLAHA, A. *Posvátná místa Království Českého-Sedlčany a Votice*. Praha : Dědictví svatého Jana Nepomuckého, 1912, s. 50.

²⁴¹ Je dochována podnes a využívá se jako sakristie. Vystavěna byla v pseudogotickém slohu a na jejím jižním okně je dodnes zachován barevný erb Doudlebských z Doudleb s kruhopisem, vpálený do skla.

a na kněze pod obojí), které je vlastnilo až do bitvy na Bílé Hoře. Tehdy byly Chyšky i s ostatními statky zkonfiskovány, a staly se královským majetkem.²⁴²

V roce 1651 císař Ferdinand prodal Chyšky Jaroslavu z Kolovrat. Následovalo mnoho dalších držitelů,²⁴³ kteří Chyšky vlastnili vždy jen několik let. Tento stav trval až do roku 1933, kdy byly pozemky pozemkovou reformou rozparcelovány mezi drobný lid.

Jak již bylo výše řečeno, starý, původně románský kostel svatého Prokopa byl přestavován a obnovován v průběhu mnoha let, proto už jeho podoba není jako dříve. Některé části postihla gotická přestavba, některé barokní. Jediné co zbylo z původní stavby, byť pozměněno, je presbytář.²⁴⁴ Také oltáře původního kostela se nedochovaly.²⁴⁵ Jediné, co by mohlo pocházet z období založení

---

²⁴² V té době byla v Chyškách jako panské sídlo kamenná tvrz s ratejnou (to bylo společné bydlení rodin, pracujících u panského dvora). Velký přízemní dům byl něco podobného jako jízdná, kde každé rodině byl vymezen prostor asi 4 x 3 m, který si každá rodina ohraničila nábytkem. V místnosti byla kamna s pekárnou, která sloužila k vaření i vytápění. Pro všechny vařila jedna z žen, která byla placena majitelem panství, aby ostatní mohli pracovat na polích a lukách. K tvrzí patřilo hospodářství (60 krav, asi 25 hektarů polí) a ves s poddanými.

²⁴³ Vilém z Kolovrat získal Chyšky v roce 1653 a ještě v témže roce je prodal panu Jiřímu Mařanovi z Bohdanče. Ten je zas, v roce 1668, prodává Kateřině ze Seebergu. Adam Mateřovský z Mateřova Chyšky držel v letech 1672-1685, kdy Chyšky vyměnil se Strahovským klášterem za statek Verměřice. Strahovský klášter Chyšky roku 1703 prodal Kateřině Magdaleně z Einsiedlu. Když v roce 1706 zemřela, Chyšky získala její nejmladší dcera, Ludmila Polyxena. Roku 1715 od ní koupil Chyšky Václav Norbert hrabě Kinský ze Vchynic a Tetova. Jeho syn Jan Václav je znovu prodal v roce 1724 panu Křištofovi Malovcovi z Malovic a ten zas v roce 1731 Theodoru Leopoldovi z Ohrheimu. Když v roce 1743 zemřel, zdědila Chyšky jeho žena Marie Anna a od ní je v roce 1744 koupil Jan Vančura z Rehnic. Jeho žena se znovu provdala za Adama Skronského z Budišova, a když roku 1778 zemřela, tak Chyšky v roce 1790 její manžel prodal doktoru chirurgie Ferdinandu Hlaváčovi. Ten zemřel roku 1797. Jeho syn Jan Hlaváč ves získal až po naplnění zletilosti a to roku 1812. V roce 1842 měl ale už Chyšky v držení Karel, svobodný pán Mladota ze Solopysk, a ten je v roce 1843 směnil s Karel Lamprechtem, který je odkázal svému synovi. V roce 1887 patřily Chyšky panu inženýrovi Emanuelu Volavkovi z Vinohrad a v září 1891 panu Františekovi Sibrtovi. Po jeho smrti vlastnil Chyšky až do roku 1933 jeho syn, Jan Sibrť. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 150.

²⁴⁴ Románské je zdivo a klenba presbytáře. Uprostřed apsidy je ještě románské okno, které vede do bývalé kaple Nejsvětější Trojice, nynější sakristie. Z kostela je ale zazděné a je patrné právě jen ze sakristie. Kromě tohoto okna, zdiva a klenby presbytáře, se v kostele nic dalšího románského nezachovalo.

²⁴⁵ Tak zvaný „starý oltář“, který byl vyměněn v roce 1904, byl z roku 1769 a patrně se do dnešních dob nedochoval. Ostatně A.Podlaha o něm píše, že to byla, stejně jako kazatelna, práce dosti slabá. Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 69.

původního kostelíka je dřevěná socha svatého Prokopa, v nynější době postavená na hlavním oltáři.²⁴⁶

Kostel několikrát vyhořel, ale vždy byl znovu obnoven. V roce 1420 byl spálen od husitů²⁴⁷ a farář vyhnán,²⁴⁸ v roce 1708 kostel i s věží opět vyhořel a poté byl rychle obnoven, ale bez věže. V roce 1775 kostel vyhořel potřetí, byl obnoven a v rámci této obnovy bylo plánováno přistavění nové věže, která ale byla dokončena až roku 1788. Poslední požár, který však kostel příliš nepoškodil, vzplál v Chyškách 4.května 1934. Mohutný požár zcela zničil osm usedlostí i se všemi budovami.

Kostel svatého Prokopa je připomínán roku 1363 jako farní. Faráři pak byli dosazováni do Chyšek až do roku 1420.²⁴⁹ Po bitvě na Bílé hoře a odchodu kněží pod obojí byla farnost Chyšky²⁵⁰ spravována střídavě farářem z Jistebnice, premonstráty z Milevska a farářem z Nadějkova.²⁵¹ Až od roku 1733 byl do Chyšek znovu farář jmenován pravidelně.²⁵²

Při sčítání lidu v roce 1920 žilo v Chyškách 558 lidí. Z nich bylo 266 mužů a 292 žen. Osm lidí bylo cizinců, ostatní měli národnost československou. Žilo zde 527 římských katolíků a 31 lidí československého vyznání.²⁵³

V Chyškách se narodil 5.ledna 1899 akademický malíř Alois Moravec, známý krajinář a ilustrátor. Okolí Chyšek, (ale také Milevský klášter), je častým námětem jeho obrazů.

---

²⁴⁶ Socha je starobylá, ale její stáří nebylo nikdy vědecky určeno. Dle výše zmíněné pověsti o zdejším dolování zlata, pochází tato socha z tehdejších dob.

²⁴⁷ Z kostela zbyl jen presbytář.

²⁴⁸ Už tehdy se začalo s přestavbou původního kostela, ale nová loď byla zcela dokončena až v roce 1678.

²⁴⁹ Viz výše, kostel vypálen husity a farář vyhnán.

²⁵⁰ Dlouhý rekatolizační proces zahájený v Čechách již v průběhu šestnáctého století začal zaznamenávat úspěchy až po třicetileté válce. Poměry se začaly postupně stabilizovat, takže katolická církev podporovaná státními orgány se mohla věnovat zkvalitňování církevní správy, posilování svých řad a působení na jednotlivé vrstvy českého obyvatelstva. Tohoto úsilí, jako například v Chyškách, se účastnili i laici. Srov. KOKOŠKOVÁ, Z. *Soupis poddaných podle výry z roku 1651. Bechyňsko 1*. Praha : Státní ústřední archiv, 1997, s. 274

²⁵¹ Kromě let 1689-1715, kdy byla fara chyšecká samostatná.

²⁵² Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 154.

²⁵³ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb*. Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 45.

1.17 Jistebnice

Město²⁵⁴ patřilo pánům Vítkovcům, kterým patřilo i mnoho vesnic v okolí Prčice a Sepekova. Později došlo k rozdělení, větev krumlovská si nechala Sepekov a rožmberská Prčici a Jistebnici.²⁵⁵ V této souvislosti se zde uvádí Vok z Rožmberka, který zemřel roku 1262.²⁵⁶ Jeho vnuk Petr, který zemřel v roce 1347, vystavěl kapli svaté Maří Magdalény na vrchu Vyšehradu nad Jistebnicí. K městu Jistebnici patřilo ještě dalších 20 okolních vesniček. Z husitských válek se žádné zprávy nedochovaly. Jediné co známo je, že se zde přiklonili k učení Mistra Jana Husa a že se zde narodil Petr Hromádka,²⁵⁷ který byl později známým husitským vojevůdcem.²⁵⁸ Další z Rožmberků Jan město roku 1457 zastavil Janu z Lobkovic. Potom Jistebnici koupili od pánů z Rožmberka pánové Markvart, Zdebor a Jan z Kozího, kteří ji vlastnili v letech 1440-1470. Ti udělili v roce 1480 lidem z Jistebnice právo na jejich statky. Roku 1537 koupila obec Jistebnici města Hradiště Hory Tábor, a ta ji vlastnila 9 let. Pak se ale táborští roku 1547 přidali k odbojným stavům a posléze majetek ztratili, neboť ten přešel do vlastnictví krále. Král Ferdinand prodal Jistebnici Albrechtovi z Gutštejna na Žirovnici, ale ten ji už v roce 1549 přenechal maršálku královského dvora, Ladislavovi z Lobkovic. Ten svůj majetek ještě zvětšil o Vysoký Chlumec a Roudnici. Jeho potomci Jistebnici drželi až do roku 1829, kdy ji odkoupil od knížete Ferdinanda z Lobkovic Jan šlechtic Nádherný z Borotína, jehož rod žije na zámku dodnes, nebo možná lépe, žije na zámku už zase.²⁵⁹

---

²⁵⁴ První písemná zmínka o městě Jistebnici je sice až z roku 1262, v té době se ale už hovoří o městečku. To znamená, že Jistebnice už musela existovat nějakou dobu před tímto datem. Jak dlouho před tím ale toto místo bylo osídleno, se určit zatím nedá.

²⁵⁵ Městský znak je dodnes červená růže. Srov. *Průvodce po Milevsku a okolí s krátkou historií města a památnějších míst v okolí*. Plzeň : Sokol Milevsko, 1913, s. 32.

²⁵⁶ Tehdy se také Jistebnice poprvé v dějinách připomíná, a to jako trhovářská ves.

²⁵⁷ Tento Petr Hromádka z Jistebnice byl nakonec v roce 1421 upálen v Chrudimi.

²⁵⁸ V době husitských bouří odešlo mnoho jistebnických občanů do nově založeného Tábora, jehož spoluzakladatelem byl právě husitský hejtman Petr Hromádka z Jistebnice. Dá se předpokládat, že stěhování jistebnických do Tábora značně ovlivnil.

²⁵⁹ V roce 1950 zámek „darovali“ státu, v roce 1995 jej znovu nabyli restituční.

Jistebnický kostel svatého Michaela je vystavěn ve stylu gotickém. Je minimálně od roku 1350 veden jako kostel farní²⁶⁰ a farním kostelem je podnes. Pochází z dob vlády Karla IV.

V Jistebnici žilo v roce 1920, tedy v roce sčítání lidu, 1348 občanů. Z nich 612 bylo mužů a 736 bylo žen. 1330 bylo národnosti československé, pět německé, šest jiné a sedm zde bylo cizinců. Vyznáním zde bylo nejvíc římských katolíků (1246), dále 28 lidí vyznání československého, 28 židů, jeden člověk měl ještě jiné vyznání a 45 lidí bylo bez vyznání.²⁶¹

Asi největší Jistebnickou zajímavostí ovšem je to, že na místní faře objevil v roce 1872 zdejší rodák, později pražský advokát JUDr. Leopold Katz,²⁶² husitský kancionál z první poloviny patnáctého století, kde byl nalezen originál písně „Kdož jste boží bojovníci“. Kancionál, pod jménem Jistebnický, se dnes uchovává ve sbírkách Národního muzea v Praze.

Kromě JUDr. Leopolda Katze se v Jistebnici narodil také známý český numismatik JUDr. Viktor Katz,²⁶³ a žil zde také nějaký čas malíř Richard Lauda, který k námětu svých obrazů často využíval okolí Jistebnice.

1.18 Klučenice

Obec Klučenice (450m) leží v krásném údolí západně pod svahem hřbetu Hrbů, s nejvyšším vrcholem Onen svět (627m). Za vesnicí až k Vltavě se prostírají krásné, rozlehlé lesy,²⁶⁴ odedávna patřící řádu Křížovníků.

Zvláštností je, že kraj okolí Klučenic se podstatně liší svým vzhledem od Českomoravské pahorkatiny i od blízkého rázu krajiny kolem Milevska,

---

²⁶⁰ Srov. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Libri, 1996, s. 742.

²⁶¹ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

²⁶² JUDr. Leopold Katz také napsal „Dějiny města Jistebnice“. Byl též mecenášem umění. Žil v letech 1854-1927.

²⁶³ JUDr. Viktor Katz vydal řadu spisů o pražských groších, českých denárech a jiných mincích. Žil v letech 1880-1940.

²⁶⁴ Zdá se, že nepotrvá dlouho, a budou jim patřit opět.

Kovářova a dalších obcí.²⁶⁵ Jméno Klučenice je skoro jistě odvozeno od slova klučiti, tedy překopávat půdu.²⁶⁶ Vesnice s velkou pravděpodobností vznikla již v dávných dobách, o čemž svědčí jednak tvar jejího jména,²⁶⁷ ale také a hlavně je důkazem prastarého osídlení kraje rozsáhlé starověké sídliště a pohřebiště²⁶⁸ v lese „na Hrobcích“, severozápadně od Klučenic.²⁶⁹ V Klučenicích bývala i tvrz. Je patrně po ní zachován, dlouhý, ve skále tesaný a z části zavalený sklep, končící pod stodolou nynějšího čísla 37. Pověst praví, že vladyka Klučenický a Voltýřovský přepadával prý kupce, jedoucí se zbožím od Písku.

Původně náležely Klučenice ke královskému statku Zvíkovu. Po založení řádu Křížovníků s červenou hvězdou v Praze, Anežkou Přemyslovnou v roce 1232, byla ves králem Václavem I., bratrem Anežčiným, tomuto řádu darována.²⁷⁰

Z nejstarších listinných památek připomínajících obec Klučenice, je třeba zmínit list velmistra řádu Křížovníků s červenou hvězdou Ulbrichta z roku 1344, který psal z Prahy a adresoval jej do Klučenic. Další písemná památka je z roku 1352 a připomíná se v ní klučenický farní kostel, když se zde podotýká, že do té doby odváděl 9 grošů desátku papežského. V roce 1415 se připomíná klučenický

---

²⁶⁵ Základní horninou této oblasti je rula. V úvalu řeky Vltavy se objevovaly mohutné sloje žuly divokými útesy po obou stranách řeky. Vyšší hřebeny celkem rovnoběžně k Vltavě se sklánějící, jsou porfyrové. Porfyr využil na žulový základ. To se dá nejlépe vidět na vrchu Klíčném (414m) u samé vsi, Kocandě a Capouru (460m) blíže řeky. Žula sama kupí se pak v rozhárané divoké hradby (Kočičí zámek) nebo jest uložena ve vodorovných vrstvách jako u Podskalí, na Korcích, v Ráji, nebo jest rozmetena v bludné kameny (Čertova kolíbka). Žula se láme v lomech. Je z ní vystaven Palackého most v Praze, schodiště chrámu Křížovníků u Karlova mostu, Masarykovo zdymadlo ve Střelově, zdymadlo ve Vraném a jiné. Kámen se na místě zpracuje a hotové součásti stavební se odvázejí na lodích. Místy ustupuje žula a porfyr prahorní břidlici. Takto popisuje ještě v roce 1940 zvláštní ráz krajiny v okolí Klučenic J. Kytka. Dnes už to není tak úplně pravda, neboť bylo, v šedesátých letech minulého století, vybudováno vodní dílo Orlík (viz výše) a údolí řeky Vltavy bylo i v těchto místech roku 1961 zatopeno. Popis rázu krajiny srovnej s KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 112.

²⁶⁶ Klučenina je pozemek, kterého se, po vykácení lesu, dobytí pařežů a skopání půdy, používá k pěstování polních plodin.

²⁶⁷ Její jméno Klučenice, svojí patronymickou koncovkou –ice ukazující na svůj vznik za staré slovanské záduhy. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 113.

²⁶⁸ Srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 71.

²⁶⁹ Je zachováno dosud asi 5 mohyl. Bylo nalezeno mnoho střepin a popel. Žlutý korál skleněný a úlomek bronzového srpce jsou v plzeňském muzeu.

²⁷⁰ Srov. PODLAHA, A. *Posvátná místa Království Českého*. Praha : Dědictví svatého Jana Nepomuckého, 1912, s. 36.

farář Šebestián. Roku 1499 se zmiňuje o Klučenicích velmistr řádu Křižovníků s červenou hvězdou Matyáš z Třebeska ve svém listě psaném panu Jiřímu ze Švamberka.²⁷¹

V roce 1606, za velmistra a arcibiskupa Berky, byly vymezeny hranice statku Klučenice, byly upraveny podle dohod a byly také popsány. Také klučenický dvůr (panské stavení) byl přestavěn.²⁷²

V roce 1610 bylo v Klučenicích 10 sedláků. Za robotu měli chodit na hony a také ročně 180 vozů dříví pokácet a ke špitálu do Prahy splavit.²⁷³ Lesní robotu sdílela s Klučenicemi i ves Kosobudy, k jejichž rychtě byla příslušna dvěma poddanými.

Klučenický les byl velice rozlehlý a v jednom kuse nepřerušný.²⁷⁴ V letech 1607-1612, za velmistra Karla Vamberka, bylo však mnoho lesa vykáceno. Pro hlídače lesa byla vystavena obydlí, kterým se říkalo Křesina.²⁷⁵ Na Křesině byla postavena také krčma.²⁷⁶

V roce 1619 zabral Klučenice se vsí Kosobudy Petr ze Švamberka, pán na Orlíku. Po bělohorské bitvě ale byly obě vsi vráceny zpátky řádu Křižovníků s červenou hvězdou.

Roku 1620 leželo stavovské vojsko v blízké Krásné Hoře a v okolních vsích.²⁷⁷ Z Krásné Hory vedl Anhalt svoje vojska proti císařským.²⁷⁸ Roku 1621,

---

²⁷¹ Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 113.

²⁷² Podnes můžeme vidět na kamenném obložení dveří, části panského stavení blíže fary, letopočet přestavby 1606.

²⁷³ Splavit, rozumí se svázat z klád stromů vory (šífy), a ty dopravit po vodě řeky Vltavy až do Prahy, kde bylo dřevo dále zpracováváno. Voražské řemeslo bylo běžné až skoro do poloviny dvacátého století, kdy byla splavnost řeky Vltavy porušena stavbou přehradních nádrží. Pak řemeslo zaniklo a dnes ho udržují jen Vltavanské spolky. Jeden z nich sídlí ve Štěchovicích, další pak v městyse Purkarec, nedaleko od Hluboké nad Vltavou po proudu řeky Vltavy.

²⁷⁴ Na šíři i dálku se prostíral na půl míle v jednom položení. Táhl se od Záhořan až ku Křesině, kde k němu patřilo i půl Vltavy, odtamtud až k pozemkům Jana z Bukovan, podle pozemků Myšky z Kamýka a zase opět k Záhořanům. Poddaní orličtí i kamýčtí směli do lesů klučenických honiti dobytek na pastvu. Za to odváděli: Voltýřov 24 slepic, Podskalí 4 slepice, Myškovi lidé ze Lhoty 12 slepic a 6 džberů ovsu. Citováno z: KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 113.

²⁷⁵ Křesina byla založena pochopitelně z toho důvodu, aby domácí i cizí v lesích nekradli.

²⁷⁶ Ta nesloužila jen hlídačům lesa, ale také sloužila k tomu, aby se zde stavovali plavci s vory, aby se klučenickým pivem posílili na další cestu.

²⁷⁷ K vojsku tam zavítal i zimní král Bedřich Falcký.

kdy císařští pod Maradasem dobývali Orlík, byla ves Klučenice těžce poškozena. Další veliké škody byly způsobeny vojenskými oddíly v roce 1639, ale také roku 1640.

V té době řád Křižovníků s červenou hvězdou kupuje v Klučenicích i statky, které doposud řádu nepatřily. Kromě statku řádového býval totiž ve vsi i statek Jana Jistebnického, který od něho řád Křižovníků s červenou hvězdou koupil v roce 1638 i s poli, loukami a rybníkem a také statek Šiškův s pivovarem, který koupil řád nedlouho poté.

V roce 1645 přešel Vltavu v Podskalí švédský generál Torstenson a táhl odtud k Jankovu, procházející Klučenicemi. Švédové Klučenice zle zpustošili. V roce 1646 bylo v Klučenicích 8 sedláků a 7 chalupníků, kteří žili po odchodu švédských vojsk z ničeho. Ještě z roku 1676 pochází zpráva převorovi Jiřímu Pospíchalovi o veliké chudobě klučenických poddaných, kteří ani daní platiti nemohou.²⁷⁹

V roce 1721 vypukl v těžce zkoušené vsi požár, který zničil velkou část vesnice i s tehdejší, ještě dřevěným, kostelem. Řád ale okamžitě začal s opravami a znovu kostel vystavěl v letech 1721-1723. V roce 1723 byl kostel 9.listopadu slavnostně vysvěcen.

Útrapám ale neměl být ještě konec. Dne 15.října 1744 přešla císařská armáda Karla vévody Lotrinského Vltavu pod Orlíkem na třech místech a utábořila se v Chrástu, Voltýřově a Klučenicích. Odtud se hnula k Vysokému Chlumci. Vojska císařská i nepřátelská způsobila zbledované vesnici, ale i celému okolnímu kraji značné škody.

Také napoleonské války Klučenice zasáhly. Nejen že se verbovalo k vojsku, ale byly zabavovány i povozy a potahy.²⁸⁰ Četnými pohromami

---

²⁷⁸ Anhalt překročil se svými vojsky Vltavu v nedalekých Zlákovicích a rozložil se na Zbenických vrších nad Vltavou. Odtud se pak hnul, ustupujíc před císařskými, k Rakovníku a ku Praze, kde došlo k rozhodující bitvě bělohorské.

²⁷⁹ Srov. KYTKA, J. Milevsko a jeho kraj. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 114.

²⁸⁰ Sedlák Sirový z Klučenic byl s koňským potahem už u Lipska a Řezač dojel s volským potahem až do Drážďan, kde zanechal vůz i potah a prchl domů. Do Klučenic se po četných útrapách a svízelných konečně ve zdraví vrátil. Srov. KYTKA, J. Milevsko a jeho kraj. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 114.

pronásledovaná obec se dočkala klidu a svého rozvoje až ve druhé polovině devatenáctého a ve dvacátém století.

V obci se nachází barokní kostel svatého Jana Křtitele a svatého Antonína opata. Původní kostelík, stávající na místě toho současného, se připomíná již v roce 1352. Původní kostel býval dřevěný, a po jeho požáru v roce 1721 byl vystavěn nynější, již zděný, barokní kostel, za velmistra řádu Křížovníků s červenou hvězdou Bohma, nákladem 3438 zlatých a 39 krejcarů.²⁸¹ Vysvěcen byl v roce 1723.²⁸²

V západním průčelí kostela stojí čtyřboká dvouposchod'ová věž krytá bání a lucernou. Obdélná loď je dlouhá 14,15m a široká 9,15m a vysoká 9m. Klenba je valená a je opřena třemi příčnými a dvěma podélnými širokými pásy, které se křížují.

Na hlavním oltáři klučenického kostela svatého Jana Křtitele a svatého Antonína poustevníka je krásný a umělecky cenný obraz od Petra Brandla, svatý Jan Křtitel a svatý Antonín opat.²⁸³

V chrámové hrobce jsou pohřbeni bývalí faráři Antonín Schmidt a Ignác Knobloch. Faráři Utěšil a Mařík jsou pochováni na starém hřbitově u kostelní zdi. Na starém hřbitově, nedaleko od hlavního vchodu, stojí také ručně tepaný kříž s letopočtem 1767.²⁸⁴

Od roku 1718 spravovali farní kostel²⁸⁵ svatého Jana Křtitele a svatého Antonína poustevníka v Klučenicích faráři, kteří byli členy řádu Křížovníků s červenou hvězdou, z nichž každý byl zároveň administrátorem velkostatku. Tak tomu bylo až do počátku šedesátých let dvacátého století, kdy byly komunistickou mocí řády zrušeny. V současné době, vzhledem k malému počtu řádových kněží

---

²⁸¹ Srov. PODLAHA, A. *Posvátná místa Království Českého*. Praha : Dědictví svatého Jana Nepomuckého, 1912, s. 38.

²⁸² Viz výše.

²⁸³ Více srov. PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 72n.

²⁸⁴ Vysoký 142 cm, s rameny 32 cm dlouhými. Srov. KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj*. Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940, s. 115.

²⁸⁵ Fara v Klučenicích existovala již nejpozději ve čtrnáctém století. Po Bílé hoře zanikla a byla obnovena v roce 1672. Už v té době byla asi spravována faráři z řádu Křížovníků s červenou hvězdou, hodnověrně doložit to však lze až od roku 1718. Od té doby jsou k dispozici záznamy nepřetržitého sledu farářů klučenických.

řádu Křížovníků s červenou hvězdou, vypomáhají se správou farnosti Klučenice strahovští premonstráti sídlící v Milevsku.

V obci Klučenice bylo v roce 1920 při sčítání lidu 567 lidí. 269 z nich bylo mužů a 298 bylo žen. Všichni, kromě tří cizinců, byli národnosti československé. Žilo zde 531 katolíků, sedm lidí bez vyznání a 29 lidí mělo vyznání československé.²⁸⁶

Obec Klučenice se také může pochlubit tím, že zde působilo několik slavných osobností. Tak například v klučenickém kostele působil řádový kněz P.Václav Bělohávek²⁸⁷ od října 1895 až do prosince 1899. V obci je také škola, na které působil na počátku dvacátého století Josef Levý.²⁸⁸

---

²⁸⁶ Srov. *Statistický lexikon obcí v Čechách : úřední seznam míst podle zákona ze dne 14.dubna 1920, číslo 266 Sb.* Praha : Státní úřad statistický, 1923, s. 46.

²⁸⁷ P.Václav Bělohávek si dal básnické jméno Svatobor. Je autorem knihy o dějinách řádu, kde mezi jinými velmi vystižně zobrazil rázovitou postavu svého faráře Josefa Puchty. Býval řádovým knihovníkem. Na odpočinku trávil však svůj život v ústraní u své sestry v Milevsku. Sám sebe nazýval poustevníkem. Přesto byl i na odpočinku velmi literárně čilý. Vydal asi 70 knih, sbírku kázání, napsal řadu příspěvků do nejrůznějších časopisů a novin, ponejvíce futuristického, historického a kulturního zaměření.

²⁸⁸ Josef Levý byl odborný znalec a pěstitel motýlů, který ve svém volném čase zakládal sbírky motýlů pro školy ze širokého dalekého okolí.

2. Vývoj farností milevského okruhu po 2. světové válce

2.1 Vývoj situace

Na počátku této kapitoly se mi zdá potřebné nastínit situaci v naší zemi po osvobození Československa Sovětským svazem a spojenci a zvláště se krátce zmínit o roli KSČ v naší zemi, neboť to bude pro další vývoj v mnou zpracovávaných farnostech okolnost dosti důležitá.

Po druhé světové válce se KSČ považovala i prohlašovala za stranu dělnickou.²⁸⁹ To bylo chápáno tak, že ve svých řadách sdružuje především dělníky.²⁹⁰ Mimo to však nelze opominout, že v poválečných letech patřila (ještě s národními socialisty) k nejnacionalističtějším, nejšovinističtějším a nejslovanofilštějším politickým silám v Československu.²⁹¹ V roce 1945, tak jako i ostatní české a slovenské politické strany, navazovala na svou činnost v předválečné Československé republice a také na působení svých příslušníků v domácím i zahraničním odboji. Navazovala, ale zároveň v mnoha ohledech jako by začínala úplně znovu a jinak.²⁹² Důležitým výchozím faktorem v roce 1945 bylo také to, že organizační síť KSČ nepřestala fungovat ani za okupace. Obnovená KSČ měla tedy ihned po osvobození k dispozici základní síť stranických organizací, členstva a funkcionářů, s níž mohla vystoupit na veřejnost

---

²⁸⁹ Přímé údaje o sociálním složení KSČ ale neexistují. Jiří Maňák ve své studii „Proměna dělnické strany v organizaci moci“ udává, že v roce 1927 byla většina komunistů ze sedmi nejprůmyslovějších stranických krajů. Píše také, že v procesu tak zvané bolševizace opouštěli komunistickou stranu členové inteligence, dělníci jen zřídka. Z toho by se dalo vyvozovat, že i když v období boje proti fašismu zájem o členství ve straně překročil okruh dělnictva, dělníci tvořili i nadále základní a nejpočetnější složku KSČ. Mezi komunisty se dá předpokládat také dosti vysoké zastoupení dělníků v zemědělství, což má jistě pro tuto práci význam. Čerpáno z: MAŇÁK, J. Proměna dělnické strany v organizaci moci. In KÁRNÍK, Z.; KOPEČEK, M. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2003, s. 159.

²⁹⁰ Ve srovnání s ostatními tehdejšími stranami. Tedy v Čechách Národně socialistickou stranou, Lidovou stranou, Sociální demokracií a na Slovensku s Demokratickou stranou, Stranou svobody a Stranou práce.

²⁹¹ Srov. RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Praha : Academia, 2002, s. 196.

²⁹² Ostatně, ani v tom nemůžeme říci, že by se lišila od ostatních politických stran. Na rozdíl od nich ale vycházela z jiných, a jen jí vlastních, kořenů a tradic.

a neprodleně zahájit nevídanou expanzi. Bylo to pro ni zároveň východisko k rozšiřování a upevňování pozic moci a vlivu v české společnosti.²⁹³ KSČ svou připravenost a svou klíčovou pozici v československých politických institucích také potvrdila svým úspěchem v prvních, ale také posledních, poválečných svobodných volbách.²⁹⁴

Členská základna KSČ začala prudce narůstat,²⁹⁵ aparát KSČ sílit a zároveň prorůstat do státního aparátu. Přitom spojení s mezinárodním komunistickým aparátem, které KSČ tradičně měla, neslábne ale naopak,²⁹⁶ spíše nabývá dimenze mezistátní. Nová byrokracie státu-strany se v letech 1945 až 1948 stala společenskou silou na vzestupu, zajmající místo bývalé buržoazie. Občas se sice musela opřít o „mobilizaci mas“, aby si dobyla a udržela moc, avšak zůstala podezřívavá vůči jakémukoli nezávislému společenskému hnutí, které by mohlo překazit její cestu k totálnímu ovládnutí společnosti.

Ve druhé polovině roku 1947 lze ve strategii KSČ pozorovat urychlení přechodu od parlamentní linie zachovávající zákony k mimoparlamentní linii dobývání mocenského monopolu, podobné tomu, co se už odehrávalo v ostatních východoevropských státech. Za únorové krize v roce 1948 KSČ provedla syntézu obou výše uvedených strategií a paradoxně právě chyby „protistrategie“ umírněných stran²⁹⁷ jí umožnily převzít moc ve státě. To přispělo k originalnosti toho, co se označuje za „pražský převrat“.

---

²⁹³ Je také třeba vidět, že Komunistická strana byla jedinou Československou stranou, která byla zastoupena v českých zemích i na Slovensku.

²⁹⁴ Ty proběhly 26. května 1946 a KSČ získala 38% hlasů, z toho 40% v českých zemích (v českobudějovickém okrese dokonce 42,7%), kde byla první a 30% na Slovensku, kde byla druhá za Demokratickou stranou. Čerpáno z: RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Praha : Academia, 2002, s. 201.

²⁹⁵ Zatím co před válkou se odhadovala členská základna asi na 40 000 členů, v červenci 1945 měla už asi 500 000 členů a v listopadu 1947 měla 1 281 138 členů. Toto číslo, které představovalo asi desetinu obyvatelstva republiky je obdivuhodné zvláště proto, že musíme vzít v úvahu, že před rokem 1948 lidé do strany vstupovali dobrovolně. Nutno ale také vzít v úvahu to, že mnozí z nových členů měli více než pochybnou „odbojovou“ minulost a další měli zjevné kariéristické choutky. Viz: RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Praha : Academia, 2002, s. 204.

²⁹⁶ Jak je všeobecně známo, tato tendence vrcholí po roce 1948, kdy sovětské poradci působili nejen ve straně, nýbrž i ve státním aparátu, zejména v armádě a v policii.

²⁹⁷ Stran ve vládě, které se snažily zachovat demokracii, ale které situaci tehdy zjevně velmi podcenily.

I když se tato práce zabývá výhradně pastoračním okruhem Milevským, domnívám se, že je třeba tohoto, možná poněkud obšírného a obecně pojatého úvodu, neboť tento vývoj v poválečné Československé republice má samozřejmě vliv i na další kulturní a historický vývoj kraje okolo Milevska a Milevského kláštera, pastorační působení nevyjímaje. Farní a obecní kroniky se odmlčují zpravidla už ve válečných letech 1938-1945, po osvobození pak některé krátce ještě promlouvají, aby pak nedlouho po roce 1948, zvláště ty farní, umlkly docela.²⁹⁸ Pokouším se nastínit situaci ne už samostatně v jednotlivých farnostech, ale spíše v celé oblasti. Za jakýsi základ či spíše osu této kapitoly jsem použila vyprávění pana Jana Krejčího z Hrazan,²⁹⁹ které je vloženo v milevské farní kronice a k němu přidávám i to další, co se mi podařilo ověřit z vyprávění lidí a nebo to, co jsem našla v dalších písemných pramenech. Snažím se postupovat chronologicky od roku 1945 dále a jednotlivé události se snažím zasazovat do celkového rámce poměrů v poválečném a následně komunistickém Československu.

Myslím si ale, že by nebylo správné nepřipomenout alespoň v krátkosti těch lidí o z obcí mnou zpracovávaných, kteří trpěli anebo položili své životy v průběhu druhé světové války. A protože nelze vzpomenout všech, tedy alespoň některých kněží, kteří působili v milevském pastoračním okruhu, i když farní kroniky, které jsem měla k dispozici, o nich mlčí. Byl to Gothard Felix, děkan a zároveň starosta v Jistebnici, který byl vězněn v Dachau a umírá na následky

---

²⁹⁸ Pokud jsou kroniky psány i v následujících letech, což zvláště obecní kroniky jsou, dozvídáme se buď velmi tendenčně pojaté zprávy o činnosti organizací a lidí spjatých s KSČ a nebo o činnosti lidí režimem zavržených, a nejčastěji neutrální zprávy typu „dobrovolní hasiči zakoupili novou stříkačku“, nebo „děti z místní školy byly na procházce v blízkém lese“.

²⁹⁹ Jan Krejčí z Hrazan zapsal někdy po roce 1989 vzpomínky ze svého dětství, o kterých se domníval, že by měly být zachovány v paměti dalších generací. Napsal je na stroji a v milevské farní kronice jsou vloženy na průklepovém papíře hned za desky knihy. Nejsou datovány a nikdo už dnes nedokázal říci, jak se tam tento průpis vzpomínek dostal, ani kde je originál tohoto textu. Vzpomínky pana Krejčího začínají rokem 1945 a pokračují nepravidelně až k roku 1953. Pan Krejčí píše ve svých vzpomínkách o několika vraždách místních obyvatel, které spáchali prý sovětsí vojáci, o čtení pastýřského listu biskupů na svátek Božího těla 19.června 1949, o situaci kolem atentátu na místní sekretariát KSČ v Milevsku, o několika ochotných přísluhovačích komunistického režimu, ale také o několika obětech tohoto režimu a také o parcelaci milevského panství na přelomu let 1947-1948. Při citacích z jeho vyprávění se snažím přepisovat jeho práci doslovně včetně jím použitých zkratk a případných nestandardních tvarů slov nebo i celých vět. Opravuji jen evidentní pravopisné chyby.

nacistického mučení dne 24.září 1940 krátce po propuštění z koncentračního tábora v Oranienburgu,³⁰⁰ dále František Vošta, farář v Opařanech, který ve vězení v Dachau zemřel pravděpodobně dne 26.června 1940,³⁰¹ a také Jan Šanda, farář v Bernarticích, který byl dlouhá léta vězněn v koncentračních táborech Terezín a Dachau.³⁰²

2.2 Konec války a obnovení republiky

S odstupem mnoha desítek let je zřejmé, že poválečný vývoj obnoveného Československa určovala jedna základní okolnost: Prakticky celé naše území³⁰³ osvobodila Sovětská armáda. Geograficky, historicky a kulturně středoevropský stát s tradiční západní orientací se stal náhle součástí sovětské sféry vlivu, tedy tak zvaného východního nebo také sovětského bloku. Československá exilová vláda se vrátila z Londýna spolu s moskevským centrem československého zahraničního odboje a den po přiletu do Košic abdikovala tato „londýnská“ vláda

---

³⁰⁰ Podle pamětníků byl P. Gothard Felix velice oblíben pro svou otevřenost pro každého a upřímnost. To dokazoval i tím, že vlastně řídil veškerý život městečka, jehož byl nejen duchovním vůdcem, knězem, ale i starostou. Když jednou němečtí vojáci rozdávali polévku lidem, zachoval se P. Felix jako horlivý Čech a dal najevo svůj odpor k okupantům. Několik chtivých občanů Jistebnice, kteří se dostavili pro německou menáž rozháněl slovy: „*Jestli někdo z vás má hlad, jděte na faru a nedělejte zde ostudu.*“ Za několik dní byl zatčen a uvězněn. Vrátil se za necelý rok, ale s tak podlomeným zdravím, že za několik dní na následky týrání umírá. Pohřben byl za přísných bezpečnostních opatření a s vyloučením veřejnosti v rodné Kolovce. Srov. WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica*, 1999, roč. 1, č. 1, s. 67.

³⁰¹ Někteří stateční katolíci kněží s nasazením vlastního života falšovali údaje z matrik, které měly pak doložit nežidovský původ tazatele. Tím zachránili mnoho lidí židovského původu od transportu do různých koncentračních táborů. Na takové falšování výpisů z matrik, které nacisté trestali velice tvrdě, doplatil P. František Vošta. V roce 1941 padl do nastražené léčky provokatérovi gestapa, kterému nejen vystavil nepravé rodové doklady k potvrzení o nežidovském původu, ale ještě navíc mu řekl, že toto nedělá pro odměnu, ale z přesvědčení, a že po něm jen žádá, aby zůstal poctivým Čechem a dobrým křesťanem. Obratem, 30.srpna 1941, byl P.Vošta zatčen, vyslýchán na gestapu v Táboře a v Praze a nakonec byl vězněn v Terezíně a Dachau. Datum a místo smrti P. Vošty je nejisté, snad zemřel v plynové komoře. Urna s jeho popelem byla umístěna na hřbitově v Dražicích v roce 1942. Srov. WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica*, 1999, roč. 1, č. 1, s. 66.

³⁰² Z českobudějovické diecéze bylo za druhé světové války perzekuováno 39 duchovních, někteří z nich tyto perzekuce nepřežili. Stali se tak jedněmi ze sedmdesáti českých, nacisty umučených kněží. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha: Zvon, 1990, s. 25.

³⁰³ Až na několik západních okresů na západ od demarkační linie.

monsignora Jana Šrámka a prezident Beneš zároveň jmenoval novou vládu, vládu „Národní fronty Čechů a Slováků“ v čele s dosavadním československým velvyslancem v Moskvě Zdeňkem Fierlingerem. Nová Československá vláda vyhlásila 5.dubna 1945 svůj program,³⁰⁴ který uvedl do našeho povědomí dva nové pojmy: „Národní frontu“³⁰⁵ a „Lidovou demokracii“.³⁰⁶ Tento program podkopával samotný princip demokracie a přesto, že se demokratičtí účastníci tohoto politického klání domnívali, že národ vychovaný masarykovsky si vliv Moskvy nedá vnutit a nastavený trend zkoriguje, jak se později ukázalo, mýlili se.³⁰⁷ Podcenili totiž nejen politickou situaci v poválečné Evropě, ale i své domácí politické protivníky z KSČ.

V květnu 1945 v Milevsku nadšeně vítali rudou armádu.³⁰⁸ Tehdy ještě málo kdo tušil, že na svých bodácích přinášejí socialismus. „*Představy o tom, že jsme nabylí samostatnost se postupně rozptylovaly*“.³⁰⁹ Je zajímavé, že tato armáda už sebou vezla papír pro vydávání komunistického tisku. První výtisky novin, které se v Milevsku prodávaly, byl *Palcát*, vydávaný komunistickou stranou na tábořsku. Tisk jiných politických stran byl omezen.

---

³⁰⁴ Říká se mu „košický“, ale správně by to měl být „moskevský“ vládní program, protože obě naše zahraniční reprezentace (moskevská i londýnská) spolu se zástupci Slovenské národní rady zastupující slovenský odboj, se na něm dohodly už předem a to na československém velvyslanectví v Moskvě. To bylo pro komunisty domácí prostředí s dobrými možnostmi konzultací. Sám Klement Gottwald, ve své knize „Deset let“ potvrzuje, že všechno podstatné bylo projednáno a dohodnuto při rozhovorech představitelů KSČ s prezidentem Edvardem Benešem za jeho pobytu v SSSR koncem roku 1943 a utvrzeno na jednání v Moskvě od 22.března 1945. Srov. HEJL, V. *Zpráva o organizovaném násilí*. Praha : Univerzum, 1990, s. 9. A také ještě Srov. ADÁMEK, V. kol. *Dějiny mezinárodního dělnického hnutí a KSČ*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 291.

³⁰⁵ Spojenectví všech sociálních a politických směrů zúčastněných v boji proti fašismu. Na nátlak komunistů ale už tehdy byly z příštího politického života vytlačeny pravicové politické strany, strana agrární (před válkou nejsilnější československá strana), strana živnostenská a také strana národně demokratická. Bylo to odůvodněno tím, že tyto strany se prý v době ohrožení republiky v roce 1938 zkompromitovaly. Povoleny tedy byly jen čtyři politické strany: komunistická, národně socialistická, sociálně demokratická a Československá strana lidová. Na Slovensku pak ještě dvě slovenské strany: komunistická a demokratická.

³⁰⁶ Lidová vláda lidu, je jakousi novou formou demokracie. Na rozdíl od západní, buržoazní demokracie, je tato demokracie nového typu založena na vládě lidové a třídní, fakticky však založena na vládě komunistické strany.

³⁰⁷ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I*. Praha : Zvon, 1990, s. 13.

³⁰⁸ Oblast v okolí Milevska patřila k tomu poslednímu zbytku území, kam osvobozující Rudá armáda dorazila. Mnohé obce tak byly osvobozeny až 11.května 1945, tedy až tři dny po bezpodmínečné kapitulaci Německa 8.května 1945. Srov. NĚMEČEK, K. *Dmýštica 1397-1997*. Milevsko : Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 1997, s. 13.

³⁰⁹ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

V Milevsku bylo vytvořeno jakési velitelství československé armády. Tato armáda také udržovala ve městě pořádek a hlídala zajaté německé vojáky a uprchlíky německé národnosti. Bylo toho třeba, protože někteří lidé se dopouštěli na zajatých německých vojácích i na německých uprchlících velikých krutostí a násilí. „Vynikal J. Herout z Božetic- pozdější plnomocník min. výkupu v Milevsku, velký pracovník komunistické strany. Vojín J.B., který o tom vypovídal, říkal ještě, že když držel stráž u budovy, kde byli drženi uprchlíci německé národnosti, vesměs ženy a děti, byla tato budova jedné noci přepadena opilými ruskými důstojníky, kde ženy znásilnili, byl zde křik a pláč.“³¹⁰

Nelze ale říci, že problémy byly v té době jen ve vztahu Čechů a Sovětských vojáků k občanům německé národnosti. Problematické byly také vztahy mezi Čechy a vojáky rudé armády.³¹¹ Na kovářovském hřbitově je pohřben mladý mlynář, který zemřel krátce po osvobození tohoto kraje rudou armádou. Lidé říkají, že byl obětí pomsty sovětských vojáků. Může jít jen o výmysl, protože nikdo přesně neví, jak se celá událost seběhla. Přesto zde uvádím, co o této události uvádí ve svých vzpomínkách pan Krejčí, což zhruba koresponduje s tím, co se mezi lidmi „povídá“. „Mezi Pechovou Lhotou a Dobrošovem leží les zvaný Nohava. V jeho sousedství je mlýn jménem Pekárků. Mlýn a hospodářství je v našem kraji pravidlem. Tam sloužila nějaká dívka, kterou ohrožovali sověšští vojáci. Mladý hospodář, snad svobodný je vyhnal. Krátce na to byl nalezen mrtev, jak ležel pod koňmi. Dávala se možnost tomu, že tento mladý mlynář nebyl tak zdrav, trpěl závratěmi a připustila se možnost, že taková závrať ho mohla potkat právě při krmení koní. Když však šel pohřební průvod do Kovářova, stála u silnice skupina sov. vojáků a omlouvali se účastníkům pohřbu, aby jim to neměli za zlé,

---

³¹⁰ tamtéž

³¹¹ Samozřejmě nejen na Milevsku. Problémy se sovětskými vojáky vyvstávaly prakticky všude, kam tito vojáci vkročili. A i když jistě nelze říci, že problematičtí byli všichni vojáci, rozhodně jejich nestandardní chování nebylo výjimkou. Já osobně mám svědectví své babičky, která se sovětskou armádou měla osobní zkušenost. Ani v literatuře není tak velký problém tato svědectví najít. Jako příklad, jak se sověšští vojáci chovali po osvobození Brna, uvedu vzpomínky očitěho svědka zapsané v knize Václava Vaška „Neumlčená“. „Rudá armáda vyrabovala byty Němců a zničila zařízení, například roztloukla zrcadla. O málo lépe se chovala v bytech Čechů, kteří nebyli přítomni. Češi sice označovali domy prapory, ale pomohlo to tam, kde zůstal někdo doma. Bylo tady z Rusů rozčarování.“ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha : Zvon, 1990, s. 17.

že za své kamarády nemohou.“³¹² Pravdu o této události už se asi nikdy nedovíme, stejně jako o mnoha dalších.

Jiný incident se sovětskými vojáky se údajně odehrál na jedné hájovně nedaleko Milevska. Také tento incident je popsán ve vzpomínkách pana Krejčího. I však on připouští neprůkaznost tohoto příběhu.³¹³ „V prostoru v lesích blízko Držkrajeva u Milevska, kde stojí myslivna, byli brzy po revoluci nalezeni zastřeleni dva muži. Mladý hajný jménem Kos a hajný v důchodu, otec děvčete, které na této myslivně sloužilo u nadlesního Jokla. Jméno mi není známo. K osvětlení této příhody je třeba jít do období 2.svět. války, asi do r.1944, kdy prchali těmito lesy tři ruští zajatci, kterým se podařilo utéct z nějakého pracovního tábora. V nouzi o jídlo zakleпали u hajného Kosa, který bydlel společně s nadlesním Joklem. Kos se bál, že by jej soused Jokl mohl udat, proto mu to oznámil. Jokl jako představený se bál případ utulat, s obavami před hajným a tato vzájemná nedůvěra byla příčinou toho, že to Jokl úřadům oznámil, což mělo do budoucnosti nedozírné následky. Táborské gestapo okamžitě zmobilizovalo zátah těchto lesů a pomocí civilního obyvatelstva byly tyto lesy pročešávány. V době války bylo obyvatelstvo natolik uvědomělé a procítěné, že i kdyby snad někoho z těchto tří zajatců uviděli, přešli by je mlčením. Do této akce byl však zapojen jeden člověk z Brtce, hlupáček, duševní mrzák a tito lidé mohou být velmi nebezpeční. Byl to právě on, co uviděl jednoho ze zajatců spícího na zemi. A tím se také stalo, že byl chycen a odveden na četnickou stanici do Sepekova. Tam dostal najíst a vzhledem k tomu, že manželka vrchního strážmistra uměla rusky, známe jeho výroky. „Mne zastřelí, ale přijdou mě pomstít.“ Dalším dvěma zajatcům se podařilo utéci a na hájence poblíž Podboří je skrýval a živil po určitou dobu hajný Křištof.

S příchodem sov. armády začal uvedenou myslivnu objíždět ruský voják na koni. Toho se lekl nadlesní Jokl a ujel do Prahy. Služka, která v té době u něho pracovala se bála na této samotě, a proto k sobě pozvala svého otce. Úsudek

---

³¹² KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

³¹³ Tento příběh, i když je poněkud delší, uvádím zde v nezkráceném znění. Zdá se mi totiž, že případné jeho zkrácení by bylo v každém případě na závalu, ať už kvůli souvislostem, nebo kvůli autenticitě.

*místních lidí je, že ten sov. voják na koni se setkal s hajným Kosem. vyzval ho, aby se legitimoval, legitimaci roztrhl (ležela vedle něj) a pak ho zastřelil. Neslezl přitom s koně, hajný byl střelen ze shora dolů. Voják pak vyhledal otce služky, který pásl krávy a v domnění, že se jedná o nadlesního, protože měl na sobě lesní uniformu, zastřelil i jeho.*³¹⁴ Jak je vidět, nově nabytá svoboda nebyla vždycky bez problémů.

Od konce války se také po několik následujících měsíců vraceli³¹⁵ do svých domovů, ze všech koutů Evropy vojáci, političtí vězni, emigranti, lidé nasazení na práci v Německu ale také kněží, ať už patřili do kterékoliv z mnou vyjmenovaných skupin.³¹⁶ Tito lidé byli často vítáni jako národní hrdinové, mnohdy také prožitým utrpením dozráli v osobnosti, a mnozí z nich netušili, že díky své moudré a pokorné nekompromisnosti, poputují o několik let později znovu do vězení a internací, tentokrát ale komunistických. Jiným navrátilcům však válka, utrpení a vězení zlomily charakter. Rychle se zorientovali, a brzo pochopili, odkud kynou do budoucna tučné prebendy. Osvojovali si dobová hesla a vstupovali na politická kolbiště. Do této skupiny jistě nelze zahrnout jen navrátilce, ale nezanedbatelný počet těchto lidí se také rekrutoval z obyvatel, kteří válku prožili ve svých domovech.³¹⁷ Vždyť i když snad doma válka nebyla tak krutá jako na bojištích, ve vězeních a v koncentračních táborech, přece musela člověka poznamenat. Nezanedbatelnou skupinou z těch, kteří se zařadili pod prapor dobových hesel byli také ti, kteří měli po válce „máslo na hlavě“. Ti byli často slyšet nejvíc.

---

³¹⁴ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

³¹⁵ Jistě bylo také dost těch, kteří se nevrátili. Pokoušela jsem se získat nějaké přesnější údaje, které by obsáhly počty padlých a nezvěstných v kraji okolo Milevska, ale neuspěla jsem. Odhaduji, podle domněnek pamětníků, jejich počet na několik desítek lidí.

³¹⁶ Jak jsem již psala výše, na faru do Jistebnice se již nevrátil jistebnický děkan a před válkou dokonce jistebnický starosta P. Felix Gothard a faru v Opařanech již nikdy neviděl P. František Vošta. Srov. WEIS, M. *Osudy katolické církve na jihu Čech v období protektorátu Čechy a Morava. Studia theologica*, 1999, roč. 1, č. 1, s. 65.

³¹⁷ Budme však spravedliví. Mezi těmi, kteří viděli cestu komunistické strany po boku Sovětského svazu jako dobrou cestu pokroku a demokracie byli jistě také ti, kteří nehledali jen svůj osobní prospěch, ale byli přesvědčeni o správnosti této cesty pro všechny a tedy i pro Československý stát. Někteří také mohli podlehnout pocitu vděčnosti k osvoboditelům, některé jiné mohla svést zahořklost a nenávisť k Němcům, některé zase vedl strach ze zrady spojenců na Mnichovské konferenci. Ne, důvody nebyly vždycky zjištěné, ale ti, kteří spravedlivě věřili, měli už brzy pohlédnout kruté pravdě do očí.

Tato doba byla také často využita k vyřizování osobních účtů. Bylo krátce před koncem války a zvláště hned po osvobození snadné někoho označit za zrádce nebo za kolaboranta. Lidové samosoudy bez jakéhokoliv zdání práva jednaly často rychle až unáhleně.³¹⁸ I ti, kteří unikli okamžitému trestu za nespravedlivé nařčení, měli ale často další život velice poznamenan.³¹⁹ V klučenické farní kronice jsem našla právě takový případ. „*Dosavadní dp. farář Čermák měl odsud odjeti už na podzim minulého roku, ale řízení se protáhlo, protože dosud nemohl dostati osvědčení národní spolehlivosti, jež se od úřadů vyžadovalo. P.Čermák byl totiž obviněn z kolaboranství, ze spolupráce z Němci, a to vcelku neprávem, jak dosvědčovali zdejší lidé. Měl dříve za hospodyni Němku, pak se stýkal se správcem Schäffrem s Němcem atd. Tedy věci, které chtě nechtě musel jako administrátor vykonávat. Horké hlavy, hlavně řídící učitel Levý a strážmistr Boublík, zajistily jej a odvezly do Milevska, kde potupně musel pracovat i na ulicích, jež zametati musel, atd. Toto vše si jistě nezasloužil. Mnoho špíny se naházelo a mnoho řečí proti němu navedlo, takže není divu, že někteří osadníci byli proti němu, což se projevilo i v kostele, který zel více a více prázdnotou při jeho bohoslužbách. Každý máme své chyby, měl je i dp. farář, ale ne snad takové, aby se farníci tak odvraceli. Příčina byla více v novém duchu, který zavanul politicky. Na výzvu okresního národního výboru v Milevsku, jež bylo dáno řádu, byl proto dp.Čermák odvolán z Klučenic a ustanoven farářem v Tursku. Měl býti souzen, ale tzv. očistná komise v Táboře zprostila jej viny a prohlásila za osvobozena.*“³²⁰ Tyto případy, často křivého napadání Čechů, zintenzivněly hlavně po 19.červnu 1945, kdy vyšel jeden z dekretů prezidenta republiky, který se týkal trestání nacistických zločinců a jejich pomahačů. Zřizovaly se jím též

---

³¹⁸ Že nebyla ani vůle nějak přísně tyto přehmaty v té době trestat, bylo asi pochopitelné. Našla jsem v klučenické farní kronice záznam, ve kterém se popisuje unáhlené jednání tamního řídícího učitele a strážmistra. Bylo vyřízeno jejich přeložením. „*Nejhůře vedle tohoto řádil v době revoluce řídící učitel Levý a vrchní strážmistr Boublík. Levý musel pryč jako učitel do Písku a Boublík do Žlutic.*“ Srov. Farní kronika Klučenice, zápis ze dne 15.května 1946.

³¹⁹ Nespravedlivě nařčeno z kolaborace bylo mnoho Čechů i Němců. Ale zatím co Češi se mohli obtížně sice, ale přece bránit, byli Němci často naprosto bez možnosti jakékoli obhajoby nuceni, ať nacista nebo antifašista, podřídit se lidovému soudu. Mnozí neviní byli zabiti, okradeni, ostouzeni nebo odsunuti, často tak zvaným divokým odsunem. Toto jednání proti Němcům (a na Slovensku i proti Maďarům) podporovaly i Československé politické špičky. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha : Zvon, 1990, s. 29.

³²⁰ Srov. Farní kronika Klučenice, zápis ze dne 14.června 1946.

mimořádné lidové soudy. Do vězení putovaly stovky lidí, tentokrát Čechů, po právu i proti právu, jako oběti lidské zloby ale i hlouposti. Byla to doba, kdy právo bylo často v rukou lidu, a spravedlnost byla chápána často velice svérázně, byla-li vůbec zohledněna.³²¹

V květnu až říjnu 1945 vyšla také řada prezidentských dekretů řešící správu a konfiskaci majetku zrádců a kolaborantů.³²² S odvoláním na zmíněné dekrety došlo na některých místech k tomu, že byla snaha protiprávně zabírat i církevní majetek.³²³ O podobné snaze jsem našla zmínku ve farní kronice klučenické, kde dosavadní klučenický farář P. Čermák, který opouští farnost³²⁴ jsa jmenován do Turska, popisuje náladu v obci, některé vztahy v ní a také již zmíněné pokusy o zabránění řádového majetku. *„Dopisuji tímto záznamy v pamětní knize a odcházím na faru do Turska. Poměry zde zpočátku dost idylické, v posledním roce alespoň zde v Klučenicích se značně změnily. Po nabytí drahé svobody našeho milovaného českého národa byl i zde v obci utvářen Národní výbor složený z příslušníků komunistické strany = značně ovlivňovaný zdejšími četníky. – Založil jsem lidovou stranu, která si vymohla v místním národním*

---

³²¹ Otázce spravedlnosti v naší vlasti věnoval pozornost také svatý papež Pius XII., když v poselství československým biskupům a ordinářům (např. pražská, budějovická a brněnská diecéze ztratila v době války své biskupy) při příležitosti 600. výročí narození svatého Jana Nepomuckého mimo jiné píše: *„Pod vedením a ochranou svatého Jana Nepomuckého ať ve vaší vlasti vzkvétá stálý mír, nikoli takový, kde se líčeným a strojeným jménem zakrývají vychytralé úskočné praktiky, nýbrž mír, který je vybudován na spravedlnosti a lásce. Neboť ve vaší vlasti následkem všech nešťastných událostí se vytvořilo nepřátelské smýšlení a nenávisť, jež rozdmýchávají pomstychtivost. .... Ať s viníky nejsou trestáni nevinní, a když se trestají viníci, ať se to neděje nad správnou míru...“* Zdá se, že v Římě byla 28.srpna 1945 situace v Československu posuzována natolik vážně, že na ni svatý Pius XII. neváhal reagovat. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha : Zvon, 1990, s. 32.

³²² Byl to jako první už dne 19.května 1945 „Dekret prezidenta republiky o národní správě majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby okupace“, dále pak následoval 21.června 1945 „Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a rozdělení pozemkového majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů“, pak 20.července 1945 „Dekret prezidenta republiky o osídlování konfiskovaných pozemků“ a nakonec dne 25.října 1945 „Dekret prezidenta republiky o konfiskaci nepřátelského majetku a o Fondu národní obnovy“.

³²³ Proti těmto snahám se oprávněně stavěli jak čeští a slovenští katoličtí biskupové, tak představení jednotlivých řádů a kongregací poukazující na to, že kdyby dekrety byly aplikovány na tzv. německý církevní majetek, nebudou tím postiženi Němci, kteří budou odsunuti, ale církev, která zde zůstává. V okolí Milevska je relevantní dopis biskupů ze dne 27.listopadu 1945, a dále dopisy představených řádu Křížovníků s červenou hvězdou a strahovských premonstrátů. Srov. JANIŠOVÁ, M.; KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948.* Brno : Doplněk, 1995, s. 17n.

³²⁴ Tento odchod a některé další okolnosti s tím související popisuje jeho nástupce. Viz výše v této kapitole.

výboru paritní zastoupení, 7 členů z 15. Jeden člen rozhoduje při rovnosti hlasů a hned se jinak dýchá. Lid zde celkem (Klučenice) chudobný, a co zde duchovnímu správci vadí, jak se vyslovil předseda míst. nár. výb. (starosta) je dvůr a já jsem dodal a ty lesy. V revoluci se hodlala vypravili do řádu asi 10 členná deput.-komun., aby si vymohla parcelaci dvora. Zde žel je potom Dekret presidenta republiky. Pokud se týče lidu zde v Klučenicích pozoruhodná je charakteristika P.Sachara 1861 – snad až příliš ostrá, ale přece jen trochu pravdy. K nim druží se Kamenice vedená (ne celá) mlynářem Františkem Zajíčkem – komunistou.“³²⁵

Rok 1946 také přinesl první a na dlouhou dobu i poslední poválečné svobodné volby. O celkových výsledcích je již výše psáno, zde chci jen poznamenat, že v okolí Milevska nebylo vítězství komunistů v žádném případě jednoznačné.³²⁶

2.3 Rok 1948 a komunistický převrat

Není účelem této práce popsat dějiny Českého národa, ale pokusit se o podání historie malé oblasti pastoračního okruhu milevského. Nemohu se tedy zabývat všemi, i když z hlediska Čechů a církve důležitými, událostmi těchto pohnutých let, ale pokračuji v popisování událostí, které se zdály být závažné zde, v Milevsku a okolních obcích, a které také nalezneme ve vzpomínkách místních lidí a nebo popsány v kronikách či pamětních knihách.

Zdá se, že rok 1947 plynul v milevském pastoračním okruhu v poklidu. Kromě již zmíněných povzdechů na změny idylických poměrů následkem zvýšené aktivity komunistů,³²⁷ nenalézám v kronikách žádné stesky, spíše jen

---

³²⁵ Farní kronika Klučenice, zápis ze dne 15.května 1946

³²⁶ To ještě dnes dosvědčují pamětníci. Například výsledky voleb v Hrazanech (obec patřící do kovářovské farnosti), známe díky poznámce pana Krejčího ve svém rukopise naprosto přesně: lidovci 223, komunisté 38, další strany jen nepatrně. Srov. KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

³²⁷ Ale tyto poznámky se datují spíše rokem 1946.

faktické poznámky týkající se stavu ve farnosti. Jako příklad lze uvést poznámku z klučenické farní kroniky: „19.října byl znovu vysvěcen kostel, který byl uvnitř vymalován a elektrifikován. Světil jej velmistr řádu křížovníků dr.Josef Vlasák. Slavnostní kázání pronesl řádový oekonom Josef Semerád.“³²⁸ Ostatní kroniky buď mlčí a nebo mají zápisy podobného druhu.³²⁹ Ve všech kronikách, které jsem měla k dispozici, však můžeme pochopitelně najít zmínku o jmenování, svěcení a intronizaci nového českobudějovického biskupa ThDr. Josefa Hloucha, kterého svatý papež Pius XII. jmenoval do úřadu v létě 1947.³³⁰

Situace se ale začíná měnit už na přelomu let 1947 a 1948. V některých kronikách se opět začínají objevovat zápisy politického charakteru, případně komentáře politického dění v Československu. To totiž začalo opět více zasahovat do místních poměrů. A tak v Milevské farní kronice můžeme číst: „Parcelace Milevského panství.- Zákonem ze dne 10.7.1947 byla provedena revize pozemkové reformy i církevní půdy přes znění „modu vivendi“, že první pozemkovou reformou je skončena parcelace veškeré církevní půdy v ČSR. A již ve čtvrtek 22.1.1948 byla jako první projednávána revize půdy Strahovské. V komisi zasedali poslanci (6): strany komunistické české i slovenské, soc. demokrat, český socialista a slovenské strany demokratické. Většinou hlasů půda kanonie Strahovské státem zabrána a Strahovu ponecháno jen 250 ha půdy – buď lesní nebo polní v užívání. Nic nepomohly dvě noty nunciatury vládě a ministerstvo zemědělství od 1.března přebíralo velkostatek Milevský, aby uchazeči, jichž bylo více než dosti, jak z města i vesnic, mohli už jarní práce sami konati. V každé obci

---

³²⁸ Farní kronika Klučenice, zápis ze dne 19.října 1947

³²⁹ Mimo jiné lze nalézt zápisy o putování svatovojtěšských ostatků po milevském kraji. Ostatky putovaly po českobudějovické diecézi od 27.června do 13.prosince roku 1947, a ke konci putování po diecézi zaměřily i do tohoto kraje. Po projití obcemi Jistebnice a Sepekov, poslední noc v českobudějovické diecézi strávily ostatky svatého Vojtěcha v Milevsku. Ráno pak průvod putoval přes Kovářov na hranice diecéze. Účast lidu byla hojná, přesná čísla účastníků ve farnostech milevského okruhu ale asi neexistují. O putování ostatků svatého Vojtěcha najdeme více v článku Martina Weise. Srov. WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v poválečných letech. *Studia theologica*, 2001, roč. 3, č. 3, s. 30n.

³³⁰ V květnu 1940 zemřel českobudějovický biskup Šimon Bárta a přes sedm let byla diecéze osiřelá, také vlivem politických poměrů v Československu. V létě 1947 jmenoval Pius XII. novým biskupem v Českých Budějovicích ThDr. Josefa Hloucha, profesora na bohosloveckém učilišti v Olomouci. Pětačtyřicetiletý, nově jmenovaný biskup, byl vysvěcen 15.srpna 1947 v Olomouci a intronizován byl 7.zářím 1947, za velké účasti lidu. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I*. Praha : Zvon, 1990, s. 166.

zřízeny komise uchazečů zvané rolnické a ti s úředníky z ministerstva rozdělovali půdu polní a louky. Na pondělí 5.dubna 1948 byl vyzván Strahov, aby jeho zástupce předal velkostatek Milevský státu. Dostavil se tedy strahovský provizor dp.Norbert Štulík a v kanceláři velkostatku prohlásil, že majitelem je vlastně církev a Strahov je držitelem a spravovatelem strah. účelového majetku jak polního, tak lesního, a že nebude přítomen při prodeji veškerého inventáře, který má být soudními znalci odhadnut a pak ministerstvem prodáván. Strahov si učinil soupis veškerého inventáře. Ze záboru vyjmuto první nádvoří před děkanstvím, prelatura, Zavoralův dům a stará škola. Bažantnice i se zahradou kaplanů přiřknuta městu. Po 1.únoru 1948 strhl někdo i plechový znak strahovský nad vjezdem do dvora.“³³¹ Ano, také Milevska a okolí se dotkla citelně revize pozemkové reformy.³³² Postiženi byly nejen premonstráti, ale také křížovníci s červenou hvězdou, majitelé statku v Klučenicích. Zápis o tom v klučenické farní kronice je lapidární, ale přesto naprosto srozumitelný. Čteme zde: „Velké hospodářské i politické převraty lze zaznamenat už od začátku. Uplatňuje se revize pozemkové reformy z doby po první světové válce. Touto revizí jsou rovněž postiženy i statky církevní bez výjimky. Jest jí postižen i řád křížovníků, jemuž se zatím ponechává z 4125 ha polí, luk, lesů atd. pouze 50 ha. Výhledy do budoucna jsou nejisté.“³³³ Zdá se, že se začínalo v Klučenicích znovu jiskřit. Ostatně zápis je na několik let poslední. Přesto přese všechno je nutné konstatovat, že ještě začátkem roku 1948 prožívala katolická církev v Československu (ve srovnání s tím, co zanedlouho přišlo) období poměrného klidu. Vždyť v situaci, která byla

---

³³¹ Farní kronika Milevsko, zápis ze dne 30.dubna 1948

³³² K tomu je myslím potřeba několik slov na vysvětlenou. Již v lednu 1947 rozhodl ústřední výbor KSČ o radikálních změnách v zemědělské politice (tedy v resortu, který již tehdy komunistická strana vedla), které strana bude prosazovat ve vládě. To předpokládalo revizi první pozemkové reformy z 21.června 1945. Osnovu nového zákona vláda schválila 20.června 1947. Proti tomu, aby se zákon vztahoval i na církevní majetek, vznesla námitky apoštolská nunciatura v Praze již 25.června 1947. Odpovědi se nikdy nedočkala a parlament zákon dne 11.července 1947 schválil, aniž by byl církevní majetek zmíněn v ustanoveních o výjimkách z obecně platných ustanovení zákona. Pražská nunciatura sepsala sice další nótu, ale vláda dala nakonec výslovně najevo, že se zákon o revizi první pozemkové reformy vztahuje i na církevní majetek. Vatikán protestoval, ale Českoslovenští biskupové (na listopadové konferenci konané v Praze) uznali zásadní správnost zákona (že právo na půdu má ten, kdo na ni pracuje) a žádali jen, aby konečné řešení otázky církevních statků se odložilo až do sjednání dohody s Vatikánem. To se ale nestalo. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha : Zvon, 1990, s. 165.

³³³ Farní kronika Klučenice, zápis z dubna 1948

v zemi krajně napjatá, zůstávala katolická církev u nás, mimo zápas politických stran o moc.³³⁴

Dá se říci, že zakladatelské období komunistického režimu v Československu začíná únorem 1948 a končí asi rok po Stalinově smrti v roce 1954. Během velmi krátké doby načrtli noví vládcí hlavní obrysy nového režimu. Šlo o tak zásadní a rozsáhlé přeměny všech oblastí společenského dění,³³⁵ že zasáhly do života všech občanů, nevyhnuly se žádné sociální vrstvě a žádné instituci ani žádné zájmové organizaci. Komunistická moc a její nově budovaný režim zatracovaly veškeré staré hodnoty a budovaly svou, novou, stupnici hodnot.³³⁶ Za oficiální státní ideologii prohlásila komunistická strana marxismus-leninismus a pod jeho praporem vedla boj proti jiným myšlenkovým směrům a politickým teoriím.³³⁷ Postavila se také proti tradičnímu pojetí svobody.³³⁸ V únoru 1948 ale toto všechno ještě zcela zřejmé nebylo, i když hlasy varující před komunistickou svévolnou mocí zaznívaly ojedinele již tehdy.³³⁹ Značná část lidí ale přijímala režim v naději a víře, že splní jejich životní přání a zájmy.

Nahlédněme nyní, jak se k únorovým událostem roku 1948 stavějí záznamy farních kronik, jsou-li jaké. Začneme sepekovskou farní kronikou, která popisuje události roku 1948 v zápisu v kronice z konce tohoto roku, v duchu většiny dalších farních kronik: *„Nebylo žádných změn náboženství. Svatých přijímání podáno 4900. Uzavřeno 19 křesťanských sňatků, pokřtěno 25 dítek (proti*

---

³³⁴ V roce 1948 žilo v Československu (po ukončení odsunu) asi dvanáct milionů obyvatel.

Na Slovensku asi 3,3 milionu, zbytek v Čechách a na Moravě. Z nich se v českých zemích hlásilo ke katolické církvi asi 6,5 milionu obyvatel, na Slovensku pak asi tři miliony obyvatel. To bylo velice vysoké číslo, které ale jen velice málo ovlivňovalo nejen politický, ale i morální vývoj v naší zemi. Srov. VAŠKO, V. *Neumlcená I*. Praha : Zvon, 1990, s. 235.

³³⁵ Ať už šlo o změny ve sféře mocenské, politické, ekonomické, sociální nebo i kulturní.

³³⁶ To mělo za následek rozkládání i dlouholetých vrahů mezi občany, mezi přáteli i uvnitř rodin. Komunistická moc se také snažila vymýtit a nebo ve svůj prospěch zneužít tradice, zvyky a podobně, a tak zasahovat do každodenního života občanů. Chtěla ovlivnit vědomí každého občana, určovat směr jeho myšlení, hranice jeho poznání. Chtěla mít monopol na pravdu. Monopol na pravdu totiž patří k podmínkám stability monopolu moci.

³³⁷ Rozpoutala ideologické tažení proti náboženství, sociálnědemokratickému nazírání a také proti myšlenkám utvářejícím první republiku.

³³⁸ Srov. KAPLAN, K.; PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno : Barrister & Principál, 2001, s. 19.

³³⁹ Mimo jiné to byl například hlas jednoho z největších Českých sociologů Emanuela Chalupného, církev však tehdy spíše mlčela. Srov. RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Praha : Academia, 2002, s. 259, a také VAŠKO, V. *Neumlcená I*. Praha : Zvon, 1990, s. 251.

předešlým létům daleko méně, protože mnohé děti se nejen nerodily, ale také byly pokřtěny v tábořské nemocnici). Na osadě zemřelo 22 osob: 15 mužského a 7 ženského pohlaví. V Sepekově 4 muži a 3 ženy. V Božeticích 6 mužů, 2 ženy a 1 děvčátko. V Líšnici 3 muži a 1 žena. V Okrouhlé 2 hoši. Z 19 dospělých 6 mužů a 1 žena zemřeli bez zaopatření svátostmi umírajících.³⁴⁰ Zdálo by se, jako by únorové události kraj vůbec nezasáhly, ale přece v milevské farní kronice najdeme tento zápis: „20.února stala se událost velikého politického významu a velikých následků: 12 členů vlády (ministři strany národněsocialistické, lidové a demokratické strany slovenské) podalo demisi! Nepřijme? Přijme? tuto demisi prezident republiky Dr.Eduard Beneš? Přijal (prý za zvláštních okolností, ale to je jen „fáma“...) Komunistická strana ujala se vlády a moci. Omezují se na toto konstatování a ponechávám si pro sebe své názory na tato fakta; jsou historikové nezaujatí, kteří mohou pronést konečný úsudek (ale také až po létech). A ne já, naprostý politický analfabet. Kritika všech událostí, které se staly ve dnech a měsících dalších – v pamětní knize se nedoporučuje, protože „litera scripta manet“... (Není to „opatrnictví“, ale spíše snad „prodentia pastoralis“.) Pod zorným úhlem únorových dějů vyvíjely se pak další události, které jsou jistě zaznamenány v obecní pamětní knize; nač tedy je vpisovat ještě do farní kroniky. Rozhodně, nedejž Bůh, aby do „nenávratně“, ty tam jsou ty doby, kdy každá jihočeská obec, osada, byly jako „jedna rodina“; teď jsou v každé obci přinejmenším „rodiny dvě“.

25.dubna po velké, přivedl p.Pešek, obecní tajemník, ke mně redaktory (byli z Rudého práva, což jsem nevěděl, jen tušil), kteří přišli na „besedu“; z toho o čem jsme mluvili, nedali do kratičké zprávy „Rudého práva“ nic, než co se týkalo mého dlouholetého pobytu v blízkosti Tereziína (fotografování sebe jsem se přece ubránil).³⁴¹ Ano, kritika všech událostí, které se staly ve dnech a měsících dalších – v pamětní knize se nedoporučuje.³⁴² Správně pochopil pan děkan vřelé rady a doporučení, jichž se mu dostalo. Jakákoliv kritika, abychom byli přesní, se

---

³⁴⁰ Farní kronika Sepekov, zápis ze dne 31.prosince 1948.

³⁴¹ Farní kronika Milevsko, zápis ze dne 1.srpna 1947 provedl tehdejší milevský děkan Bronislav Ferdinand Jiříček. Podle dalších záznamů zemřel tento kněz v Milevsku v roce 1957.

³⁴² Viz předchozí citace.

nedoporučovala nejen v pamětních knihách, ale kdekoliv. To komunistický režim zanedlouho dobře všem vysvětlil. Většina lidí to pochopila, byli však i tací, kteří to pochopit nejen nechtěli, ale také, kromě kritiky, neváhali jednat podle svého nejlepšího svědomí. To bude ale náplní další kapitoly.

Nyní však jen ještě jedna poznámka, nebo spíše otázka. Byla církev v naší vlasti v té době stejně zmatena a bezradná jako všichni, kdo s „únorem“ nesouhlasili? Proč se neozvala? Proč neřekla, co má národ dělat? Vždyť třeba právě v okolí Milevska by, s poukazem na výsledky voleb v roce 1946, došla sluchu. Otázka zůstane asi jenom řečnická. Pravdou ale je, že církev se brzo vzpamatovala a jednala v duchu Ježíšově. Nedávala politické rady, učila ale principům křesťanské morálky.³⁴³ Církev jako celek v dobách komunismu obstála, to ale nelze říci o všech jejích údech. A to ani o všech jejích údech žijících v pastoračním obvodu Milevsko. Přesto pan Krejčí ve svých životopisných vzpomínkách píše o roku 1948 takto: „*Tento rok byl proveden bez lidu a proti lidu. Lid byl nějak zaskočen tím, že nemohl bránit demokracii. Proto se tvořily jisté menší organizace proti režimu. Lid věřil, že toto období je pouze přechodné a dlouho nevydrží.*“³⁴⁴ Ano, málo kdo tenkrát tušil, že toto období tu bude více než čtyřicet let.

2.4 Monopol moci

Mnoho lidí přijímalo nový režim s nadějemi. Nemálo z nich se i podílelo na jeho výstavbě. Většina obyvatel se sice s režimem vnitřně nesmířila,³⁴⁵ ale snažila se najít své místo v nových poměrech a naučila se v nich žít. Mnoho ale bylo i těch, kteří se uvědoměle nebo živelně bránili přijímat vnucované novoty,

---

³⁴³ VAŠKO, V. *Neumlčená I.* Praha : Zvon, 1990, s. 251.

³⁴⁴ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství.* Nevydaný rukopis

³⁴⁵ Vždyť komunistický režim v československu neodpovídal tradicím a stavu naší společnosti, a i rychlost a způsob jeho nastolení vyvolávaly rozporuplné reakce. Srov. KAPLAN, K.; PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu.* Brno : Barrister & Princípál, 2001, s. 19.

a někteří z nich také proti režimu veřejně vystupovali. A byla tu i skupina lidí, která se pokoušela proti režimu aktivně bojovat. Postupné zkušenosti s režimem pak postupně a pomalu pohřbívaly mnoha lidem naděje s novým režimem spojované. Přesvědčení o správnosti režimu ubývalo zejména těm idealistům, kteří v něj věřili při jeho zrodu.

Porušování zákonů se šířilo takovou rychlostí, že se brzy stalo jakoby běžným jevem každodenního života.³⁴⁶ Nový režim důsledně bránil svou linii a na přehmaty nehleděl. V zakladatelském období režimu došlo k největší míře perzekuce v celé historii komunistické vlády. K nejzávažnější likvidaci politických práv patřilo narušení svobodné činnosti politických stran, sdružených do národní fronty. Povolené a trpěné strany fungovaly jen jako jakýsi spolek přátel komunistů, jako alibi režimu. Nezávislost si po „únoru“ zachovaly jen církve. Komunistická strana by je ráda včlenila do národní fronty a dostala je tak do svého poručnictví, ale nenalezla způsob, jak to udělat.³⁴⁷ Problém spočíval především v katolické církvi, nejpočetnější z křesťanských denominací, mající ideologii a organizaci nadnárodní a vrcholné své orgány mající mimo hranice státu. Komunisté ji, snad i proto, začaly brzy označovat za svého nepřítele číslo jedna.³⁴⁸ Již v březnu 1948 zřizuje Ústřední akční výbor národní fronty „komisi pro náboženské a církevní otázky“ a kromě toho vzniklo později i vlastní „církevní oddělení“.³⁴⁹ Při krajských a okresních akčních výborech byli ustanovení církevní tajemníci, jejichž hlavní povinností bylo dohlížet na kněze. Tak začal státní dohled nad církvemi.

Vztah totalitního komunistického státu a katolické církve, který nemohl být označen asi nijak jinak než stále napjatější,³⁵⁰ vyvrcholil svým způsobem

---

³⁴⁶ Platnost právních norem nahrazovaly politické směrnice a rozhodování komunistického vedení. Všechna občanská a politická práva včetně dělnických práv představitelé režimu zlikvidovali, okleštili a nebo přetvořili pro svou potřebu.

³⁴⁷ V konfrontaci s náboženstvím narazila komunistická strana na neznámý fenomén, který nedokázala pochopit a který se vymykal její dosavadní politické zkušenosti.

³⁴⁸ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II*. Praha : Zvon, 1990, s. 13.

³⁴⁹ Do jeho kompetence patřila kádrová evidence všech duchovních. Neodmyslitelnou součástí této evidence bylo také shromažďování nejrůznějších kompromitujících materiálů o kněžích.

³⁵⁰ Vzhledem k rozsahu této práce nelze dopodrobna líčit celou genezi tohoto vývoje. To již udělali jiní a lépe, než bych toho byla schopna já. Ostatně, i když se nedá říci, že vývoj těchto vztahů státu

19.června 1949 a stal se otevřeným bojem. Na tajné biskupské konferenci konané 15.června 1949 v Praze schválili čeští a slovenští biskupové společný pastýřský list,³⁵¹ který vešel do dějin pod názvem: „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině těžké zkoušky“.³⁵² Tento list upozorňoval na mnohá nebezpečí ze strany komunistického režimu a vybízel k věrnosti Svatému otci a biskupům, varoval před falešnými proroky a provokacemi. Mluvil o tom, že církve bude trpět, ale že nesmí zklamat. Tento pastýřský list jako by bodl do vosího hnízda. Se čtením pastýřských listů mívali kněží potíže už dříve, nestalo se ale ještě nikdy, aby policie a církevní tajemníci³⁵³ chodili od fary k faře a zabavovali je jako v tomto případě. Kněží se ocitli před dilematem – poslechnout biskupy a číst, nebo podrobit se výhrůzkám, že čtení pastýřského listu bude považováno za trestný čin.³⁵⁴

V písemných materiálech vztahujících se k milevskému pastoračnímu okruhu jsem našla o této události dvě poznámky. První z nich je napsána v Sepekovské farní kronice. Čteme zde: „*Boží Tělo*“ – *ve čtvrtek 16.června – pracovním dnem, účast na mších svatých malá (nastala doba sen a počásí k sušení sena nepříznivé). Slavnost oltářů konala se až v neděli – 19.června- kterýžto den byl pro katolické kněze hodně rozrušující; biskupové ČSR poslali okružní list kněžím a věřícím, a na každého faráře naléháno, aby upustil od čtení biskupů. V Sepekově list se četl, protože místní duchovní čtení listu svých biskupů pokládal za svoji kněžskou povinnost. Poměry mezi episkopátem a vládou se velice a velice přiosřily; my katoličtí kněží jsme úplně bez spojení se svými biskupy. Bůh nás všechny posiluj, abychom dovedli trpět pro víru svou a církve Kristovu, a kéž máme na paměti stále slova Kristova: „A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do*

---

a církve se pastoračního okruhu milevského nedotýká, přece nejsou místní písemné záznamy o tomto dění k dispozici a tak je snad správné cosi přeskočit a pokračovat dále.

³⁵¹ Vzhledem k jeho pastorační a historické závažnosti rozhodla jsem se tento mimořádně obsáhlý list zařadit jako přílohu této práce. Viz příloha č. VI.

³⁵² Tento list je v mírně zkráceném znění uveřejněn například také v knize „Neumlčená II.“ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II.* Praha : Zvon, 1990, s. 74n.

³⁵³ O praktikách církevních tajemníků více viz MALÝ, R. Taktika komunistických církevních tajemníků 1948-50 v Jihočeském regionu. *Studia theologica*, 2007, roč. 9, č. 3, s. 56-61.

³⁵⁴ Podle odhadů četla list třetina až polovina kněží. Někteří kněží si také pořídili jeho opis dříve, než jim policie nebo státní tajemník stačili exemplář doručený z konzistoře zabavit. Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II.* Praha : Zvon, 1990, s. 78.

skonání světa!“ (vidi in visitatione canonica, die 26. Junii 1949 Franciscus Král, vicarus).³⁵⁵ Na mnoho let³⁵⁶ je tento zápis v sepekovské kronice poslední. Druhý mnou zmiňovaný písemný záznam je z paměti pana Krejčího, který ve svých zápiscích uvádí toto: „Na svátek Božího těla 19.června byl přes zákaz státu čten pastýřský list biskupů. Po přečtení tohoto listu, četl je tehdejší duchovní v Petrovicích P.Pavel Grimig se shromáždili muži z řad věřících v sakristii, aby čelili případnému zatčení tohoto kněze. Vědělo se totiž, že v místním hostinci J.Krbce se ubytoval neznámý muž o němž se mohlo předpokládat, že je členem StB. Komunisté si netroufli kněze zatknout hned, ale byl zatčen později.“³⁵⁷ Myslím, že tato dvě krátká svědectví nenechají nikoho v nejistotě o tehdejší situaci. Byl-li kdo ještě v tehdejší době na pochybách o vztahu totalitního komunistického Československého státu a katolické církve, byly červnovými událostmi roku 1949 tyto pochyby definitivně rozprášeny. V neděli, 19.června 1949 po mši svaté v katedrále byl internován kardinál Beran.³⁵⁸ A hned den nato, 20.června 1949 vyšel v Římě exkomunikační dekret, který se vztahoval na státem založenou „Katolickou akci“ v Československu.³⁵⁹

Ten den, tedy 20.června 1949 vyšly v Praze dva proticírkevní výnosy,³⁶⁰ na které o dva dny později reagoval kardinál Beran dvěma protestními dopisy.³⁶¹ KSČ vydává pak 23.června tohoto roku stranickou směrnicí jak pokračovat

---

³⁵⁵ Farní kronika Sepekov, zápis ze dne 26.června 1949, zapsal František Král, vikář.

³⁵⁶ Až do 31.prosince roku 1958.

³⁵⁷ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

³⁵⁸ Začala tak jeho bezmála šestnáct let trvající internace.

³⁵⁹ Také o tom mluvil kardinál Beran při mši svaté v onu neděli, když po evangeliu řekl: „Drazí věřící.Katedrála je plná provokatérů! .... Budou vám rozdávány katolické noviny, ale to nejsou katolické noviny, stejně jako „Katolická akce“ není katolickou akci!“ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II*. Praha : Zvon, 1990, s. 80.

³⁶⁰ Oba výnosy byly vydány Ministerstvem školství, věd a umění. První se zastával kněží, kteří neuposlechnou své ordináře, a sliboval jim podporu státní správy. Druhý pak, odvolává se na paragraf 16 zákona ze dne 7.března 1874, č. 50 říšského zákoníku, ukládal všem ordinářům, aby své pastýřské listy, oběžníky, instrukce, nařízení i jakékoliv jiné projevy určené kněžím nebo veřejnosti předkládali předem tomuto ministerstvu ke schválení.

³⁶¹ První psal vládě Československé republiky a ptal jí, zda je jí známo, že dochází k porušování ústavy a vyslovuje naději, že vláda tomuto porušování zamezí. Druhým pak reagoval na přístup ministerstva vnitra, které Beranův postoj ke státní „Katolické akci“ kvalifikovalo jako protistátní činnost a vysvětluje, že tato katolická akce, vytvořená bez souhlasu a proti svolení biskupů, je z hlediska církve římskokatolické nezákonná a nebude od biskupů nikdy za legální uznána.

v proticírkevním boji.³⁶² Církevní tajemníci byli převedeni do nově zřízených referátů pro otázky kultu při krajských a okresních národních výborech. Přese všechnu snahu se ale začalo zdát, že kampani spojené se státní „Katolickou akcí“ hrozí fiasko. Státní moc tedy začala jednat rázněji. Po mnoha dalších událostech³⁶³ začala komunistická státní moc v druhém pololetí roku 1949 zatýkat nepohodlné kněze a věřící a začalo se schylovat k politickým procesům.³⁶⁴

Zvůle státní moci pak vyvrcholila 14.října 1949, kdy Národní shromáždění odhlasovalo nové „církevní“ zákony.³⁶⁵ Dá se říci, že tento den se stal mezníkem ve vztazích mezi církví a státem.

2.5 Nepokoje, procesy, odboj

Již v předchozí kapitole bylo zmíněno, že řada lidí se s režimem vnitřně nesmířila, ale přesto se v něm naučila nějakým způsobem přežívat. Někteří lidé časem toto nesmíření „obrousili“ natolik, že je přestalo trápit a v nově řízené republice si žili sice s výhradami, ale jinak docela spokojeně. Zvláště v prvních letech komunistického Československa, ale nejen v nich, byli však také lidé, a pro nás může být potěšující, že to byli převážně lidé věřící, kteří se s novými poměry nikdy nesmířili. Odmítli nejen podřídit se a kolaborovat. Ale také byli ochotni proti režimu veřejně vystupovat, bránit se mu, a někteří neváhali proti němu

---

³⁶² Mimo jiné se v ní píše: „Úkol strany spočívá v získávání kněží a věřících proti hierarchii, ... Neukvapovat se s různými administrativními zákroky, ten čas teprve přijde.... Strana musí být v pohotovosti a ostražitě bdít nad činností kněží, pokrokové podporovat, bezvýrazné získávat a reakční postihovat, zatím ale převážně ekonomicky...“ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená II*. Praha : Zvon, 1990, s. 84.

³⁶³ Například exkomunikaci katolíků, kteří jsou členové komunistické strany (tento dekret vydal Pius XII. 28.června 1949 a platil pro celou církev) ale i mnoha dalších.

³⁶⁴ Už dne 24.června 1949 padl první rozsudek ve vykonstruovaném procesu proti členům Československého orla. Prokuratura se proti němu odvolala a 11.listopadu 1950 vynesl Nejvyšší soud v Praze tresty daleko přísnější. Tento proces můžeme bez nadsázky označit jako začátek laviny.

³⁶⁵ Jednalo se o tyto zákony: Zákon č. 217/1949 Sb. kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní; Zákon 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Dále se ještě schválilo dalších pět vládních nařízení, mimo jiné č. 219/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem.

i bojovat se zbraní v ruce. Komunistický režim se jim postavil naprosto bez zábran a s veškerou silou své politické svévole a moci. Nelitoval prostředků a likvidoval své ideové nepřátele ekonomicky, propagandisticky i silou. Likvidoval je ve zinscenovaných procesech končících těmi nejpřísnějšími rozsudky, věznil a týral je i bez soudů, nešťítel se žádné zvrácenosti a špinavosti. Budil hrůzu a strach, a tím držel na uzdě váhavé. Využíval a bohatě odměňoval zrádce, agenty, konfidenty, denuncianty a zvláště na počátku své hrůzovlády i zkušených sovětských poradců.³⁶⁶ Rozhodujícím měřítkem se stala politická potřeba. Začaly se objevovat narežirované monstrprocesy, v nichž byly rozsudky předem určeny a v nichž mučení obžalovaní vypovídali pod „vlivem injekcí.“ Lid psal „rezoluce“ požadující likvidaci protistátních živlů. Přesto se našli stateční. Tuto kapitolu věnuji několika takovým událostem, které jsou v paměti lidí z okolí Milevska a občas i doložené v archivech. Popisují tři případy z poznámek pana Krejčího, které záměrně příliš nekomentuji³⁶⁷ a více se pokouším rozebrat případ, jehož věhlas zasáhl celou republiku, totiž zničení sekretariátu KSČ v Milevsku.

2.5.1 Odboj v okolí Milevska

První případ, o kterém mluví ve svých vzpomínkách pan Krejčí, je příběh pana Hynka z obce Vůsí, malé vesničky přínáležející do květovské farnosti, rolníka a posléze také poslance. Dá se říci, že je to zcela ilustrativní příběh ctižádostivého sice, ale čestného člověka, který když viděl bezvýchodnost svého postavení, chtěl před budoucími problémy uprchnout. Narazil ale na zradu a poznal, že komunisté svým nepřátelům neodpouštějí.

Podívejme se tedy na první příběh: *„Poslanec Hynek byl trochu ctižádostivý člověk, střední zemědělec ve Vůsí u Květova okr. Milevsko. Před válkou vyhořel, stalo se to v noci za velkých mrazů, stačil utéci i s rodinou. Znova postavil a dovedl splatit všechny dluhy. V zimě kladařil a pořídil si i traktor. Byl*

---

³⁶⁶ Srov. HEJL, V. *Zpráva o organizovaném násilí*. Praha : Univerzum, 1990, s. 92n.

³⁶⁷ Už kvůli rozsahu mé práce.

milovník funkcí a jako hasič byl okresním jednatelem za milevský okres. To se mu stalo osudným. V Praze byla svolána zemská konference, které se také účastnil. Tam bylo řečeno, že hasičské organizace budou v příhodnou dobu ozbrojeny, aby tak mohly zasáhnout v případě povstání proti říši. V letech 1940-41. Účastníci této konference byli pozatýkáni, protože se mezi nimi objevil zrádce. Za sedlčanský okres byl zatčen Hošek z Petrovic. Hynek byl až do konce války v koncentračním táboře v Terezíně. Onemocněl na tyfus a vyslábl tak, že ho museli přenášet. Když se zotavil, vrhl se do politické činnosti a byl také zvolen poslancem za lidovou stranu. Komunisté ho nenáviděli, protože byl pohotový řečník a jako skutečný zemědělec měl v tomto zemědělském kraji úspěch. Po únoru 1948 mu byl odebrán automobil, snažil se vyhýbat jakékoli činnosti mimo hospodaření a myslel, že ho nechají na pokoji. Když byl v Milevsku vyhozen sekretariát KSČ, květen 1950, byl také zatčen. Nedařilo se najít viníky. Bylo mu řečeno, že pokud se v kraji ještě něco stane, bude on stejně jako poslankyně Horáková za tuto činnost postaven před soud a popraven. Hynek se zalekl, chtěl utéct i se synem. Lesník od něj vzal 8 tisíc korun, ten byl ale ve skutečnosti ve službách režimu a dostal 23 tisíc, když Hynka přivedl hraničářům přímo do rukou. Hynek byl střelen do kolena a jeho patnáctiletý syn zastřelen. Jeho tělo na žádost matky bylo převezeno a pochováno na hřbitově sv. Jana. Hynek byl dlouho vězněn, nevztahovala se na něj žádná amnestie, byl odsouzen na 15 let.

V této souvislosti byla zatčena řada dalších lidí. Tak se v Praze-Ruzyni ve vězení údajně oběsil Chilík z Chrástu u Milevska, který měl organizovat Hynkův útek. Na 8 let byl odsouzen holič Vondrák z Milevska. Ten byl po 4 letech propuštěn, se svou ženou se však nesetkal, protože zemřela. Ani hajný se dlouho ze své odměny netěšil, zabil se na motorce, měl tři malé děti.

Ve stejnou dobu byl v Milevsku zatčen a odsouzen na 5 let Antonín Šmelc. V Milevsku byla v padesátých letech napjatá situace a podobala se válečným létům.³⁶⁸

Druhý příběh, který jsem se rozhodla zde použít, je z roku 1950 a mluví o vraždě nedaleko Koubalovy Lhoty, malé vesničky patřící do farnosti Klučenice.

---

³⁶⁸ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

Jde o zářný popis účelové manipulace s pravdou, tak jak o tom mluví i Antonín Kratochvíl ve své knize *Žaluji*.³⁶⁹ V lese se našel zastřelený předseda místního národního výboru. Tři místní obyvatelé, kteří se nedlouho před tím postavili proti kolektivizaci vesnice, byli obviněni z jeho vraždy a odsouzeni, i když procesu nikdo z místních nevěřil a dokonce ani nebyl před soudce připuštěn svědek nevinny obžalovaného. Všichni obžalovaní byli odsouzeni k trestu smrti,³⁷⁰ a nikdo z místních nepochyboval o tom, že pro výstrahu. Nechme tedy opět promluvit vzpomínky pana Krejčího. „V únoru³⁷¹ přišla zpráva, že poblíž Koubalové Lhoty byl v lese nalezen mrtvý předseda tamního Nár. výboru Mandík. Stalo se tak, když se jako horník vracel večer z práce z Milešovských dolů. Byl pohřben za povinné účasti všech předsedů MNV. Byli zatčeni tři místní zemědělci z této obce a byli obviněni z vraždy. Zatčeny i jejich ženy a odsouzeny za pomáhání k vraždě. Hlavním podezřelým měl být rolník Junek, který měl Mandíka utlouci klackem, Lacina a Máša mu měli pomáhat. Všichni tři byli odsouzeni k trestu smrti

---

³⁶⁹ Srov. KRATOCHVÍL, A. *Žaluji 1 – Stalinská justice v Československu*. Praha : Dolmen, 1990, s. 5.

³⁷⁰ Komunistická strana neváhala pro prosazení svých cílů udělat cokoli, dokonce byla schopná zneužít i tak extrémní věci, jakou je trest smrti. Podívejme se v krátkosti na vývoj trestu smrti v Československé republice od jejího založení, a bude nám zřejmé, že tradice trestu smrti jako opravdu extrémního rozsudku nebyla, jako i mnoho dalších československých tradic, respektována. Po dobu trvání samostatného československého státu bylo popraveno 15 osob. V letech 1943-1945 bylo v pankrácké věznici popraveno 1079 osob. V letech 1945-1989 bylo popraveno 1176 osob, z toho přes 700 osob podle retribučních dekretů a 240 politických vězňů. Dne 12.července 1950 byl vydán nový trestní zákon (č. 86 Sb.), ve kterém zůstal nedotčen trest smrti. § 29 uvádí, že se vykonává oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu i zastřelením. Kromě nepolitických trestných činů (například vraždy) bylo jeho užití navíc rozšířeno i na delikty politického charakteru. Na tuto právní normu pak navázal zákon č. 140/1961 Sb. Ve znění změn a doplňků. V padesátých letech sloužila pankrácká věznice k výkonu trestů politických vězňů, tedy „vlastizrádců, spojených s imperialistickými západními mocnostmi“. V letech 1949-1953 přišlo v Československu o život více než dvě stovky odsouzených lidí, převážně za politické delikty. Poslední politická poprava byla provedena v roce 1960 a její obětí se stal Jan Bočan. Řada lidí byla ale umučena komunistickým režimem bez řádného odsouzení (dá-li se vůbec politický proces nazvat řádným odsouzením). Do roku 1955 se ovšem nepopravovalo pouze v Praze, ale i v celé řadě dalších měst. Samotné popravy se vykonávaly na vnějších prostranstvích. Popravčí zařízení, tedy vztyčené prkno, kladka a oprátka, bylo konstruováno tak, že odsouzený si při škubnutí provazu nezlomil vaz, nýbrž se jen prověsil, a pak se deset až dvacet minut dusil, než zemřel. Šlo tedy o velice krutou popravu udušením. V roce 1955 bylo vykonávání poprav centralizováno do Prahy a Bratislavy. Tehdy se také exekuce přenesly dovnitř budov. Byly zřízeny popravčí cely, již zcela bez dřevěných součástek. Poslední poprava v Československu byla provedena 2.února 1989, kdy byl v pankrácké věznici pověšen pětinasobný vrah. V následujícím roce byl zákonem č. 175/1990 Sb. Trest smrti zrušen. Srov. MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha : Rybka Publisher, 1998, s. 935.

³⁷¹ Jedná se o únor 1950. Poznámka autora.

a popraveni, k procesu nebyl připuštěn svědek k nevině jednoho z nich. Ženy byly uvězněny. Junková byla dočasně propuštěna, protože se starala o pětiměsíční dítě. Po Junkovi zbylo 6 dětí. Soud se konal v Milevsku v sokolovně, účast byla na místenky, které byly posílány na nár. výbory. U soudu Junek vypovídal, že je nevinen, jinak nic neodpovídal. Máša a Lacina říkali, že jen pomáhali. Mohlo to být pod vlivem různých opiátů, které režim v té době z oblibou používal. Milevsko bylo v té době posíláno účastí armády složkami Min. vnitra, které v plném zbroji procházely ulicemi. Lidé tomuto procesu nevěřili. (Konala se schůze předsedů MNV v Tyrolském domě u Červené nad Vltavou. Jednalo se o zkolektivizování vesnice. Junek se postavil proti a schůzi rozbil. Třetí den nemluvil.) Říkalo se, že byl volyňský Čech a znal kolektivizaci. V r.1968 napsaly Zemědělské noviny reportáž a redaktorka těchto listů navštívila tento kraj, mluvila s místními lidmi, uvedla: „Proč měl být zavražděn Mandík klackem, když se tehdy v těchto místech našla patrona z pistole“.

Vláda komunistů byla velice krutá. Mnoho lidí bylo násilím přestěhováno, byl jim zabaven majetek a kromě toho byli zavíráni do vězení.³⁷² V padesátých letech byli větší zemědělci a živnostníci povoláváni do pracovních táborů. Mělo se tak dosáhnout zdecimování jejich podniků a jejich zhroutilí. Byla to smutná doba zkolektivizování vesnice, pronásledování venkova, označování rolníků za vesnické boháče, kulaky, kterým byly předepisovány neúnosné odvody. Na každé vesnici musel být alespoň jeden. Komunistické úřady jim odmítaly vydání šatenek, lístky na cukr a podobně, bez ohledu na to mají-li malé děti a nebo jestli jsou zdraví.

Za takového vesnického boháče byl komunistickým režimem označen i jistý rolník Mára z Radvánova, vesnice která patří do farnosti Kovářov. Byl komunisty zlikvidován a ani po létech režim nedopustil, aby pravda o jeho osudu vyšla najevo. Podívejme se tedy ještě potřetí na příběh, jakých v té době byly jistě stovky. „U silnice mezi Kovářovem a Radvánovem je větší rybník. V březnu 1953 po roztátí ledů, zde byl objeven utonulý člověk. Šlo o jednoho občana

---

³⁷² Politické procesy fungovaly jako jeden ze způsobů uskutečňování záměrů oficiální politiky. Více: KAPLAN, K.; PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno : Barrister & Principál, 2001, s. 46.

z Radvánova jménem Mára. Měl uvázan u krku nějaký kámen nebo spíše část koryta. Soudní pitvou bylo zjištěno, že nalezený neskonal utonutím, ale hladem a žízní a jako mrtvý byl hozen do vody v místech, kde byly kvůli rybám vysekány otvory v ledu, kvůli kyslíku. Událost začala ale takto. Rolník Mára měl vést někam na prodej volky, proto řekl své ženě, že nepůjde spát do ložnice, ale že si lehne v kuchyni na oتمان, aby nezaspal. Měl zvyk, že ještě před spaním nosil dobytku něco do žlabu. Když Márová ráno vstala, nebyl její muž ani v kuchyni ani ve stáji. Jen pod žebříkem kam chodil pro seno, zůstala jeho obuv. Hledala ho tedy u příbuzných ve vsi, potom u své dcery v Kovářově. Nakonec zašla na SNB v Kovářově. Tam jí strážmistr řekl: „Šel asi za děvčaty, on se vám vrátí.“ Z toho Márová usoudila, že byl zatčen a odveden, neboť v této obci byly nějaké třenice. Na základě provedené pitvy, zahájila místní policie vyšetřování. Rolník Mára byl za velké účasti zdejších obyvatel pochován v Kovářově. Lidé říkali: „Vyšetřuj všude jinde, než kde by měli.“ Ještě v den pohřbu byli dlouho u Márové. Vyšetřování se ubíralo směrem k tomu, že Márová měla za svobodna nějakou známost s jedním rolníkem z Radvánova a tak se chtěli Máry společně zbavit, aby se mohli vzít. Bylo to ale naivní, proč by se rozhodli toto udělat až ve starším věku, měla už vdanou dceru a synovi bylo 23 let. Skutečnost byla taková, že rolník Mára byl zatčen. Někáký pán jménem Hřebejk byl odvezen do vězení v Českých Budějovicích. Byl zde pro nějaké nedodávky ze svého zem. závodu a znal se z jedním dozorcem. A tomu dozorce říkal, že přece nemůže být souzen za to co neudělal, ale ten ho ujistil, že i takové případy jsou. Hřebejk mu pak vyprávěl, že když se Mára ztratil, byl v Praze. Dozorce se ptal, zda-li má nějaký důkaz. Hřebejk si vzpomněl, že byl v kině a že má pravděpodobně v kapse lístek. Lístek byl skutečně nalezen a tak byl Hřebejk propuštěn. Protože se potřeboval režim tohoto nepohodlného případu nějak zbavit, byl Mára z hrobu vykopán, jeho tělo odvezeno k pitvě do Prahy a uznáno, že se jedná o sebevraždu. Ještě dvakrát bylo kvůli Márovi vzrušení. Jednou, když nějaký soudruh ze Záluží, soudce z lidu, začal moc mluvit o Márovi. Byl odeslán do psychiatrického ústavu, na léčení. Když se vrátil, zašel do Kovářova do hostince, kde na místním hostinském Mullerovi požadoval na Velký pátek talíř buřtů. Protože místní lidé byli velmi nábožensky

*založení, odmítl mu hostinský buřty dát. Když však na tom trval, dosyta se najedl a do rána skonal. Pak někdy v roce 1961 vyorávalo JZD brambory. Protože se vyorávač ucpával, chtěl ho jeden z účastněných vyčistit, traktor se ale pohnul a mu to zlámalo ruku na šesti místech. V nemocnici v bolestech vykřikoval, že je to trest za to co udělali Márovi. Primář nemocnice v domnění, že by se mohlo jednat o nějakého význačného komunistu, kterému se ublížilo, předal tento případ SNB. A výsledek? SNB dalo vyhlásit rozhlasem, že se taková obvinění nezakládají na pravdě a kdo je bude rozšiřovat, bude potrestán. V r.1968 redaktorka Zem. novin od místních zjistila, že Mára zahynul hladem a žízní ve sklepeních veliké rozhledny na Koňském vrchu, což je od Radvanova směrem k Lašovicům. V tomto roce žádala rodina o znovuzahájení vyšetřování, prokurátor však odpověděl ve smyslu jako v prvním případě.*³⁷³

Povltavské vesničky byly svědky krvavých událostí, jež se budou těžko po dlouhé době objasňovat.

2.5.2 Zničení sekretariátu v Milevsku

Útok na okresní sekretariát komunistické strany v Sedlčanech, zničení stranického sekretariátu v Milevsku, ale také přerušení elektrického vedení do obce Nechválíce, výroba a distribuce protirežimních letáků, nebo zastrásování komunistických pohlavárů například střelbou, to byla náplň činnosti odbojové skupiny Černý lev 777. Jiří Řezáč spolu s Jaroslavem Sirotkem, Bohumilem Šímou, Josefem Novákem, Jiřím Dolistou, Karlem Kotherou a Ladislavem Šimkem, to byli členové této odbojové skupiny, členové organizace Černý lev 777. Netajili se nespokojeností s politickým vývojem v Československu a mocenským monopolem KSČ po únoru 1948 a rozhodli se proti režimu bojovat a to i se zbraní v ruce. Tím se tento příběh liší od těch předchozích tří. Zatím co v předešlých šlo o zlovůli režimu na lidech, kteří s režimem pouze vnitřně

---

³⁷³ KREJČÍ, J. *Vzpomínky mého dětství*. Nevydaný rukopis

nesouhlasili, v tomto případě jde o aktivní odboj. V případě třetího protikomunistického odboje šlo o boj proti příslušníkům vlastního národa v čase tak zvané studené války, formálně sice nevyhlášené, ale reálně existující. Komunistická strana Československa ve své ambici mocensky ovládnout českou a slovenskou společnost používala metody, jež si v řadě případů nezahladily s některými bolševickými a nacistickými metodami. U řady lidí se delší dobu udržovala naděje, že tento stav nebude mít dlouhého trvání.³⁷⁴ I podobné úvahy mohly vést k rozhodnutí založit odbojovou skupinu a pokusit se totalitní postup Komunistické strany Československa alespoň komplikovat. Nechci v této práci mapovat celou činnost odbojové organizace Černý lev 777, ale chci na příkladu atentátu na komunistický sekretariát v Milevsku ukázat činnost těch, kteří se nesklonili.³⁷⁵

Výbuch na sekretariátu OV KSČ v Milevsku je možné považovat za vrcholný projev odbojové aktivity organizace Černý lev 777. Po destrukci sekretariátu v Sedlčanech uvažují na podzim roku 1949 členové skupiny o další akci. Rozhodují se pro útok na sekretariát v Milevsku. Za pomoci Bohumila Šímy, který znal puškaře Ladislava Šimka z Milevska,³⁷⁶ si obstarali dostatek výbušniny.³⁷⁷ Nálož vyrobil Jaroslav Sirotek za pomoci Jiřího Řezáče. Karel Kothera jim detailně popsal budovu sekretariátu OV KSČ v Milevsku i přístup k ní.³⁷⁸

Především Jiří Řezáč, Jaroslav Sirotek, Bohumil Šíma, Josef Novák a Jiří Dolista byli od podzimu 1949 mezi sebou v živém kontaktu a plán provedení akce mezi sebou podrobně probírali. Akce proběhla ze soboty 13. na neděli 14. května 1950. Vybavení náloží, zbraněmi a střelivem dovezli Dolista s Novákem Řezáče

---

³⁷⁴ Podle nich mělo být Československo osvobozeno ze Západu nebo mělo dojít na základě dohody mezi USA a SSSR k uspořádání svobodných voleb v Československu pod záštitou OSN.

³⁷⁵ Ke zpracování tohoto příběhu jsem mimo jiné použila i rukopis pana Tomáše Bursíka z Konfederace politických vězňů ČR, který mi jej laskavě poskytl k prostudování a také souhlasil s jeho využitím pro tyto účely.

³⁷⁶ Ten nejprve dal Bohumilu Šímovi náboje, následně jemu a Jiřímu Řezáčovi poskytl další zbraně, střelivo, rozbušky a zápalnou šňůru. Protože údajně nevládnul ekrasit, poslal B. Šímu, J. Řezáče a J. Sirotku za střelmistrem Karlem Kotherou, který měl uschováno větší množství výbušnin.

³⁷⁷ ABS, f. vyšetřovací spisy, a. č. V-854 Č. B., Řezáč Jiří a spol., skup. sv.; protokol o výpovědi s Bohumilem Šímovi ze dne 3. 7. 1954. L. Šimek ve své výpovědi ze dne 8. 7. 1954 toto potvrdil.

³⁷⁸ *Tamtéž*; rovněž Karel Kothera ve své výpovědi ze dne 5. 7. 1954 tuto verzi potvrdil.

a Sirotko na motocyklech na místo určené, asi dva kilometry před Milevsko. K sekretariátu došli oba muži pěšky a bylo dohodnuto, že z důvodu utajení absolvují Řezáč se Sirotkem pěšky i celou cestu nazpět.³⁷⁹ Celou událost popsal Jiří Řezáč v roce 1954 takto:

„K sekretariátu KSČ v Milevsku jsme přišli kolem půlnoci. Cestou jsme se dostali až dozadu k sekretariátu, odkud jsme pozorovali zadní stranu sekretariátu, a to přes bránu, která byla uzavřena. Ve všech místnostech přízemí sekretariátu bylo rozsvíceno a viděli jsme, že se tam pohybuje nějaký stín. Čekali jsme 5 až 15 min. na to, až bylo světlo v sekretariátu zhasnuto. Usoudili jsme, že osoby, které byly přítomny a které světlo zhasly, již odešly, a rozhodli jsme provést vhození nálože do přízemí sekretariátu a způsobit tak demolování této místnosti. Krátce po zhasnutí světla jsem Sirotkovi pomohl přelézt mřížovaná vrata, přes která jsem mu podal baňoh s náloží a dále láhev s benzinem, kterou jsme taktéž s sebou vzali, a to s tím účelem, aby za pomoci benzínu vznikl po výbuchu v sekretariátu požár. Sirotek se pak pomalu blížil k oknu sekretariátu, zatímco já jsem prohlédl okolí, zda někde není nějaká osoba, která by nás viděla. Když jsem se vrátil zpět k bráně, viděl jsem, že Sirotek zapaluje zápalné šňůry. Podařilo se mu zapálit pouze jednu, načež rychle nálož hodil dovnitř i s otevřenou lahví benzínu. Poté rychle odešel k bráně, přes kterou mi podal samopal, a pak sám bránu přelezl. Od brány jsme šli rychle po cestě směrem k hlavní silnici. Když jsme ušli přes polovinu této cesty, potom došlo v budově sekretariátu KSČ v Milevsku k výbuchu nálože, kterou tam Sirotek vhodil. Rychle jsme pokračovali v další cestě, přičemž jsme šli tak, že jsme ze silnice odbočili na luka a těmito jsme se dostali až na asfaltovou silnici, která vede na Petrovice. Po této silnici jsme pokračovali v cestě domů.“³⁸⁰

Silným výbuchem nálože byla zcela zdemolována část přízemí, bylo zničeno vnitřní vybavení sekretariátu a také došlo ke stržení stropu v zasedací

---

³⁷⁹ Jiří Řezáč a Jaroslav Sirotek se také skutečně po akci bez újmy vrátili pěšky domů.

³⁸⁰ ABS, f. vyšetřovací spisy, a. č. V-854 Č. B., Řezáč Jiří a spol., skup. sv.; protokol o výpovědi s Jiřím Řezáčem ze dne 5. 7. 1954. Bohumil Šíma se akce v Milevsku nezúčastnil. Údajně mu bylo matkou vytýkáno neustálé toulání se po nocích, schůzky s kamarády apod.

místnosti.³⁸¹ Při výbuchu byl smrtelně zraněn příslušník SNB štábní strážmistr Josef Skopový, který měl tu noc službu a budovu sekretariátu KSČ hlídal. O tom, že výbuchem byl usmrčen člověk, se dozvěděli členové skupiny až další den od jiných lidí v Obděnicích.³⁸²

Zdemolování budovy sekretariátu OV KSČ v Milevsku způsobilo doslova poprask. Na území tehdejšího Československa se jednalo o dost ojedinělou akci. Celý případ převzala Státní bezpečnost z Krajské správy ministerstva vnitra v Českých Budějovicích. Krajský výbor KSČ v Českých Budějovicích tlačil vyšetřovatele k brzkému vyšetření celého případu.³⁸³ Mezi obyvatelstvem se „šeptandou“ šířily zvěsti o tom, kdo mohl za výbuchem stát.³⁸⁴ Mnoho osob, především protikomunisticky naladěných, a tedy nepohodlných (například bývalí členové předúnorových nekomunistických stran), bylo zatčeno, postupně však bylo pro nedostatek důkazů opět propuštěno na svobodu.

Po výbuchu sekretariátu OV KSČ v Milevsku již členové organizace *Černý lev 777* od podobných akcí, až na malé výjimky, upustili a stáhli se do ústraní. Pouze Jiří Řezáč se dále snažil o navázání kontaktu se zahraničními zpravodajskými službami. To se jemu i celé skupině patrně stalo osudným.³⁸⁵ Není zcela zřejmé jak, ale členové skupiny byli nakonec v roce 1954

---

³⁸¹ Celková škoda dosáhla 200 000 Kčs ve staré měně, tedy ještě před měnovou reformou.

³⁸² Jiří Řezáč i Jaroslav Sirotek při hlavním líčení Krajského soudu v Českých Budějovicích ve dnech 25.–26. 10. 1954 popřeli, že věděli o tom, že v budově bydlí nájemníci. Jejich cílem bylo zničení místností sekretariátu, písemností zde uložených a také vyvolání pocitu neklidu a obav v samotné KSČ. Údajně předpokládali, že tam žádné osoby nejsou.

³⁸³ Mezi funkcionáři Komunistické strany Československa v kraji se totiž šířila obava o vlastní život.

³⁸⁴ ABS, f. H–382–5, skup. sv., Řezáč a spol., č. 5, III. část, s. 1065. Citace ze zprávy krajského velitele národní bezpečnosti kpt. Edlmana ze dne 24. 5. 1950: „V činu neznámým pachatelem spáchaném, zejména s přihlédnutím k objektu, jaký si pro svůj čin vybral, nutno spatřovat útok proti vedoucí složce národa KSČ a tím i proti lidovědemokratickému zřízení ve státě. Jest proto nade vší pochybnost zřejmé, že pachatel pochází z řad odpůrců dnešního lid. dem. zřízení. V tomto smyslu jest též vedeno pátrání, které nemělo dosud kladného výsledku.“ S největší pravděpodobností jde o shodu okolností, ale stojí za zmínku, že pouze o několik dní později v Praze začal s JUDr. Miladou Horákovou a spol.

³⁸⁵ Petr Radosta se v knize *Protikomunistický odboj* domnívá, že k zatčení členů skupiny *Černý lev 777* na počátku července roku 1954 došlo právě v souvislosti s jejich snahou navázat spojení i s dalšími skupinami protikomunistického zaměření v Československu a s hledáním kontaktu do zahraničí. Srov. RADOSTA, P. *Protikomunistický odboj*. Praha : Egem, 1993, s. 95–96.

pozatýkáni³⁸⁶ a po krutých výsleších i odsouzení.³⁸⁷ Jiří Řezáč, Jaroslav Sirotek a Bohumil Šíma byli odsouzeni k trestu smrti, Josef Novák a Jiří Dolista k doživotnímu trestu, Ladislav Šimek k trestu 22 let a Karel Kothera na 21 roků.³⁸⁸

2.6 Dlouhá cesta ke svobodě

Záhy po skončení posledních velkých procesů se z nich stala vlivem změněné situace přítež. Mechanismus procesů fungoval mimo ústavní instituce a nepodléhal ani vládě, která jeho činnost nejen neřídila, ale nebyla o ní ani informována, podobně jako parlament.³⁸⁹ Až do roku 1954 činnost mechanismu nikdo nekontroloval. Potom se o kontrolu pokoušelo komunistické vedení,³⁹⁰ ne zcela úspěšně.³⁹¹ Důsledky politických procesů byly nejen politické, ale i sociální.³⁹² Dá se říci, že velké politické procesy v první polovině padesátých let vedly k definitivnímu zformování vládnoucí garnitury v oblasti politického, ekonomického a kulturního života, která bez podstatných změn přežila i nové

---

³⁸⁶ Včetně celé řady dalších lidí, z nichž někteří neměli s celým případem pranic společného, někteří jen to, že se znali.

³⁸⁷ Ostatně po jejich zatčení by bylo jen velice nepravděpodobné, že by byli propuštěni ať už by jim vina prokázána byla a nebo ne. Karel Kaplan v knize *Nebezpečná bezpečnost* píše: „*Jednou ze zásad StB bylo, že každý, koho Státní bezpečnost zatkne, musí být usvědčen nebo jinak potrestán. Propuštění z vyšetřovací vazby, jako by osoba byla bez viny, by podkopalo důvěryhodnost a autoritu Státní bezpečnosti, znamenalo by uznání jejích chyb.*“ KAPLAN, K. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno : Doplněk, 1999, s. 138.

³⁸⁸ ABS, f. vyšetřovací spisy, a. č. V-855 Č. B., Nygrýn František a spol.; rozsudek jménem republiky T 58/54.

³⁸⁹ Mechanismus působil zcela samostatně, nadřazen nad stranické a státní instituce a společenské organizace, které však měly povinnost plnit jeho požadavky.

³⁹⁰ Jenže i ta se tehdy uskutečňovala pouze na jednotlivých částech tohoto mechanismu. Srov. KAPLAN, K.; PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno : Barrister & Principál, 2001, s. 214.

³⁹¹ Je ale zcela jisté, že tento fakt nijak nezabavuje odpovědnosti ani vládu, ani prezidenta (u Klementa Gottwalda znásobenou jeho funkcí předsedy KSČ). Všichni, kdo působili v tomto nekontrolovatelném mechanismu, nesou za politické procesy přímou odpovědnost. Jistě existuje rozdílný podíl na těchto nezákonnostech, ale to nic nemění na odpovědnosti všech. Nikdo nemůže být předem vyjmut, neboť každý měl možnost z mechanismu odejít.

³⁹² Srov. KRATOCHVÍL, A. *Žaluji 2 – Vrátit slovo umlčeným*. Praha : Dolmen, 1990, s. 7.

společenské otřesy po XX. sjezdu KSSS.³⁹³ Znamená to tedy, že titíž lidé, kteří se u nás podíleli na nezákonných procesech, zůstávají ve funkcích a nebo odcházejí do výhodných civilních zaměstnání.³⁹⁴ Tento postoj vedoucích komunistických funkcionářů vůči výrobcům politických procesů zdaleka nevycházel z nějakého, byť scestného, humanismu. Vyrůstal z pocitu spoluviny a kolegiality, z obavy, aby neodhalili jejich spoluúčast na zločinech.³⁹⁵

Ani doba procesů však nepřerušila legislativní činnost státu, vedoucí k oslabení vlivu církve. Jedním z takových kroků bylo odnětí matrik církvi a převedení těchto matrik na národní výbory.³⁹⁶ V tomto období „bez záznamů“ nacházím v klučenické farní kronice tuto poznámku: *„Na základě přípisu kapitulní konzistoře v Praze a přípisu Okr. nár. výboru v Milevsku došlo 8.ledna k předání všech matrik, které farní úřad dosud uchovával u sebe, do správy Místního nár. výboru v Klučenicích, kde byl zřízen státní matriční úřad. Nejstarší matriční zápisy jsou z r. 1718.“*³⁹⁷ U tohoto zápisu je do kroniky vložen dopis, který uvádím v příloze VII. V klučenické farní kronice jsou zápisy, i když

---

³⁹³ Na tomto sjezdu komunistické strany Sovětského svazu konaném ve dnech 14.-26.února 1956, zazněl tajný sice, ale přesto přelomový projev Nikity Chruščova, ve kterém odsoudil kult osobnosti svého předchůdce Stalina a jeho diktátorské praktiky. Začala opatrná destalinizace, ne všude stejně rychle a ne stejnou měrou.

³⁹⁴ Tito lidé se za svou otřesnou a trestuhodnou minulou činnost dočkali povýšení, vyznamenání a odměn.

³⁹⁵ V tomto smyslu je také stále aktuální poznámka Antonína Kratochvíla, že odhalovat zločiny komunistické minulosti je naší povinností, aby se ukázala zřůdnost této ideologie v celé své nahotě. Srov. KRATOCHVÍL, A. *Žaluji 3 – Cesta k Sionu*. Praha : Dolmen, 1990, s. 8.

³⁹⁶ Zákonem č. 268 ze dne 7.prosince 1949 byla matriční agenda přenesena na národní výbory v sídlech nově zřízených matričních obvodů, které od 1.1.1950 vedly matriky. V době od 2. do 15.ledna 1950 provedly národní výbory soupis všech matrik a indexů na farách. Ministerstvo vnitra dne 22. prosince 1951 nařídilo, aby dnem 2. ledna 1952 byly všechny matriky soustředěny u příslušných matričních obvodů. Protože nejstarší matriky nebyly potřebné k běžné agendě a u matričních obvodů nemohly být z vědeckého hlediska využity, nařídilo ministerstvo vnitra výnosem z 24. ledna 1952, aby tzv. neživé matriky (to je knihy uzavřené do roku 1870) byly předány do úschovy tehdejší krajským, dnes státním oblastním archivům. Kromě matrik byl do archivů předán i průvodní listinný a spisový materiál k neživým matrikám (např. snubní protokoly, opisy křestních listů, povolení k sňatkům, ohledací a úmrtní listy, vyjádření církevních a státních úřadů a podobně). Do archivů byly předány pouze matriky církve římsko-katolické a církví protestantských (augšpurské a helvetské konfese). Kromě již zmíněných matrik římsko-katolických a protestantských (samostatné vedení matrik od roku 1849), byly ještě matriky židovské (samostatné vedení od roku 1784), uložené v Národním archivu, matriky civilní (vedené od roku 1870), uložené u okresních úřadů, matriky ostatních církví (vedené po roce 1918), uložené u těchto církví a matriky vojenské, uložené ve Vojenském ústředním archivu.

³⁹⁷ Farní kronika Klučenice, zápis ze dne 15.ledna 1952.

nikterak zásadního charakteru,³⁹⁸ až do roku 1959. Pak se kronika odmlčela na dlouhých třináct let.³⁹⁹

Jeden zajímavější zápis ještě nacházím v jinak dosti na zápisy skoupé milevské farní kronice. Píše se tu: „*Náboženská matice, Praha II., Ječná 2, která spravuje majetkové podstaty řádů i Premonstrátů na Strahově převedla do vlastnictví církve, katol. v Milevsku: kostel P.Marie se stp. čk.531; kostel sv.Jiljí se stp. čk.535; kaple sv.Jiljí se stp. čk. 532; budovy děkanství čp. 556; zahradu čk.1775 ve prospěch a do vlastnictví far.kostela sv.Bartoloměje v Milevsku.*“⁴⁰⁰

Konec šedesátých let znamenal v politické situaci určité uvolnění. Záleželo však na odvaze duchovních správců se více angažovat v životě farnosti. V té době docházejí i do Československa závěry a myšlenky II. Vatikánského koncilu. KSČ uplatňovala vedoucí úlohy ve společnosti tím, že byly zřízeny okresní církevní sekretariáty a odtud se určovaly výjezdy několika tajných senzorů, na jednotlivá kázání kněží při bohoslužbách. Faráři se stali opatrnými, někteří si svá kázání psali nebo nahrávali na magnetofon. Též byla doba mírových kněží, kteří v různé intenzitě projevovali loajalitu vládnoucímu režimu.

Po více než šestnácti letech se vrátil do Českých Budějovic biskup Hlouch⁴⁰¹ a byl mohutně uvítán svými věřícími.⁴⁰² Československá reforma 1968 totiž silně ovlivnila vztah státu a církví. Měnila se oficiální církevní politika a postupně se vytvářely prvky její nové koncepce. Nové politické poměry otvíraly prostor pro uplatnění role, která církvím ve společnosti přísluší.⁴⁰³ Období

---

³⁹⁸ Příklad jednoho zápisu z té doby: „*Na jaře vzniklo v Klučenicích Jednotné zemědělské družstvo – JZD, jako už v mnoha jiných obcích. Členové hospodaří společně a jsou odměňováni jednotek určitým množstvím naturálií, jednak i penězi tzv. jednotek pracovních. Za určitý výkon je stanovena určitá pracovní jednotka. V družstvu je zatím většina občanů, zatímco menšina hospodaří dosud soukromým způsobem.*“ Zápis ze dne 30.června 1957, zapsal P. Malinský.

³⁹⁹ P.Josef Malinský byl roku 1959 označen místním výborem KSČ jako osoba v obci nežádoucí a musel odejít. Jeho odchodem také končí zápisy ve farní kronice. Jeho nástupce, P.Václav Rozenberg, nenapsal do kroniky ani řádku.

⁴⁰⁰ Farní kronika Milevsko, zápis ze dne 20.dubna 1960.

⁴⁰¹ Bylo to v červnu 1968.

⁴⁰² Srov. WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1968-1972. *Studia theologica*, 2003, roč. 5, č. 3, s. 69.

⁴⁰³ Změny, včetně vztahů a jednání s Vatikánem, však měly dvojí omezení. Jedno vyplývalo z nejistého osudu současného vnitropolitického procesu, z ohledu na tlak mezinárodních souvislostí, konkrétně z příslušnosti Československa k sovětskému bloku. Druhé omezení kořenilo přímo v charakteru režimu. Vždyť výrazným rysem komunistické ideologie, a tu Československo

politického uvolnění,⁴⁰⁴ v roce 1968 nazývané „pražské jaro“, ale nemělo dlouhého trvání. Ještě nebyla doba, kdy by Československo mohlo jít svou vlastní cestou, a tak dne 21. srpna 1968 přichází do naší země vojska Varšavské smlouvy, vedená Sovětským svazem, a s nimi „normalizace“.

Tyto normalizační roky jsou roky mravního úpadku.⁴⁰⁵ Dne 10. června 1972 umírá biskup Josef Hlouch a kancléřem českobudějovického biskupství je jmenován P. Miloslav Trdla.⁴⁰⁶

V osmdesátých letech, vzhledem k politické situaci ve světě, nastalo určité uvolnění, a to i ve vztahu státu a církve.⁴⁰⁷ Rok 1989 přinesl svatořečení svaté Anežky České v Římě a také návrat svobody do Československa. 14. února 1990 byl jmenován nový českobudějovický biskup, bývalý sekretář Josefa Hloucha, PhDr. Miloslav Vlk.

A co osvobození Československa přineslo nového do pastoračního okruhu milevského? Krátce po „sametové revoluci“ se do Milevského kláštera vracejí premonstráti. Obnovuje se duchovní správa a Strahovský klášter otvírá v Milevském klášteře noviciát. Dne 1. října 2001 vzniká v Milevském klášteře Řeholní dům. Od té doby má komunita svého superiora a každý z bratří má své úkoly a také několik farností. Milevský klášter se opět stává duchovním i kulturním centrem města i kraje. Z milevského kláštera je k dnešnímu dni spravováno sedmnáct farností. Opět je v milevském klášteře společenství, opět z něj prýští církev lásky. A církev budoucnosti musí být církví agapé, církví lásky. „*Kdybys mluvil o míru nebo jaderné smrti, o úspěších té a neúspěších oné*

---

neopouštělo, byl ateismus. Trvala tedy tendence, i když oslabená, k politickému využití církvi jako opory režimu. Srov. KAPLAN, K. *Těžká cesta*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 51.

⁴⁰⁴ Toto politické uvolnění také znamenalo počátek nových jednání mezi Československem a Vatikánem. Srov. CUHRA, J. Československo a Vatikán za Pražského jara. In KÁRNÍK, Z.; KOPEČEK, M. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2003, s. 253n.

⁴⁰⁵ Demonstrace a odpor proti vstupu cizích vojsk vystřídala jakási tichá rezignace a snad i odevzdanost s osudem. Skoro každý se smířil s daným stavem věcí a snažil se, aby sám co nejvíce prosperoval. Všichni kradli, nikomu to nevadilo a režim byl spokojen.

⁴⁰⁶ Srov. WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1972-1989. *Studia theologica*, 2004, roč. 6, č. 2, s. 59.

⁴⁰⁷ Legát Svatého stolce byl přítomen na velehradských slavnostech (1985) a jsou vysvěceni tři biskupové, ale ne sídelní biskup budějovický.

*soustavy, kdybys mluvil sladce nebo hořce, o dětech, o mládeži, o tělesně postižených a nebo zdravých, o znečišťování prostředí, kdybys mluvil jazyky lidskými nebo andělskými, ale lásku bys neměl, jsi NIC!*⁴⁰⁸

Dnešek milevského kláštera a pastoračního okruhu Milevsko má své starosti i radosti. Vlastně už dnes píše historii.

---

⁴⁰⁸ ZVĚŘINA, J. Zítky církve. *Teologické texty*, 1993, roč. 4, č. 1, s. 18.

Závěr

Tato práce se pokoušela zmapovat minulost pastoračního okruhu milevského. Chtěla ukázat historický vývoj jednotlivých farností tohoto pastoračního okruhu a to od dob nejstarších až do roku 1989.

Ukázalo se, že prakticky až do druhé světové války nelze hovořit o společném vývoji jednotlivých farností dnešního pastoračního okruhu Milevsko, i když určitá období, například válek, moru a podobně, jistě zasáhla celou oblast. Obce, v nichž dnes jsou farní kostely, vznikaly zpravidla zcela nezávisle na sobě. Vlivy a okolnosti jejich vzniku jsou značně rozdílné. Rozvoj těchto obcí byl závislý na jednotlivých majitelích příslušných panství, statků a dalšího zboží. Často jedna vesnice měla několik majitelů, nebo bylo v jedné vesnici více statků různých majitelů. Pak záleželo na každém z nich, na jejich vzájemné domluvě, a také na tom, jakého byl majitel panství vyznání, což platilo zvláště v a po období reformace.

Postupem doby nabylo na důležitosti tak zvané „patronátní právo“, tedy soubor výsad, které církve propůjčila patronovi, jeho nástupci a nebo jeho dědici. Patronem se stával zpravidla zakladatel, nebo někdy i mimořádný dobrodinec již založeného kostela nebo kaple. Toto patronátní právo nad kostely, kaplemi, obrocími, církevními ústavami a tak dále, vykonával nejprve feudální pán, později také nejrůznější veřejné fondy, nadace, okresy a podobně. K povinnostem patrona patřila především péče o příslušný církevní objekt, hlavní jeho výsadou pak bylo právo prezentace, tedy právo představit biskupovi kandidáta na uprázdněné beneficium, například faru. Přesto, že biskup patronovi nemusel vyhovět, vykládali si někteří patroni toto právo po svém. Také plnění povinností patronů bylo pojmáno často velice svérázně.

Po druhé světové válce dochází k nástupu totalitního komunistického režimu. Vedoucí vliv ve státě získává komunistická strana, a její centrální plánování a řízení, nedovoluje nijak výrazně odlišný rozvoj jednotlivých farních obcí. Jsou vydány některé zákony, které omezují nejen samostatný vývoj obcí, ale také činnost církve. Patronátní právo přechází na stát, který se tak cítí být

oprávněn zasahovat do obsazování farností a činností kněží. Stát si také legalizoval právo zbavit duchovního státního souhlasu k vykonávání jeho povolání, kdykoli se státním úředníkům zlíbí.

Doba komunismu byla charakteristická jednak velkým útlakem a manipulací s lidmi jdoucí dokonce až k zinscenovaným procesům s předem připravenými rozsudky, ale také velikou morální silou a odvahou některých občanů a také často církevních představitelů, kteří nejen nemlčeli, ale také otevřeně proti režimu vystupovali, někdy i se zbraní v ruce.

Přesto, že se tato práce pokoušela zmapovat historii farností milevského okruhu co nejpřehledněji, nevěnuje se, a ani nemůže, všem obdobím a událostem stejně podrobně. Zůstává tak poměrně dost možností pro další a hlubší bádání a také zpracování některých témat. Ve většině farností jsou určitá období, která by zasloužila hlubší propracování, než jim tato práce mohla dopřát. Obecně řečeno se jedná hlavně o období reformace a také o období let 1948-1953.

Tato práce chtěla dát spíše přehled vývoje, než mluvit o podrobnostech. Historia magistra vite. A to se myslím ukázalo i v této práci.

Seznam pramenů

1. Archivní fondy:

Prameny nepublikované

Národní archiv Praha, fond Generální prokuratura – neuspoř.

spis Krajského soudu České Budějovice, sp. zn. T 61/54, „Vladimír Hřebejk a spol.“; spis Krajského soudu České Budějovice, sp. zn. T 58/54, „Nygrýn František a spol.“

Odbor archiv bezpečnostních složek MV, fond 304-273-2

H-211, akce „SLEPIČKA“; H-382, akce „PEŠEK“, a. č. V-854 Č. B., Řezáč Jiří; a. č. V-855 Č. B.; a. č. V-887 Č. B.; a. č. V-495 Č. B.; a. č. VS-277 Plzeň; a. č. V 10341 Plzeň; personální spisy bývalých příslušníků MV.

Státní okresní archiv Písek, fond Okresní úřad Milevsko, manipulace 1941–1948.

Státní okresní archiv Tábor, fond Krajský soud České Budějovice, spis Krajského soudu České Budějovice „Jiří Řezáč a spol.“, sp. zn. T 54/54.

Státní oblastní archiv Třeboň, fond KNV Č. Budějovice, kart. 376, sign. 293,0: Výměr o vyklizení budov biskupského studentského semináře, opis orig., z 29.9.1949 pod zn. 465-29/9-1949.

Archiv českobudějovického biskupství, kart. Zemřelí kněží, složka Škopek Karel;
Dopis z 20.září 1968, č.j. 338/68 – ord.-koncept-rukopis, orig.sign.

Farní archiv Milevsko, Farní kronika Milevsko.

Farní archiv Milevsko, Farní kronika Sepekov.

Farní archiv Milevsko, Farní kronika Klučenice.

Farní archiv Milevsko, KREJČÍ, J. Vzpomínky mého dětství. Nevydaný rukopis

Farní archiv Milevsko, Liber memorabiliúm Hoduschinensium (farní kronika Hodušín)

Prameny tištěné

Bible. Praha : Ekumenická rada církví v Československu, 1985. ISBN neuvedeno

Catalogus saecularis et regularis cleri dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini, 1920-1926.

2. Pravidelně vydávaná periodika:

MALÝ, R. Taktika komunistických církevních tajemníků 1948-50 v Jihočeském regionu. *Studia theologica*, 2007, roč. 9, č. 3, s. 56-61.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica*, 1999, roč. 1, č. 1, s. 63-70.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v poválečných letech. *Studia theologica*, 2001, roč. 3, č. 3, s. 27-36.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období II. vatikánského koncilu. *Studia theologica*, 2003, roč. 5, č. 2, s. 81-85.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1968-1972. *Studia theologica*, 2003, roč. 5, č. 3, s. 69-77.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1972-1989. *Studia theologica*, 2004, roč. 6, č. 2, s. 59-63.

ZVĚŘINA, J. Zířky církve. *Teologické texty*, 1993, roč. 4, č. 1, s. 18-19.

3. Příspěvky v tištěných sbornících:

ADÁMEK, J. K osudům komunity milevského kláštera za husitských válek. In *Táborský archiv : Sborník okresního archivu v Táboře*. Tábor : okresní archiv, 1999, s. 91-101.

CUHRA, J. Československo a Vatikán za Pražského jara. In KÁRNÍK, Z.; KOPEČEK, M. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2003, s. 253-269. ISBN 80-86569-60-8.

MAŇÁK, J. Proměna dělnické strany v organizaci moci. In KÁRNÍK, Z.; KOPEČEK, M. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2003, s. 157-200. ISBN 80-86569-60-8.

4. Monografie:

ADÁMEK, V. kol. *Dějiny mezinárodního dělnického hnutí a KSČ*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN neuvedeno.

ARDURA, B. *Premonstratenser in Böhmen, Mähren und in der Slowakei*. Prag : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-768-0.

BALATKA, B. *Obce a sídla*. Praha : Academia, 1991. ISBN 80-200-0316-9.

BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu česko-budějovickém*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno.

BULÍNOVÁ, M. kol. *Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951*. Brno : Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-34-9.

DENKSTEIN, V. *Südböhmische Gotik*. Prag : Artia, 1955. ISBN neuvedeno.

HEJL, V. *Zpráva o organizovaném násilí*. Praha : Univerzum, 1990. ISBN 80-85207-01-X.

HRONÍKOVÁ, Š. kol. *Dny nevšední a sváteční očima dětí*. Milevsko : Městská knihovna, 1996. ISBN neuvedeno.

JANIŠOVÁ, M.; KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948*. Brno : Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-44-6.

KAPLAN, K. *Nebezpečná bezpečnost*. Brno : Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-024-4.

KAPLAN, K.; PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno : Barrister & Principál, 2001. ISBN 80-85947-75-7.

KAPLAN, K. *Proměny české společnosti 1948-1960*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-079-2.

KAPLAN, K. *Těžká cesta*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. ISBN 80-85959-83-6.

KÁRNÍK, Z.; KOPEČEK, M. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2003. ISBN 80-86569-60-8.

KOKOŠKOVÁ Z.; SEDLÁČKOVÁ H.; ZAHRADNÍKOVÁ M. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Bechyňsko 1*. Praha : Státní ústřední archiv, 1997.

KOKOŠKOVÁ, Z. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Bechyňsko 1*. Praha : Státní ústřední archiv, 1997. ISBN 80-85475-39-1.

KOKOŠKOVÁ, Z. *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Bechyňsko 2*. Praha : Státní ústřední archiv, 1997. ISBN 80-85475-39-1.

KRATOCHVÍL, A. *Žalují 1 – Stalinská justice v Československu*. Praha : Dolmen, 1990. ISBN 80-900123-0-2.

KRATOCHVÍL, A. *Žalují 2 – Vrátit slovo umlčeným*. Praha : Dolmen, 1990. ISBN 80-900123-1-0.

KRATOCHVÍL, A. *Žalují 3 – Cesta k Sionu*. Praha : Dolmen, 1990. ISBN 80-900123-2-9.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku I.* Praha : Libri, 1996. ISBN 80-85983-13-3.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku II.* Praha : Libri, 1997. ISBN 80-85983-14-1.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku III.* Praha : Libri, 1998. ISBN 80-85983-15-X.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku VI.* Praha : Libri, 2000. ISBN 80-85983-16-8.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku V.* Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-039-X.

KUČA, K. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku VI.* Praha : Libri, 2004. ISBN 80-7277-040-3.

KYTKA, J. *Milevsko a jeho kraj.* Milevsko : Odbor klubu českých turistů, 1940. ISBN nevedeno.

LOUDA, J. *Česká města.* Praha : Albatros, 1983. ISBN nevedeno.

MAŘÁNEK, J. *800 let Milevska.* Vimperk : Stráž, 1984. ISBN nevedeno.

MLEZIVA, Š.; KUČA, K. *Historický lexikon městysů a měst.* Praha : Baset, 2006. ISBN 80-7340-092-8.

MONESTIER, M. *Historie trestu smrti.* Praha : Rybka Publisher, 1998. ISBN 80-86182-05-3.

MÜLLEROVÁ-HEZOUČKÁ, M. *Po stopách času obce Kovářov*. České Budějovice : MNV Kovářov, 1986. ISBN nevedeno.

NÁLEPKOVÁ, O. kol. *Čítanka z dějin mezinárodního dělnického hnutí a KSČ*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1974. ISBN nevedeno.

NAŠINCOVÁ, K. *Nadějkovsko*. Milevsko : Porthos, 1993. ISBN nevedeno.

NĚMEČEK, K. *600 let Dmýštica 1397-1997*. Milevsko : Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 1997. ISBN nevedeno.

PODLAHA, A. *Posvátná místa Království Českého*. Praha : Dědictví svatého Jana Nepomuckého, 1912. ISBN nevedeno.

PODLAHA, A. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese milevském*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, ISBN nevedeno.

PODLAHA, A.; ŠITTLER, E. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém III*. Praha : Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, ISBN nevedeno.

Průvodce po Milevsku a okolí s krátkou historií města a památnějších míst v okolí. Plzeň : Sokol Milevsko, 1913. ISBN nevedeno.

RADOSTA, P. *Protikomunistický odboj*. Praha : Egem, 1993. ISBN 80-85395-25-8.

RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Praha : Academia, 2002. ISBN 80-200-0957-4.

RUŽIČKA, J. *Vývoj Milevska a okolí od pravěku až do r.1939*. Milevsko : Milevská vlastivědná knihovna, 1939. ISBN nevedeno.

SEDLÁKOVÁ, M. *Okresní archiv v Milevsku : průvodce po fondech a sbírkách*. Milevsko : Okresní národní výbor, 1958. ISBN nevedeno.

ŠINDELÁŘ, V. *Milevsko a okolí*. Milevsko : Sdružení obcí Milevska, 1998, s. 19. ISBN nevedeno.

TOMEK, P. *Dvě studie o československém vězeňství 1948-1989*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2000. ISBN 80-902885-0-2.

VAŠKO, V. *Neumlčená I*. Praha : Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1.

VAŠKO, V. *Neumlčená II*. Praha : Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4.

WEYRAUCH, E.A. *Dějiny kláštera, města a panství Milevska sepsané léta 1841*. Milevsko : Agentura Porthos, 1997. ISBN nevedeno.

WILDMANN, F. *Pomněnky z českých krajů*. Praha : Dědictví svatojanské, 1902, ISBN nevedeno.

5. Internetové:

<http://www.milevskoklaster.cz/> 17.ledna 2008

<http://www.muzeumvmilevsku.cz/> 11.února 2008

<http://www.milevsko-mesto.cz/> 26.března 2008

<http://www.milevsko.cz/historie.php> 30.března 2008

http://dw.czso.cz/iPublMan/publikace_list.jsp?vecklic=99&uzeklic=99

12.listopadu 2007

<http://www.sdruzeni-milevsko.cz/> 21.února 2008

Seznam použitých zkratk

a.č. – archivní číslo

ABS – Archiv bezpečnostních složek ministerstva vnitra

č. – číslo

č.j. – číslo jednací

čl. – článek

důst. - důstojný

f. – fond

JZD – jednotné zemědělské družstvo

KNV – krajský národní výbor

kpt. - kapitán

KSČ – Komunistická strana Československa

KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu

MNV – místní národní výbor

MV – ministerstvo vnitra

nár. - národní

NF – Národní fronta

NV – národní výbor

odst. – odstavec

okr. - okresní

ONV – okresní národní výbor

O.Praem. – člen řádu premonstrátů

P. - Pater

s. - strana

Sb. – Sběrka zákonů

skup. – skupinový

SOka – Státní okresní archiv

sp.zn. – spisová značka

sv. – svazek

t.r. – toho roku

USA – Spojené státy americké

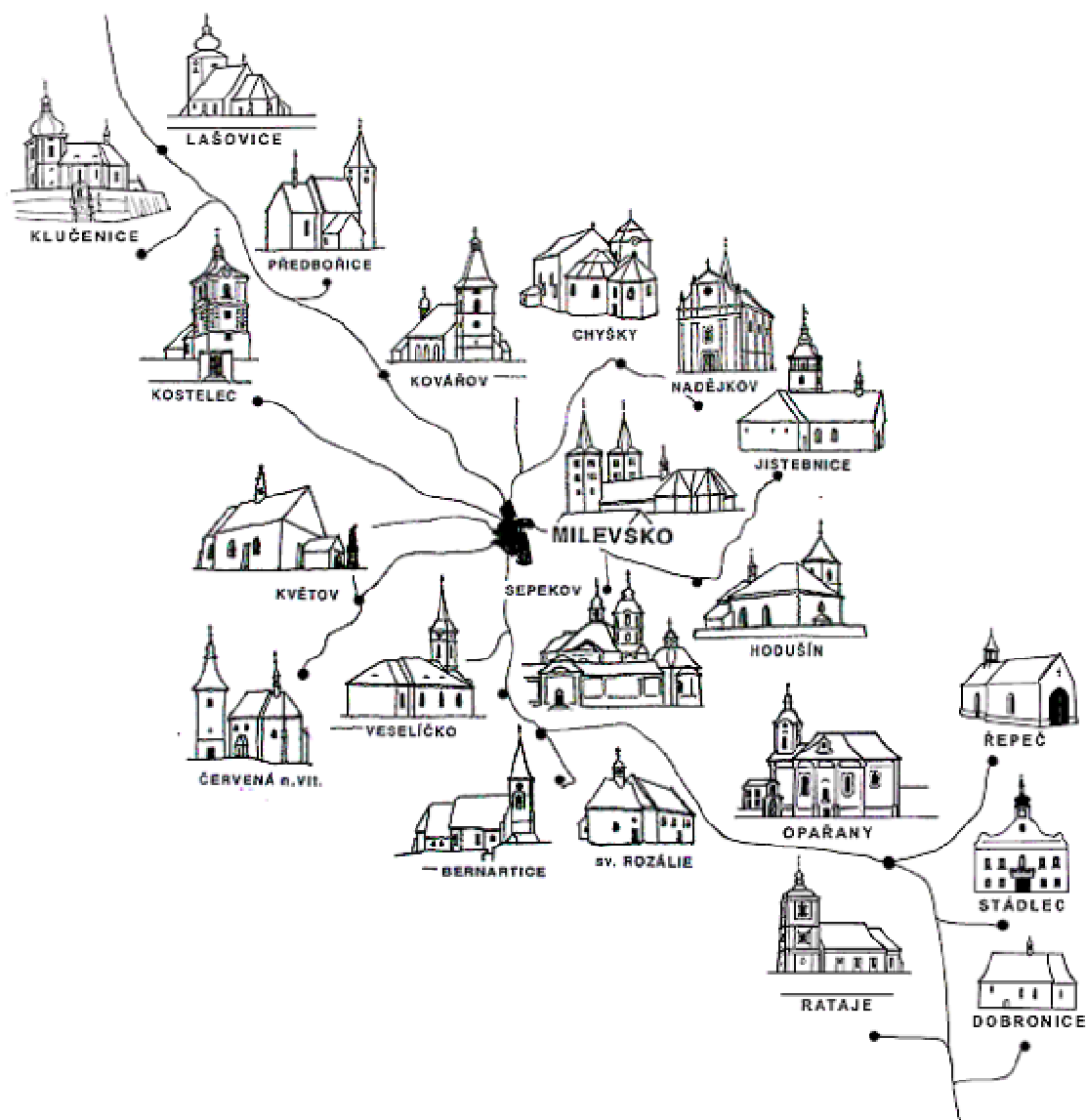
v.r. – vlastní rukou

Seznam příloh

- I. Pastorační okruh Milevsko
- II. Tabulka dceřiných založení premonstrátských klášterů u nás
- III. Počet obyvatel farních obcí farního okruhu Milevsko
- IV. Počet obyvatel farních obcí podle národnosti a podle víry z roku 1920
- V. Počet obyvatel farních obcí podle národnosti a podle víry z roku 2001
- VI. Pastýřský list československých biskupů a ordinářů „V hodině velké zkoušky“ ze dne 15.června 1949
- VII. Přípis Kapitulní konzistoře o předání matrik

Příloha I.

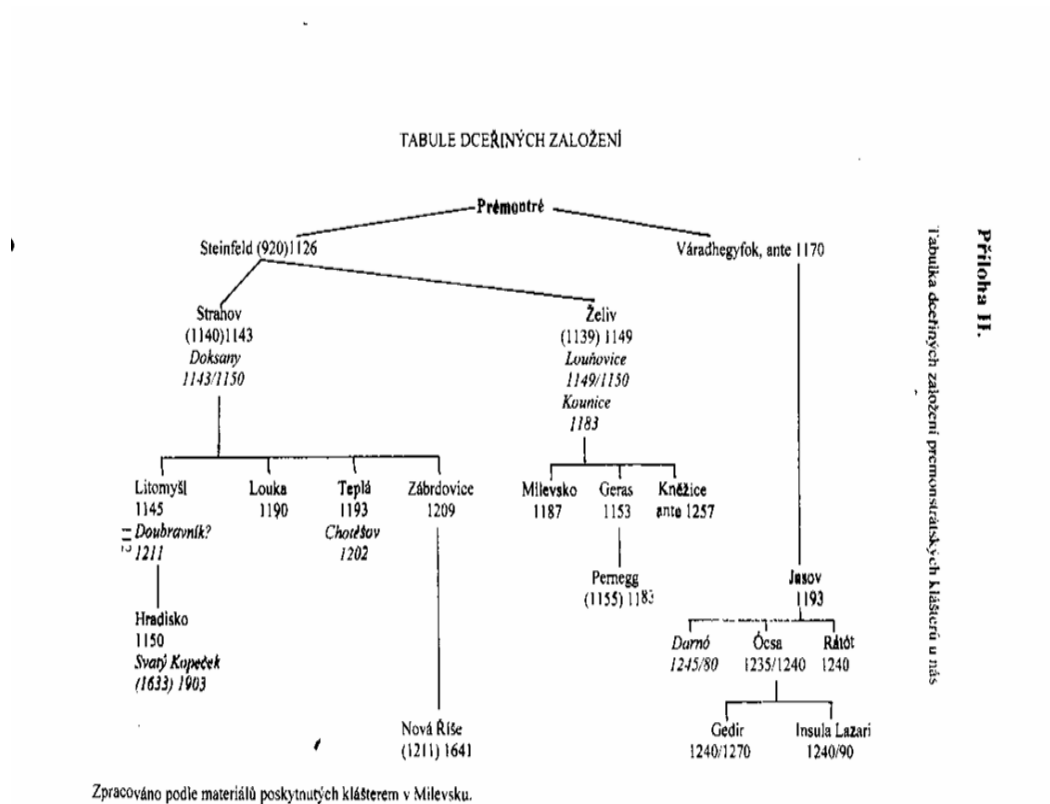
Pastorační okruh Milevsko

Zdroj: <http://www.milevskoklaster.cz/>

Příloha II.

Tabulka dceřiných založení premonstrátských klášterů u nás

Příloha III.

Počet obyvatel farních obcí farního okruhu Milevsko

OBEC	l.pís. zmínka	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Bernartice	r.1251	933	881	885	945	1023	1093	1045	869	943	875	771	747	778
Chyšky	r.1291	521	537	470	444	435	411	356	290	318	303	359	454	496
Kostelec n. Vlt.	r.1318	508	475	494	416	414	408	411	327	297	308	266	232	213
Kovářov	r.1220	506	521	476	454	451	430	456	406	417	449	578	666	691
Předbořice	r.1219	421	424	416	400	368	335	302	270	245	214	182	164	139
Lašovice	r.1352	150	160	172	169	161	143	137	136	93	109	93	72	59
Květov	r.1460	418	380	315	328	325	321	341	216	246	183	148	92	84
Milevsko	r.1183	3102	3006	3079	2934	3098	3192	3298	3350	5374	7050	8820	9457	9199
Sepekov	r.1243	1101	1123	1126	1086	1044	1158	1063	963	1120	1124	1149	1054	1163
Veselíčko	r.1418	569	503	445	391	422	437	381	326	310	275	218	170	126
Dobronice	r.1220	587	561	534	539	517	545	481	313	298	220	146	118	102
Jistebnice	r.1262	1783	1700	1623	1520	1443	1348	1157	955	1057	965	971	969	960
Nadějkov	r.1373	514	556	519	522	486	465	401	357	422	394	396	445	389
Opařany	r.1407	852	797	1148	1417	1453	1150	1281	1240	778	749	816	863	872
Hodušín	r.1291	87	96	94	102	84	74	62	42	52	33	39	33	22
Rataje	r.1352	523	538	470	491	517	476	459	307	328	278	237	269	187
Stádlec	r.1287	768	761	699	666	587	610	524	457	444	381	388	380	350

Příloha IV.

Počet obyvatel Farních obcí podle národnosti a podle víry v roce 1920

OBEC	Obyvatelstvo	M	Ž	ČS	N	Ž	J	Ciz	ŘK	E	ČS	Ž	J	BV
Milevsko	2911	1393	1518	2874	2	0	0	35	2583	18	46	103	3	158
Nadějkov	653	311	342	649	0	0	0	4	530	1	108	12	2	0
Sepekov	1158	544	614	1148	0	3	0	7	1073	1	57	12	2	13
Hodušín	74	36	38	74	0	0	0	0	74	0	0	0	0	0
Opařany	1150	549	601	1107	23	0	0	20	986	11	115	18	1	19
Řepeč	494	250	244	493	0	0	0	1	491	0	0	0	0	3
Květov	321	156	165	321	0	0	0	0	320	0	0	0	0	1
Červená n. Vlt.	140	70	70	139	0	0	1	0	134	0	4	0	0	2
Lašovice	143	66	77	143	0	0	0	0	138	0	0	5	0	0
Kostelec	408	181	227	407	0	0	0	1	403	0	0	5	0	0
Bernartice	1093	529	564	1082	0	0	0	11	1046	0	9	24	0	14
Veselíčko	437	217	220	422	1	0	0	14	414	4	0	17	2	0
Stádlec	682	323	359	675	0	5	0	2	580	7	3	10	0	82
Rataje	522	245	277	516	0	0	0	6	519	3	0	0	0	0
Dobronice	339	166	173	339	0	0	0	0	335	0	4	0	0	0
Kovářov	430	198	232	228	0	0	0	2	418	0	1	11	0	0
Předbořice	335	160	175	335	0	0	0	0	323	0	0	12	0	0
Chyšky	558	266	292	550	0	0	0	8	527	0	31	0	0	0
Jistebnice	1348	612	736	1330	5	6	0	7	1246	0	28	28	1	45
Klučenice	567	269	298	564	0	0	0	3	531	0	29	0	0	7

Vysvětlivky:

Pohlaví: M-muži, Ž-ženy.

Národnost: ČS-československá, N-německá, Ž-židovská, J-jiná, Ciz-cizinci.

Vyznání: ŘK-římskokatolické, E-evangelické, ČS-československé, Ž-židovské, J-jiné, BV-bez vyznání.

Zdroj: Český statistický úřad

Příloha V.

Počet obyvatel Farních obcí podle národnosti a podle víry v roce 2001

OBEC	Obyvatelstvo	M	Ž	ČS	N	Ž	J	Ciz	ŘK	E	ČS	Ž	J	BV
Milevsko	2911	1393	1518	2874	2	0	0	35	2583	18	46	103	3	158
Nadějkov	653	311	342	649	0	0	0	4	530	1	108	12	2	0
Sepekov	1158	544	614	1148	0	3	0	7	1073	1	57	12	2	13
Hodušín	74	36	38	74	0	0	0	0	74	0	0	0	0	0
Opařany	1150	549	601	1107	23	0	0	20	986	11	115	18	1	19
Repeč	494	250	244	493	0	0	0	1	491	0	0	0	0	3
Květov	321	156	165	321	0	0	0	0	320	0	0	0	0	1
Červená n. Vlt.	140	70	70	139	0	0	1	0	134	0	4	0	0	2
Lašovice	143	66	77	143	0	0	0	0	138	0	0	5	0	0
Kostelec	408	181	227	407	0	0	0	1	403	0	0	5	0	0
Bernartice	1093	529	564	1082	0	0	0	11	1046	0	9	24	0	14
Veselíčko	437	217	220	422	1	0	0	14	414	4	0	17	2	0
Stádlec	682	323	359	675	0	5	0	2	580	7	3	10	0	82
Rataje	522	245	277	516	0	0	0	6	519	3	0	0	0	0
Dobronice	339	166	173	339	0	0	0	0	335	0	4	0	0	0
Kovářov	430	198	232	228	0	0	0	2	418	0	1	11	0	0
Předbořice	335	160	175	335	0	0	0	0	323	0	0	12	0	0
Chyšky	558	266	292	550	0	0	0	8	527	0	31	0	0	0
Jistebnice	1348	612	736	1330	5	6	0	7	1246	0	28	28	1	45
Klučnice	567	269	298	564	0	0	0	3	531	0	29	0	0	7

Vysvětlivky:

Pohlaví: M-muži, Ž-ženy.

Národnost: ČS-československá, N-německá, Ž-židovská, J-jiná, Ciz-cizinci.

Vyznání: ŘK-římskokatolické, E-evangelické, ČS-československé, Ž-židovské, J-jiné, BV-bez vyznání.

Zdroj: Český statistický úřad

Příloha VI.

Pastýřský list československých biskupů a ordinářů „V hodině velké zkoušky“
ze dne 15.června 1949

Hlas československých katolických biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky.

Drazí věřící!

V nesmírně vážné chvíli našeho náboženského i národního života, obracíme se na vás, tímto listem, právem učící Církve. Láska k národu i lidu Československé republiky vede nás, abychom k vám promluvili v rozhodujících dnech, kdy jste se stali svědky útoků na jednotu a vedení katolické Církve u nás. Abyste věděli, kde je pravda a právo a vaše místo v Církvi i v národě, slyšte hlas svých pastýřů, kteří u vědomí odpovědnosti před Bohem a svědomím celého světa, po zralé úvaze nemohou již mlčet.

Všichni jste v poslední době svědky široce založené akce, jejímž cílem je přinutit čs. biskupy k uzavření dohody mezi církví a státem. Sdílíme s naší veřejností názor, že poměr Církve a státu je neutěšený a bolestný. Tento stav je jistě nepřirozený neboť obě společnosti se mají vzájemně doplňovati, a nepřispívá ani k všeobecnému, veřejnému a vnitřnímu klidu věřících. Nejhorší na tom je, že i přemnozí věrní katolíci duševně trpí, neboť jistě milují upřímně svou Církev a svůj stát a jsou plni obav o jejich budoucnost.

To způsobuje i nám biskupům, kteří jsme z ustanovení Božího strážci odkazu Kristova a zodpovídáme před Ním za spásu vašich duší, nemalou bolest. Bolí nás to tím více, že veškerá zodpovědnost za neúspěch jednání je od lidí nedosti informovaných svalována na nás, jímž je vaše věčné i časné blaho největším pokladem, pro nějž jsme ochotni obětovati všechno.

Chápeme vaše samozřejmé právo, že chcete býti informováni pravdivě i z naší strany, neboť jsme o to ustavičně z různých stran žádáni. Nemajíce již jiné možnosti, pokoušíme se o to, jak nám přikazuje naše svědomí, tímto pastýřským listem, prosíce při tom Boha, aby hlas pastýřů dospěl k vašemu sluchu, aby byl slyšen s vírou a správně pochopen. Také nám, strážcům pravd a zákonů Božích, záleží nemálo na upřímné a spravedlivé dohodě se státem. Nemůže nám být přece lhostejno, jsou-li naše poměry příznivé rozvoji křesťanského života či nikoliv. Vždyť jsou nám známy překážky, které se

staví dnes v cestu křesťanskému smýšlení a hlavně jeho uskutečňování v denním praktickém životě.

Víme dobře, kolika práv jste už bili zbaveni, tak jako ani vám není neznámo, kolik příkoří musela Církev u nás v poslední době již vytrpět. Byli jsme si vždy vědomi tíhy své zodpovědnosti za spásu vašich duší před Bohem. Usilovali jsme vždy a usilujeme ještě dnes, i když s malou nadějí na úspěch, o to, abychom obhájili a zabezpečili svatá práva vás křesťanů jako svobodných občanů státu, jak to žádá přirozený i boží řád. A k těmto všelidským a obecně uznávaným právům člověka patří netoliko svoboda soukromého náboženského přesvědčení a volnost provádět náboženské úkony, ale i svobodné uskutečňování zásad tohoto přesvědčení jako norem života jednotlivců i společnosti, a to bez obav o osobní svobodu, občanskou rovnocennost a ohrožení existenčních práv. K uskutečňování pak a k zabezpečení této náboženské svobody pro katolíky jsou v pojetí Církve z ustanovení Božího bezpodmínečně nutné tyto další předpoklady: Uznání pravomoci sv. Otce jako nejvyšší viditelné hlavy Církve, jakož i uznání a respektování pravomoci biskupů s ním spojených. Neuznávat tuto zásadní skutečnost znamená neuznávat katolickou Církev, jak ji chtěl mít Kristus, a každá akce, podnikaná mimo, nebo proti vůli biskupů, spojených s římským papežem, přerušuje její základní strukturu, rozbíjí jednotu Církve a směřuje nutně k jejímu zničení.

Dalšími zásadními předpoklady pro uznání pravé svobody Církve plynoucí z přirozeného práva je respektování výsostného práva rodičů na výchovu jejich dětí, zabezpečení nejen svobodné křesťanské výuky mládeže, ale i výchovy jak ve škole, tak i mimo školu, uznávání rodiny jako svátostného svazku i práv a povinností z toho plynoucích, jakož i práva věřících na shromažďování ve svobodných sdruženích a organizacích. K tomu přistupují i nutné předpoklady svobodného náboženského života, bez nichž by byl ve svém celku i jednotlivců neuskutečnitelný. To jest: Potřebný počet církevních škol, výchovných sociálně-charitativních ústavů, kulturních a dobročinných institucí, svobodný tisk periodický i knižní v dostatečném počtu, svobodný a neomezovaný přístup ke všem možnostem společenského a kulturního života. Konečně jsou nezbytné i finanční prostředky a hmotné zabezpečení takových institucí a ústavů, neboť bez nich nebylo by možno Církvě rozvinout úspěšnou činnost k blahu našeho lidu a uchránit kostely a církevní budovy před neodvratným zchátráním a zkázou.

Toto všechno jsme již v potřebné míře měli a toto všechno bylo nám v poslední době odňato. V těžkých poměrech, za mnohých obtíží budovala Církev u nás s krajními oběťmi z naší vůle, z vašich prostředků, pro vás a vaše děti sociální a výchovné ústavy, školy, semináře, exerciční domy, budovala svůj tisk, pastorační a spolkovou organizaci,

vytvářejíc podmínky duchovního života. A co z toho všeho za krátkou dobu zbylo? Nemusíme vám předkládati, draží katolíci, o tom zvláštních důkazů. Pohlédněte se jen kolem, sledujte události a zjistíte snadno, že katolická Církev v Čs. republice za staleté služby národu, za svou kulturní a charitativní činnost, za oddanost svému lidu, za neohroženost a utrpení v době okupace, obdržela velmi trpkou odměnu. Stojí tu dnes oloupena, zbavena většiny svobod a práv, zneuctěna, pošpiněna skrytě i veřejně pronásledována.

Jen si všimněte, jak se vede dnes Církvě v Československu. V rozhlase i veřejných projevech je vedena soustavná kampaň proti ní, zejména proti sv. Otcům a biskupům, kteří jsou její, Bohem stanovení představenými. Posvátný charakter rodiny i svrchované právo rodičů na výchovu dětí jsou záměrně podkopávány. Všechny náboženské tisky, až na výjimky zcela bezvýznamné, byly zrušeny; byly zastaveny dokonce i úřední věstníky ordinářů, jež informovali kněžstvo o důležitých státních zákonech a nařízeních. Místo nich byl zaveden min. školství, věd a umění tzv. Věstník katolického duchovenstva, který zdaleka není katolický, poněvadž nemá církevního schválení, je vydáván proti vůli ordinářů a ač je určen katolickým duchovním, je řízen nekatolíky v duchu proticírkevním a snaží se spravovat přímo státními orgány záležitosti zcela církevní a vyřadit tak biskupy z vykonávání jejich pravomoci. Každá katolická kniha, jež má být vydána, dokonce i knihy modlitební, jsou podrobovány předběžné státní cenzuře, do katolických nakladatelství jsou dosazováni státní zmocněnci. Byly vydány, pod výhrůžkou trestu, zákazy jakéhokoliv shromažďování a školení katolíků mimo kostel ano i osud kostelů, jak naznačují nucené soupisy bohoslužebných předmětů a posvátných nádob, je jak se zdá, nejistý.

Církev je zbavena posledního zbytku majetku, není respektováno ani zákonem stanovené minimum, v mnoha případech byla zastavena duchovenstvu i výplata kongruy. Církevní školy už téměř neexistují a osud těch několika zbývajících zůstává v trapné nejistotě o svou budoucnost, čímž trpí nejvíce žáci a jejich rodiče. Byl dokonce vykonáván nátlak na rodiče, aby vzali své děti z církevních škol a to přímo pod výhrůžkou existenčních následků. Učitelé náboženství jsou ideově prověřováni a jsou jim dávány směrnice jak učit náboženství v duchu materialistickém. Jakákoliv náboženská výchova mládeže ve spolcích, mariánských družinách, eucharistických kroužcích apod. byla na mnoha místech pod trestními následky zakázána a je soustavně znemožňována tím, že si stál osvojil monopol materialistické školní i mimoškolní výchovy, takže výchova v duchu křesťanském je znemožňována a je považována téměř za ilegální. V tomto ohledu dostali jsme se tak daleko, že dokonce i na bohoslovecké fakulty a učiliště byli dosazeni lektoři, tzv. společenských nauk, jejichž posláním je dosíci postupně, aby dokonce i naši

bohoslovci byli vychováni v ideologii materialistické. Zcela protizákonně bylo nařízeno provedení soupisu veškerého církevního jmění, dokonce i kostelních sbírek, a přímým šetřením na místě byl proveden takový soupis v mnoha případech bezohlednými protiústavními prohlídkami. Činí se neustálé pokusy o odnětí zbývajících církevních budov, jejich náboženskému poslání, zejména o zabránění celých klášterů a ústavů pro výchovu kněžského a řeholního dorostu. Zvláště na Slovensku bylo násilně vystěhováno několik řeholních domů a kněží odvezeni nákladními auty. Ministerstvem vnitra byly vydány směrnice Krajským velitelstvím státní bezpečnosti o tom, jak postupovati proti Církvi a jejím příslušníkům. Byla někde zakázána již i duchovní cvičení, na mnoha místech byly znemožňovány náboženské pouti, nebo jich bylo zneužito k účelům nenáboženským. Konference biskupů v Dolním Smokovci, jež měla zaujmout stanovisko k požadavkům vlády, musela být přerušena pro odhalení odposlouchávacího zařízení v zasedací síni. Ministerstvo vnitra bylo požádáno o vyšetření a dosud nepodalo uspokojivé odpovědi. Poslední konference biskupů v Praze byla rušena bezpečnostními orgány, přičemž došlo k obsazení pražské konsistoře státním zplnomocněncem a arcibiskupská residence byla dána pod dozor tajné policie, takže svoboda předsedy biskupských konferencí byla zcela omezena. A při tom jsou taková opatření krajním rušením ústavních svobod a mnoha dosud platných zákonů. V celku možno říci, že mimo kostel je každá náboženská činnost znemožněna a do kostelů se bojí leckde věřící veřejně jít, aby nebyli obviňováni z reakce a nehrozila jim ztráta existence. Je jisto, že se i takto vytvářejí poměry, které jsou nejen v rozporu s právy Božími, nýbrž protíví se i samému přirozenému právu a všeobecně uznávaným právům člověka.

Sudťte sami, draží katolíci, po zjištění těchto skutečností, byl-li stát nějak Církvi poškozen, či je-li tomu právě naopak! Vždyť celá záležitost dohody Církve se státem by byla vlastně bezpředmětnou, kdyby nebyl stát Církev poškodil dříve a zbavil ji většiny práv! Celé to organisované volání po dohodě bylo zcela zbytečné, kdyby vládní činitelé předem o vlastní újmě zasáhli ještě před zahájením do církevních svobod a práv a tímto jednostranným zásahem nevytvořili sami bolestnou situaci, v níž byla Církev již dříve zbavena toho, co mělo být předmětem dohody, takže ve skutečnosti byla připravena o všechny možnosti úspěšného jednání a postavena před volbu: podrobit se diktátu nebo pronásledování.

Přes tyto bolestné skutečnosti byl čs. episkopát vždy ochoten vyjednávat a vskutku vyjednával svými delegovanými zástupci, přinášeje krajní oběti, aby dosáhl aspoň v nejpodstatnějších věcech nějaké úpravy záležitostí a aby zabezpečil svým věřícím nejzákladnější podmínky náboženského života.

Zjistil však vždy s velkou bolestí, že přes všechnu jeho dobrou vůli nemůže se tak státi leč za cenu nejen zásadních ústupků, nýbrž i za cenu zneužití Církve proti jejímu božskému poslání. Při tom po celou dobu, v níž jednání probíhalo, bylo namnoze proti Církvi postupováno stále nepřátelsky, čímž byla důvěra biskupů v úspěch jednání soustavně podlamována.

Položte si nyní, drazí katolíci, sami otázku: mohli jsme my, biskupové, býti s tímto vším spokojeni a přistoupit na každý požadavek, i když byl v rozporu s přirozeným a Božím zákonem? Mohli jsme před svým věřícím lidem a před celým světem schváliti každý vývoj, i když se nesrovnával s duchem nauky Ježíše Krista? Věru, rádi dáváme císaři, co je císařovo, ale nebylo možno obětovati i to, co patří Bohu, poněvadž poslouchati sluší více Boha než lidi (Skut 5;29).

Tento negativní postoj státu vůči Církvi nelze ospravedlňovati ani tvrzením, že biskupové odmítli jasné prohlášení loyality vůči republice, neboť toto tvrzení neodpovídá pravdě. Prohlašujeme, že jsme vůči republice byli vždy loyální, zdůraznili jsme to již několikrát a vyplývá to i z přísahy republice, kterou jsme složili při nastolení svého úřadu. Loyální postoj k republice je tedy pro nás samozřejmostí a jistě své přísaze věrni zůstaneme. Proto jsme žádali vždy i na svém duchovenstvu, aby se zdrželo každé politické akce, tedy tím spíše akcí ilegálních a protistátních. Nemůžeme však mlčet k hrubému porušování práv Církve svaté a zneužívání politické moci proti ní. Hájíme-li tedy, jak je naší povinností práv Církve svaté, nechceme tím nijak poškozovati zájmů státu. Právě naopak, činíme to v zájmu státu samého a pro blaho národa. Nejbolestnější při tom všem je, že nemáme žádné možnosti obhájit se proti hrubým a nepravdivým útokům. Dějí se všemožné pokusy vyřaditi nás z pastýřského úřadu úplně a řízení Církve si osobují lidé nevěřící, lidé od Církve odpadlí a takoví, kteří nemají žádného práva, žádné kompetence a žádného církevního poslání. Již nám nezbývá nic jiného než vyčerpati své energie a mařiti čas ustavičnými protesty a zákroky proti zabírání církevních institucí, škol a klášterů, proti deptání všech církevních práv a náboženských svobod, protesty, na které nikdo neodpovídá, jichž nikdo nedbá a které nemají žádného praktického účinku.

Nejde tedy v celém tom dnešním dění, jak bylo již řečeno, o nedostatek kladného postoje Církve ke státu, nejde ani o žádnou reakci. Neboť vládní forma a uspořádání společenského života není hlavním předmětem našeho zájmu. Nás musí zajímat to, je-li taková forma příznivá rozvoji náboženského života a je-li možno takovou společenskou přestavbu uvést nějak v soulad s naukou Ježíše Krista. Nejde ani o příklon ke kapitalismu. Vždyť víme, že ani liberální kapitalistická společnost neodpovídá ideálům křesťanství a kapitalismus byl Církvi několikrát odsouzen. Vy sami víte nejlépe, že

nynější vaši biskupové kapitalisty nejsou. A jistě by se jim vedlo dnes lépe, kdyby byli ochotni voliti cestu Jidášovu. Přejeme našemu pracujícímu lidu všechny sociální vymoženosti i zlepšení sociální úrovně, přejeme si jen, aby se jeho životní úroveň skutečně zlepšovala a aby úměrně se vzrůstem hmotného blahobytu byly vytvářeny i hmotné podmínky pro zdokonalení mravního a náboženského života.

Vážnost doby nás však nutí k naprosté věrnosti k zásadám a k důslednosti v jednání. Jde vpravdě o soustavné a dobře plánovaně a důsledně prováděné pronásledování katolické Církve v Československu. Na tom ničeho nezmění ani resoluce odhlasovaná podle předem stanoveného plánu na schůzi tzv. Katolické akce v Obecním domě v Praze dne 10. června 1949, i když se v ní slibuje věrnost Církvi svaté, uznání sv. Otce za její viditelnou hlavu a podrobení se mu ve věcech týkajících se víry, mravů a církevní disciplíny a uznání pravomoci biskupů ve věcech víry a mravů. Schůze tato, tajně připravovaná, svolána byla mimo vědomí a proti vůli biskupů a její cíl byl jasný: znemožnit ještě více pravomoc a vliv biskupů. Vždyť byla obeslána převážně placenými delegáty vyslanými od Akčních výborů, delegáty, kteří namnoze nevěděli vůbec, oč jde a netušili, že jejich podpisu na presenční listině bude zneužito pro tzv. Katolickou akci. Z toho důvodu sbor biskupů na konferenci konané dne 15. června 1949 byl nucen prohlásit, že tato tzv. Katolická akce není akcí katolickou, nýbrž hnutím rozkolným a že každá účast a spolupráce na ní musí být stíhána církevními tresty. Inspirátoři a svolávatelé upadli již ipso facto do exkomunikace, to jest byli vyloučeni z Církve podle ca. 2334, odst. 2 a can. 2331 par. 2, Zákoníku církevního práva. Neboť celá akce je namířena proti jednotě Církve a církevní kázni. Podobným způsobem, jak shora uvedeno, zneužito bylo i podpisu mnoha duchovních jako projevu s tzv. Katolickou akcí, neboť nevěděli ničeho o jejím poslání a podpisy jejich byli vylákány namnoze pod zcela jinými hesly, jako že jsou pro spravedlivou dohodu, pro zachování církevních práv, pro vyučování náboženství na školách, pro uznání sv. Otce jako viditelné hlavy Církve, při čemž nechtěli podnikati ničeho proti vůli ordinářů, naopak chtěli podporovati jejich snahy pro uskutečnění dohody tak, aby odpovídala zájmům Církve ve smyslu církevních předpisů. Tito kněží dali tedy své podpisy většinou oklamaní a pod nátlakem, nejednali ani vědomě, ani dobrovolně a zachovávají samozřejmě věrnost Církvi svaté, oddanost svým biskupům, jak mnozí již soukromě i veřejně prohlásili. Jména mnohých pak byla uveřejněna zcela bez jejich vědomí, ano i proti jejich vůli a protestům. Katoličtí biskupové tedy pro budoucnost upozorňují, že každý pokus o založení diecésních, krajských, okresních nebo farních tzv. Katolických akcí je církevně zakázán a duchovní i laici, kteří se zakládání takových akcí osobně zúčastní nebo (...) obcování z katolické Církve. Také

tzv. Katolické noviny vydávané výborem Katolické akce postrádají samozřejmě schválení biskupů a nelze je považovati za katolické. Je tedy jejich četba i přechovávání a rozšiřování církevně zakázáno.

Duchovenstvo si musí být také vědomo, že nařízení vydávaná konsistořemi pod národní správou jsou nejen církevně nezávazná, nýbrž, že je ve svědomí zavázáno dodržovati jen ta nařízení a odvolání, o nichž jsou bezpečně přesvědčeni, že jsou vydána příslušnými ordináři.

Jako zodpovědní představitelé katolické Církve v Československé republice cítíme samozřejmě tíživou zodpovědnost za vývoj náboženských událostí v našich vlastech a nezastíráme si, že nadešla rozhodující chvíle velikých zkoušek pro naše drahé věřící i pro naše věrné duchovenstvo. Má-li však býti, jak se říká, hlavním cílem všeho toho, co se nyní proti československým katolickým biskupům všemi prostředky organizuje, přiměti je k spravedlivé dohodě mezi Církví a státem, pak prohlašujeme, že bylo celé toto tažení zbytečné. Českoslovenští katoličtí ordináři měli a mají sami největší zájem, aby k upřímné a spravedlivé dohodě mezi Církví a státem došlo a nepřestávají se modlit na ten úmysl. Přejí si však, aby došlo k opravdové dohodě, na jejímž podkladě by Církev mohla rozvinouti veškerou svou bohatou činnost a uplatniti celý svůj mravní vliv ve prospěch státu a jeho lidu. Chtějí, aby katolíci mohli uplatnit svobodně svůj světový názor a dle něho zaříditi svůj život, neboť náboženství má ovládat veškeré jednání člověka. Nepřejeme si však, aby se Církev stala pouhou služkou státu, čili nositelkou jiného světového názoru pod křesťanskou náboženskou rouškou. Přejí si dohodu, nikoliv diktát.

V tomto smyslu stanovili již čs. ordináři na biskupské konferenci konané dne 7. června 1949 v Olomouci zásadní podmínky, na jejichž podkladě by byla možná dohoda, budou-li předem vládou přijaty a zaručeny. Tyto podmínky jsou:

- 1) Křesťanský světový názor bude i ve veřejném životě a výchově respektován a uznáván a to jak slovem tak i skutkem.
- 2) Vláda uzná duchovní pravomoc římského papeže jako nejvyšší hlavy Církve ve věcech náboženských a církevních dle platných církevních předpisů a prohlásí, že výkon této duchovní moci se nedotýká státní suverenity, nýbrž, že je samozřejmým důsledkem uznávaných základních lidských práv a zejména svobody náboženské.
- 3) Před započítím jednání budou odvolána všechna opatření omezující a ohrožující náboženskou svobodu katolíků v ČSR, zejména náboženskou svobodu ve výchově mládeže. Mimo to:

- a) bude ihned zastaven Věstník katolického duchovenstva vydávaný MŠVÚ a bude povoleno vydávání všech úředních ordinariátních věstníků.
- b) bude odvolán výnos MŠVÚ ze dne 23. května 1949 o uprázdnění církevních úřadů a prebend, jakož i výnos min. vnitra ze dne 9. května 1949 o omezení svobody shromažďovací a spolkové i výnos pro Krajské a Okresní velitelství SNB o postupu vůči katolické Církvi.
- c) zrušeny budou všechny zákazy týkající se exercicií i všech náboženských úkonů.

K těmto podmínkám přistupuje dnes samozřejmě další požadavek, že vláda nebude podporovati nově vytvořenou tzv. Katolickou akci a nebude jí poskytovatí státní záštitu.

Žádati splnění těchto podmínek velí nám naše arcipastýřská zodpovědnost před Bohem i před vámi a před svědomím národa; protože bez jejich splnění Církev nebyla by již Církví Kristovou a nemohla by splniti své duchovní poslání, tj. učiti, posvěcovati a řídití.

Jsme jisti, drazí bratři a sestry v Kristu, že schvalujete tento náš postoj a obezřetnost. Museli bychom se cítit před vámi zahanbeni, kdybychom si počínali jinak, kdybychom si nepočínali jako pastýři, kteří jsou v zájmu vaší spásy ochotni dát i svůj život za ovce své, nýbrž jako pastýři najatí, kteří své stádce v době nebezpečí zrádně opouštějí.

Pomáhejte nám a posilujte nás svými modlitbami, svým vpravdě křesťanským životem i svou bezvýhradnou oddaností dobré Matce Církvi, aby za přispění Ducha sv. byla nalezena schůdná cesta pro úpravu církevně státních poměrů. Kdyby však již k takové dohodě dojíti nemohlo, poněvadž bylo rozhodnuto zahájit všemi prostředky vyhlazovací boj proti Církvi Kristově a zneužití ji zastřeným způsobem pro cíle bezbožecké, pak nadešla hodina zkoušky pro katolíky v Československu; nadešla chvíle, v níž je třeba uvědomiti si slova apoštola sv. Petra: „Miláčkové nedivte se tomu soužení, které na vás přichází jako zkouška, jako by se vám dělo něco neobvyklého, nýbrž radujte se, poněvadž máte účast na utrpeních Kristových, abyste se také, až se zjeví Jeho sláva, zaradovali a zaplesali.“ (1Petr 4;12-13).

Každá zkouška je z dopuštění božího a přispěje jistě ke spáse našich duší. Je příležitostí, abychom osvědčili svou věrnost Kristu, abychom odčinili za své poklesky a abychom se naučili býti katolíky celými a důslednými. Národ se na vás dívá, jak v této historické chvíli ve své zkoušce obстоjíte. Katolíci celého světa jsou s vámi spojeni. Zůstaňte věrni svým biskupům, kteří s vámi trpí a nedejte se zvíklati ani tehdy, kdyby k vám nemohl proniknout jejich hlas. Církev je nezničitelná a trpět pro Krista je největší

slávou. Nedejte se másti falešnými proroky, střežte se dravých vlků i v rouše beránčím. Nedejte se vyprovokovati k nepředloženým činům. Bděte a modlete se.

Všichni svatí a světice Boží, kteří jste byli vězněni a mučeni pro Krista, orodujte za nás! Božské srdce, pro naše hříchy na základě falešného rozsudku probodené, smiluj se nad námi!

Žehnáme všem, hlavně pak těm kdo trpí nebo budou trpěti protivensství pro spravedlnost: Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen.

J o s e f (Beran), arcibiskup pražský; J o s e f K a r e l (Macocho), arcibiskup olomoucký; J a n (Vojtaššák), biskup spišský; J o z e f (Čársky), titulární biskup thagorenský, apošt. administrátor košický; P a v o l (řeckokatolický; Gojdič), biskup prešovský; M o ř i c (Pícha), biskup královéhradecký; O n d r e j (Škrábik), biskup banskobystrický; K a r e l (Skoupý), biskup brněnský; J o s e f (Hlouch), biskup českobudějovický; Š t ě p á n (Trochta), biskup litoměřický; E d u a r d (Nécsey), titulární biskup velicijský, apošt. administrátor nitranský; František Onderek, apoštolský administrátor české části vratislavské diecése; Ambrož Lazík, apoštolský administrátor trnavský; Robert Pobožný, kapitulní vikář rožňavský

V Praze dne 15. června 1949.

Tento pastýřský list budiž přečten ve všech farních kostelích a kaplích při veřejných bohoslužbách v neděli infra oct. Sac. Cordis et III. p. Pent., id est 26. 6. 1949. Důstojní páni necht' se nedají odstrašit od čtení tohoto listu žádnými hrozbami. V této tak těžké a rozhodující době jsou ve svědomí vázáni seznámiti věřící se skutečným stavem věcí. Úmyslné a vědomé opomenutí této povinnosti by bylo stíháno církevními tresty.

P.S. Údaje v závorkách za podpisy doplnila autorka práce.

Zdroj: VAŠKO, V. *Neumlčená II.*

Příloha VII.

Přípis Kapitulní konzistoře o předání matrik

Přípis Kapitulní konzistoře o předání matrik

Čj.8240

Státní úřad pro věci církevní oznámil nám přípisem z 19.XII. 1951 čj. 25580/51-I/1 toto:

Dle rozhodnutí ministerstva vnitra dnem 1.ledna 1952 začnou matrikáři národ. výborů přebíratí originály matrik, které dosud jsou na farních úřadech.

Stát. úřad pro věci církevní má zájem v tom, aby celá akce byla provedena v duchu upřímné spolupráce a v nejlepší shodě mezi duchovní správou a příslušnými orgány naší lidosprávy. Předání matrik je důsledkem zákona č.268 ze 7.XII. 1949 Sb., který byl již schválen před 2 roky a který je nyní realizován.

Státní úřad církevní dává následující směrnice církevním tajemníkům:

- 1.) Dnem 1.ledna počínaje jsou farní úřady povinny protokoláry předat všechny církevní matriky matrikářům MNV, jakmile o to budou požádány.
- 2.) Církevní tajemník s matričním oddělením ONV projedná způsob předání matrik v obvodu svého ONV. Dohodne s ním, kdy a kde bude předání matrik protokolárně provedeno.
- 3.) S ministerstvem vnitra jsme dohodli, že matrikáři budou povinni umožnit kněžím bezplatné nahlédnutí do matrik a pořizování si výpisků z nich pro církevní potřebu.

Za ministra: Jan Dolek,v.r.

Dáváme důst. farním úřadům na vědomí aby se těmito pokyny přesně řídili.

Antonín Stehlík, kapitul. vikář

Zdroj: Farní kronika Klučenice

Abstrakt v českém jazyce

BENEŠOVÁ, L. *Cura animarum v pastoračním okruhu Milevsko*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská universita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis.

Klíčová slova: Historie, pastore, Milevsko, komunismus, komunistické procesy, premonstráti, farnost.

Tato práce se zabývá historií a vývojem milevského pastoračního okruhu a má dvě části. V první části práce se pojednává o historii každé farní obce samostatně. Časově je zde zpracováno období od vzniku jednotlivých obcí, někdy s malým přihlédnutím i k dobám ještě dřívějším, do období druhé světové války. Druhá část práce zahrnuje období od druhé světové války do roku 1989 a pojednává o milevském pastoračním okruhu jako celku, vývoj tohoto celku se snaží zasadit do kontextu doby, a v jednotlivých událostech se obrací do různých míst této oblasti.

V milevském pastoračním okruhu jsou tyto farnosti: Milevsko, Nadějkov, Sepekov, Hodušín, Opařany, Květov, Lašovice, Kostelec nad Vltavou, Bernartice, Veselíčko, Stádlec, Rataje, Kovářov, Předbořice, Chyšky, Jistebnice a Klučenice.

Abstract in English

BENEŠOVÁ, L. Cura animarum in Milevsko pastoral region. České Budějovice 2007. Diploma Work. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Theology. Department of Patristics and Church History. The Head of Diploma Work Mr. Weis.

Key words: History, Pastoral, Milevsko, Communism, Communistic Trials, Premonstratensians, Parish

The Diploma Work deals with the history and development of Milevsko pastoral region. The Work has two parts. The first part deals with the history of individual parochial Communities. It covers the era from the Communities formation, paying slight attention to preformation time, up to the second world war. The second part covers the time period from the second world war up to the year 1989. It deals with Milevsko pastoral region as the whole, its development is put in time context and individual events are linked to individual localities of the region.

There are following parishes in Milevsko pastoral region: Milevsko, Nadějkov, Sepekov, Hodušín, Opařany, Květov, Lašovice, Kostelec nad Vltavou, Bernartice, Veselíčko, Stádlec, Rataje, Kovářov, Předbořice, Chyšky, Jistebnice and Klučenice.